

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$ an
9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Foia apare în fiecare
Sâmbătă.

Unirea

Insertiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirei”

B. j.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII

Blaj, 5 Ianuarie 1907.

Numărul 1.

Invitare de abonament.

Cu 1. Ianuarie st. n. 1907 des-
chidem abonament nou la „Unirea”,
cu prețurile de până acum, și anume:

pe anul întreg 12 cor.
„ o jumătate de an 6 ”
„ un pătrar de an 3 ”

Rugăm pe Onor. Abonenti să
binevoiască a-și renoi abonamentele
de timpuriu, iar restanțierii a și-le
achită pe cele vechi.

ADMINISTRAȚIUNEA.

Ce ne-a adus Domnul Hristos?

(Ag.) Cetiam de curând într'o
foaie despre clipele din urmă a unui
bărbat mare, — că a fost în poli-
tica, știință ori literatură mare, —
puțin impoartă. Venise preotul să-l
grijască, dar el, obosit, indispus îi
face un gest să steie departe: „Ce
ai cu mine, rogate? Nu știu de ce
am venit în lume, nu înțeleg pentru
ce am trăit, și acum plec și nu știu
unde. Te rog, lasă-mă în pace!”
Chinul cel mai mare pentru un cu-
getător, pentru un om conștiu de
sine, e fără îndoială neputința de
a-și răspunde la întrebările acestea
vecinice.

Mulți zic că-i nebunie să te
gândești, să-ți pui aceste întrebări,
când ai în viață atâtea ținte, pentru
cari trebuie să lupți. Mulți sunt de
părerea, că știința va ști răspunde,
ori, că în parte, răspunde deja la
întrebările acestea. Că știința merge
cu pași hotărâți înainte, și că reli-
gia, credința, rămâne tot mai mult
pe sama celor naivi. Că lupta între
știință și religie trebuie să se sfâr-
șească cu înfrângerea acestei din
urmă. Că țara cea mai cultă,
Franța, zdrobește de fapt în fața
lumii credința catolică, la care s'au
închinat strămoșii barbari deodată.

Dar tuturor acestora le încre-
menește înaintea minții cel puțin
odată în viața lor, ca un spectru
rece, de ghiță, întrebarea aceea
adâncă: *care-i ținta?* Și ei, în cli-
pele dintâi, vor sta înlemniți, apoi,
reculegându-se, vor spune pe rând
țintele vieții lor, pentru care au
luptat atâta. Dar tot ceea ce vor
spune va fi neasemănat de mic și
de puțin, se va topi toată convin-

gereea lor deodată, și neclintit va
rămânea înaintea lor, acelaș spectru,
cu aceeaș întrebare ce nu iartă,
nici nu lasă să dai în laturi cu ră-
spunsul: *care-i ținta?*

Și ei se vor cufunda în adâncul
acestei întrebări, și întâia-dată în
viața lor vor înțelege și vor simți,
cât de mici și neînsemnați sunt ei
cu toată lupta și viața lor. Și știind
odată cât sunt de mici, se vor în-
treba cu groază: De unde aceasta
întrebare atât de adâncă, atât de
mare, atât de nețârmurită? *Răsare
din noi, dar noi suntem așa de puțin.*

Puțin, neînsemnat e omul, care
fuge de ceea-ce este *total*. Omul
singur în lume, *lăsat singur*, ar fi cea
mai nefericită zidire, neavând nici
un rost de a fi. Căci tot ceea-ce
mintea și inima sa iscodește, crează,
pune în practică, — tot sbuciumul
culturii, toate rezultatele științei, —
îți par în anumite clipe de înălțare
sufletească tot atâtea copilării, tot
atâtea jucării, pe cari omul și le-a
făcut, ca să-și treacă mai ușor zilele
acelea, pe cari are să le trăiască
pe pământ. Olike de acestea au
avut nu odată cei mai adânci cu-
getătorii ai omenimei, cei mai mari
bărbați de știință, și în momente
de acestea s'au simțit așa de *sin-
guri*, așa de părăsiți, în tot sgomotul
civilizării omenesti, la care au muncit
și ei.

Dar unii dintre ei n'au rămas
multă vreme singuri, ci după o gân-
dire adâncă și-au înălțat privirile
agere spre *cineva*, pe care nu-l ve-
deau, dar îl *simțeau*, și poate câți-va
stropi au picurat din ochii aceia
adevărat omenesti. Nu mai erau sin-
guri! Aflaseră pe cineva care-i mai
aproape de *sufletul* lor, decât tot,
ceea ce făcuseră și în viață. Afla-
seră pe acela, care a urzit legile
descoperite de Newton, Kant și La
Place, care a orânduit viața vege-
talelor, cum o aflase în parte Linné,
care determinase viața animalelor,
cum a observat-o Darwin, care a
legat de lutul omenesc sufletul, pe
noi, cari cugetăm, cum spune Biblia,
— aflaseră pe *Dumnezeu*.

Când sărbătorim nașterea Dom-
nului, *venirea lui Dumnezeu* între oa-
meni, trebuie să ne dăm sama bine,
trebuie să ne cugetăm mai adânc
asupra acestui fapt și să nu trecem
peste Crăciun, ca peste o simplă

datină moștenită din strămoși și
deci, la care ținem. Dacă Dum-
nezeu a venit între oameni, această
trebuie că a fost și o cerință a su-
fletului omenesc, care l-a căutat pe
Dumnezeu totdeauna, care-l caută
și astăzi, ori cât ar zice cei „de o
cultură superioară”, că numai naivii
il caută.

Dacă globul nostru ar fi locuit
numai de animale, fie chiar speciile
celea mai perfecte, cea opt fe-
riciri și toată învățătura Mântuito-
rului nu ar fi avut ce căuta în lume.
Pentru-că nu i-ar fi simțit nimeni
lipsa, deci nici n'ar fi fost înțeleasă
de nime. Unde nu este cugetare
intelectuală, unde nu este suflet,
nu poate fi vorbă de o lume, de o
ordine morală.

De ordinea morală e capabil
singur omul, și nu e popor, nici n'a
fost, lipsit cu totul de o astfel de
ordine. Simțind cu toții, — deși
poate mulți inconștiu, — deosebirea
dintre ei și tot, ceea ce-i încunjură
și-au format acelea îngrădiri morale
de legi și credințe, cari în cursul
veacurilor numai luminoase și în-
destulitoare n'au fost, pentru ca să
liniștească deplin puterea aceea din
om, sufletul, care le-a dat naștere.

Numirea Mântuitorului de „Aș-
teptarea neamurilor” nu-i o frază
poetică, ci un adevăr neclintit. Su-
fletul neamurilor, sufletul omenesc
într'adevăr trebuia să aștepte pe
cineva, care să-l limpezească, să-l
facă să vadă curat, să-l înalțe, să-i
știe spune nu în teorii și în probleme,
ci să-i spue odată *adevărul* cu pri-
vire la întrebările: Ce ești? Care-i
ținta?

Și Mântuitorul a venit nu numai
să ne spue *care-i ținta?*, ci s'a făcut
om ca să rămâe vecinic cu noi,
vecinic aproape de sufletele noastre,
cari n'au nimic de o natură cu ele
în lumea aceasta, cari fără de El,
ar fi *singure* și *părăsite*.

S'a făcut om a doua persoană
din s. Treime, ca să între *în viața*
omenimei, să între *în viața fiecărui din
noi*, să ne lumineze, să ne încălzască,
și noi iubind această lumină și ace-
astă căldură a dragostei sale, să nu
ne mai despărțim de El. — Altfel
și-ar fi putut spune învățătura fără
să se facă om, — Legea veche ni-e
pildă pentru aceasta. Dar El a voit
să fie de-o parte, ca unul din „fii

oamenilor", ca noi să ne apropiem fără frică de el; și a voit să fie în acest fiu al omului și Dumnezeu adevărat, ca să poată da tot ceea ce-i lipsește acestei cununi a zidurilor sale. El a voit să trăiască cu noi, cu sufletele noastre, și nu câteva clipe, ci viața întreagă.

Mântuitorul ne-a adus cea mai mare lumină, ce o poate avea un suflet pe pământ, și ne-a adus puțința de-a trăi vecinic în această lumină, *lăsându-l în mijlocul nostru*, ca astfel să avem și căldura inimii și a faptelor bune, nu numai lumina rece a minții.

De câte-ori Biserica serbează nașterea Lui, El cere lumii să-l lese în mijlocul ei. Atunci, iubiți cetitori, când glasuri argintii de băeți întreabă la fereastră: „Slobodu-i să colindăm?” nu uitați, că Mântuitorul cu toată dragostea sa încă vă întreabă: „Iertatu-i să mă apropii de inima ta?”

Și acestea nu-s fraze poetice, frumșeți de stil, ci este adevărul cel mai curat. Altfel Biserica n'ar avea lipsă de nici o sărbătoare, de nici o aniversară. Tot rostul și tot înțelesul adânc al unei sărbători e: *o primeneală a sufletului*, un nou avânt de viață curată.

Și o primeneală nouă a sufletelor totdeauna vine dela Mântuitorul El n'are mult. Nici o jertfă dela noi nu cere. Să-l lăsăm numai în mijlocul nostru. Și el nu cere, pentru că știe, că apropiindu-se de noi, va fi cunoscut îndată de sufletul nostru, care va afla în El pe Ziditorul, lumina și viața sa. Și cunoscut odată, nu va trebui să deie porunci, ci sufletul se va mișca dela sine, și va porni pe toate cărările acelea curate, luminate de privirea sfântă a Mântuitorului.

Astfel de suflete aș cuteza să zic că nu se frâng nici-odată. Se pot tăvăli în noroiu — ele vor rămânea curate. Pot veni zeci de oameni „culți” să-i spună că-i un naiv, un înapoiat, și nu-i va păsa. Pot să-l privească disprețuitori, și nu-i va fi rușine să-i spue că ține la credința sa. — Și cei bătuți, se vor depărta cu convingerea, că el e un om, ce nu poate suporta o discuție, pe când dânsul, cu toată „naivitatea” lui, — va fi mult superior acelor.

De astfel de suflete avem mai ales lipsă noi preoții. Nu e greu să faci o deosebire între oamenii, cari lasă pe *Mântuitorul* în mijlocul lor, și între aceia, cari nu vreau să știe nimic de el. Gândiți-vă numai la aceasta: Interese curate sufletești, luptă pentru acestea interese, de cari oameni pot să fie susținute? O ședință, două, trei, mai multe, dintr'o adunare oare-care, unde să se discute tot ceștii de ord moral, ce membrii ar trebui să aivă? Oare ar fi potriviți pentru astfel de ținte oameni, cari nu lasă în mijlocul lor pe Mântuitorul?

Mergeți în celea mai multe adunări din lume, fie parlamente, fie congrese ori altceva, — și nu veți afla, decât desbateri, ce privesc interese din lumea aceasta. Poți pune premiu pe de câte-ori se va rosti acolo numele lui Dumnezeu. Ca și când viața de aici ar fi totul, mai mult, ca și când în viața noastră n'ar avea ce căuta Dumnezeu, El, fără de care toți cei din adunările acelea n'ar fi putut face un pas și n'ar fi putut rosti o singură vorbă.

Societatea de azi ține de o mărire a sa de a nu avea nimic de-a face cu Dumnezeu. Și munca ei se și adevărește de așa. Interesele urâte, de partid, de ceată, de individ es de multe ori la iveală, unde ai gândi că-i vorbă de un bine comun. Îmbrăcarea în zalele separatismului și a individualismului lacom se face pe răpușie, și tot mai mulți sunt cei neîndestuliți, cei rămași goi, cei călcați în picioare. De interesele lor celor mai mulți nu le mai pasă

Și mergând așa înainte, cu fruntea în pământ, ca adevărate animale intelectuale, ajung târziu să deie cu capul de stânca întrebării: *oare-i ținta?* Și cei mai mulți atunci, n'o mai pot afla. Pentru că ei n'au lăsat în mijlocul lor nici odată pe Mântuitorul să le arete adevăratele cărări ale vieții.

Când însă vezi că sunt oameni, cari își pun de-oparte interesele lor private, și muncesc pentru un bine comun sufletesc, aici poți fi sigur, că Mântuitorul a umblat printre ei. Să nu se credă că, de pildă, preoțimea noastră a putut fi de o tactică atât de înaltă, când n'a făcut nici o galăjie, la ultimul sinod arhidiecezan, văzând că nu i-se mai îmbunătățește soarta, — din propriile ei puteri.

O luptă, care te pune în respect, numai așa vom putea s'o ducem și pe mai departe, dacă vom primi tot mai larg pe Mântuitorul în mijlocul nostru, cu toate învățăturile, cu toată dragostea Sa.

Vom fi și atunci săraci, traiul nostru va fi și atunci greu, dar vom rămânea mândri totdeauna de averea noastră cea mai mare, de un suflet adevărat preoțesc. Ceea ce Dumnezeu nu va trece cu vederea.

*

Vor crede unii, că șirele aceste sunt dintr'o predică. Nu, sunt numai niște simple constatări, pe cari ar trebui zidit mult, foarte mult, ca Nașterea Domnului să aibă într'adevăr viață. Venirea lui între oameni ar trebui să fie nu numai prăznuire, ci adevăr. Ar fi să ne dăm silința, ca în sufletul fie-cărui credincios să-i facem cale, ca să poată veni la dânsul. Și nu numai sufletul țaranului să-l pregătim așa, ci să ne nizuim, ca și clasa noastră cultă să înțeleagă lucrul acesta, ca

să nu dăm în sinul ei de simptome de bucurie, când află câteva cuvinte ce ar fi, — cred ei — spre zdrobirea credinții, — și cuvintele acelea să le tipărească în ziar cu fală, cum s'a întâmplat cu notița de ziar, ce începe articolul acesta.

La chestia emigrării.

— Reflexii. —

Multe năcazuri și dureri a avut poporul nostru în toate vremile și multe și grele are și astăzi. Mai mare pacoste însă ca cu emigrările din ziua de azi n'a dat peste ei alta. Și răni crește cu aceea, că între fruntașii lui încapă părerea, că: „mergerea Românilor în America nu e și nu poate fi spre ruina neamului român”. Traiesc în mijlocul poporului și văd cu durere cum răul acesta ca un verme primejtos roade la rădăcina neamului.

Pentru-ce adecă ar fi pericol pentru trâinicia neamului nostru emigrarea? Din mai multe motive. Aduc aici pe scurt câteva:

1. E rău că să duce Românul în America, pentru-că prin aceasta să rupe de glia de pământ și de vatra strămoșească, de cari Românul e legat cu așa legături tari ca nici un alt neam. Nu-s prea multe însușirile bune, cu cari să poată mândri Românul, căci prea haraic nu-i el dela fire, cruțător e, numai când n'are. advocații îi cunoaște, chibzuit e numai cu „mîntea cea din urmă”; dar e Românul sau cel puțin a fost iubitor — ca nime altu — de glia de pământ, pe care a udat-o cu sânge strămoșii lui, iar el cu lacrimi și sudori. Și acum s'a prins la ceartă și cu însușirea asta bună. Căci prin emigrare să slăbește legătura, ce l-a legat până acum cu țarie de vatra strămoșească, pentru-că înzădar să spune, că Românul vine iar din America, că totuși el în veci nu mai e ceea ce a fost. Lucru merge așa, că după-ce s'a mântuit omul de bănci cu cei vre-o doi bănișori rămași din truda din America, să pune în rând cu vite — pământ nu poate cumpără, că au fost *alții* mai harnici până a umblat el departe — își face grajd de zid, găbanaș cu perete de foc — că doar e gazdă acum — să închide cu pâlăng înalt; numai e sgârșit ca până acum, nu să uită ca sărăntocii la tot bănuțu și așa pe încetu i-se face iar dor de ducă. Când a plecat întâiu în America, a plâns de duișia nevastei și a copiilor, dar acum — ca om umblat — e tare și curajos, nu-l înduioșează gândul, că lasă pământul, ce cuprinde oasele taților și a strămoșilor, ei-l mâna numai gândul câștigului. Duce cu sine și copilul cel de 17 ani — cel mai mărișor e împedecat de miliție — și-l învață și întărește să nu plângă, că doar și acolo-i țară și încă ce țară. Bătrânul să mai întoarce acasă la copii și la nevastă, dar că feciorul mai vine, asta rămâne întrebare fără răspuns. Copiii și nevasta nu-l chiamă, iar glasul glicii nu pătrunde până acolo. Și așa își perde Românul dragul de glie și de vatră.

2. Îl face America pe Român lacom, căci banu — cumu-i ochiu dracului — iute îți învirte mîntea. Să duce la America omul sărac și năcăjit, care nu mai poate

nici cu biru, nici cu camăta, să ducă să scape de ele. Și trimite bani mulți cu suțele, cu miile chiar și să limpezește de năcaz și prinde putere. Altul cu stare bună, care n'ar avea lipsă de America, vede cum i-a mers vecinului, îl ispitește gândul întâiu, pe urmă îl prinde pofta de câștig, își vinde din celea patru vitețe două, își face rost de vapor și dute. Să face și el om umblat în lume, la care n'are ce-i mai spune dascălul și popa, cari nici a suta parte n'au văzut lume câtă el.

3. Alt rân, poate cel mai mare e. că oamenii noștri să ducă în America în cea mai frumoasă etate, când e mai plin trupul de tărie, de putere — și durere — și de pofte. Ajunge în societățile celea mai primejdioase și petrece acolo câte doi-trei ani. De fier să fie — fără povățuitor în mijlocul atâtor ispite — trebuie să cadă. Nevasta a rămas acasă cu aceiași tărie în trup și putere . . . și pofte. În privința asta a-și putea servi cu foarte dureroase dovezi.

4. Cum să ducă Românii în America? De unde au spesele? Dacă-i cu ceva stare, își vinde vitele — trimite el bani să cumpere altele — și face bani; dacă-i sărac stă cineva — noate popa chiar — bun la bancă, și cântă bani. Să ducă peste țări și mări și cându-i mai să pună mâna pe bani, nu-i buo pașaportu sau nu-i destul de voinic omul și înapoi.

Înainte de a i-se băga în America în cap, încă a fost năcăjit, dar acum îi perdut. De și-a vândut vitele, în veci nu le mai face, de s'a băgat în bancă, în veci nu mai iasă. Căci l-a părăsit ori-ce nădejde de bine, nu-l mai prinde nici un lucru, umblă de ici-colo perdut, ceareă în România și în alte părți, dar celea 2000 B. cel puțin îi apasă cât trăiește.

Să nu fim dar scempi la țărițe și ieftini la făină să nu ne prea îmbucure cei câți-va crețari ce-i aduc Românii din America, când în schimbul lor își pierde toată socoteala, tot cumpertul, își iesă — cum zic ei înșiși — din siroafe și până-i lumea nu-i mai om gospodăru la casa lui și mai ales nu-i Român creștin în satul și biserică lui.

Să nu ne îndrăgim cel puțin noi preoții cu gândul, că „mergerea Românilor în America nu e și nu poate fi spre ruina neamului“ („R-vista politică și literară“ nr. 3, pag. 96), ci văzând și cunoscând răul, să ne gândim cu de-adinsul la sanarea lui, încât deprinde asta și dela noi. Să ne sfătuiim, ce mijloace ar fi bune de luat și împreună cu învățătorimea — căci ni-se aduc îndreptăcitate învinuiri — să lucrăm într'acolo, că dacă nu putem opri răul, să-l micșorăm cel puțin.

Amar.

Dela Oradea-mare.

Consistor plenar.

Preasfințitul Domn Episcop Dr. Dem. Radu, pe ziua de 24 Dec. a chemat la reședința sa pe toți arhidiaconii și asesorii consistoriali din dieceză, ca împreună să se sfătuiască asupra unor cauze vitale și mai momentnoase pentru întreg clerul și poporul diecezan.

Văzând cei chemați — lamura clerului — cum în trecerea vremii cresc și se în-

mulțesc lipsurile, au ascultat de glasul Părintelui zelos și în număr frumos, afară de trei, cu toții s'au prezentat la consistorul plenar.

Ziua primă.

După-ce s'a săvârșit sânta murgă în biserică catedrală P. S. D. Episcop în ființa de față a canonicilor și alor 30 asesori, prin o avântată cuvântare predată uo evlavioasă elenațiune sufletească, în mod solemn deschide ședința consistorială în sala cea mare a bibliotecii din splendida sa resedință.

După deschidere cinci, nu de mult numiți asesori consistoriali puu jurământul obicinuit; după aceea P. S. Sa Dn Episcop vestește consistorului, că Pontificale Romei, fiind înainte înștiințat despre acest consistor plenar, trimite a sa binecuvântare apostolică. Între urări de „Să trăiască“ să iea cu supunere fească la cunoștință. Apoi la propunerea Ilustrității Sale a Dnului Episcop să hotărăște cu însuflețire ca să se trimită Majestății Sale Regelni Apostolice o depeșă, în care să fie exprimate omagiile clerului și a diecesei, ca semn de alipire și neclătită fidelitate față de Înaltul Tron.

Publicarea decretelor Conciliului provincial al III.

Din aceste ține Ilustritatea Sa Dl Episcop într'altele de a remarcă acel decret, în care părinții acelu sinod provincial își exprimă alipirea neclătită către ritul nostru oriental după a sa puritate, către așezămintele provinciei noastre mitropolitane și în deosebi către autonomia, adică independența ei dela jurisdicțiunea ori-cărei alte provincie bisericesti, atârând ea înmediat dela Sf. Scaun Apostolic al Romei.

Proiect pentru modificarea statutelor fondului viduo-orfanal.

Ilustr. Sa Dl Episcop văzând lipsurile, cu cari zilnic au de a se luptă văduvele și orfanii de preoți diecezani, încă în luna Febr. a. c. a aflat de bine a supune acest proiect, mai înainte de a-l stabili deliberării clerului diecezan, care l-a și desbătut în conferințele districtuali.

Dorințele clerului exprimate în deliberările din conferințele districtuali, toate au fost resumate și concentrate de referentul Ioan Geuț, și în acest mod au fost predate și expuse statutele pentru pertractare și desbatere de către Consistorul plenar. Era aceasta o arzătoare nevoie a clerului diecezan. Dela an. 1885, fondul era în stagnare și pensiunea, ori mai bine zis ajutorul văduvelor și orfanilor de preoți diecezani insuficient față cu exigențele timpului de azi. Acum după reviderea statutelor s'a ameliorat ajutorul, e drept, nu cu mult, dar de început să fie de ajuns, cu atât mai înadins, că este asigurată și augmentarea fondului.

În trecut, fie-care preot diecesan plătea la fondul viduo-orfanal o cotisațiune anuală de 12 cor.; în viitor începând dela 1 Ian. 1907, contribuția va fi de câte 3 procente după venitul conseris la congruă și după ajutorul de stat, ce se dă ca întregire de congruă. Mai vine ca adaus la aceste contribuiri un ajutor anual, oferit de Episcopul diecezan, venitele intercalare pe timpul vacanței a Scaunului episcopesc și a stălelor canonicali. Aceste sunt izvoarele fondului. S'a adus și decisiunea, că pe viitor în fie-care an, să va face o dare de samă despre

starea fondului, și aceasta să va aduce la cunoștința clerului diecezan.

Ședința de dimineată s'a întins până la oarele 2, după amiază, când P. S. Episcop a invitat la masă pe toți asesorii asemenea și după ședința de după amiază, care a durat până la oarele 7 seara.

Ziua doua.

Dimineata la oarele 9 după terminarea sf. slujbe dumnezeiești Ilustr. Domn Episcop în prezența membrilor capitulari și a asesurilor, cari au luat parte la ședința în ziua precedentă, după invocarea ajutorului a duhului sfânt, deschide ședința III. a Consistoriului plenar.

Statutele fondurilor de ajutorare a preoților deficienți aparținători diecesei gr-car. de Oradea-mare.

În scopul ajutorării preoților diecezani ajnași la neputință cu o penziune anuală permanentă, servesc două fonduri: unul numit „Dotational“, altul cel „Papp-Sziágyian“.

Statutele acestor donă fonduri după o discuțiune și desbatere mai largă, la care au parte mai mulți asesori, s'au cuprins în 24 paragrafi, în a căror tenoare preoților neputincioși și îmbătrâniți în slujba diecezană, li-se va da ajutoare anuali dela 600 — 1000 cor., după anii de servit.

Chestia cu primirea ajutorului pentru gimnaziul din Beiuș.

P. S. D. Episcop desfășură demersurile făcute la înaltul guvern în această cauză, espune și motivele, pentru cari a primit ajutorul oferit; a făcut-o aceasta însă după ce a cerut mai întâiu sfatul și opinia Î. P. S. Domn Mitropolit.

Între motivele ponderoase, cari s'au îndemnat ne Vener. Ordinariat, să primească acest ajutor, s'au relevat: a) că profesorii dela gimnas din plata de 2000 cor. la an nu pot să subsiste, b) gimnaziul de Beiuș dela anul 1853, avea din fondul studiilor un ajutor anual de 3706 fl., care însă în an. 1877, s'a sistat c) de oare-ce scartea profesorilor din zi în zi era tot mai grea, s'au deschis pertractări în direcțiunea, că plata profesorilor să se reguleze pe baza art. XXX. de lege din 1883, înse condițiunile de cari ar depinde ajutorul de stat, contemplat în aceea lege, nu s'au putut primi, drept ce ulterioarele pertractări s'au sistat, d) procedura referitoare la disciplinarea provăzută în regulamentul ministerial este identică cu aceea, care s'a practizat și până aci la gimnaziul din Beiuș, întru cât chiar conform literelor fondaționale (§. 10), gimnaziul este așezat sub supra-inspecțiunea nemijlocită a forurilor scolastice superioare regnicolare. Pe baza acestor motive pecum și din considerațiune, că de presinte nu numai preoții și învățătorii, dar chiar și membrii Capitlului primesc ajutoare din visteria statului, unde și de altcum și noi cu toții contribuim cu sume destul de considerabile. Prin urmare s'a decis și în faptă s'a pus primirea acestui ajutor oferit, ceea-ce consistorul plenar aproabă și primește.

Congrua preoțească. Deși P. S. Sa Dn Episcop face cunoscut asesurilor, că urgitând la locurile competente reguarea congruei preoțești, aceea pentru an. 1908, i-s'a promis, totuși s'a făcut propunere

Crăciunul săracilor.

— La serata Reuniunii femeilor din Blaj. —

Reuniunea femeilor din Blaj a avut o idee foarte bună, când obicinuita distribuie a darurilor de Crăciun pentru copiii săraci, a săvârșit-o de astă-dată cu mai mare solemnitate, împreunându-o cu o serată teatrală, care a avut loc în sala de gimnastică, în 30 Decembrie.

E bine să se dea acestor distribuiri un caracter cât mai sărbătoresc, pentru ca băieții săraci, cari au fost împărțiți cu haine și daruri de Crăciun, să-și imprime cât mai bine în minte lucrul acesta, și, la rândul lor, când vor avea și ei dare de mână, să-și țină și ei de datorință sfântă a produce și ei bucurie celor mai săraci, decât ei — măcar la ocaziuni mai rare!

Sala de gimnastică a fost plină de public; dacă ai întârziat numai cu ceva, cu greu mai afiai un scaun. În colț se înghesuiau copilașii, cari așteptau darurile, iar pe băncile cele din urmă menite pentru a se dea oamenii pe ele și nu pentru a te urca pe ele cu picioarele — tinerimea noastră școlară, stând în picioare, luă publicului, care sta în urmă, întreg aspectul în spre bină. N'ar trebui, poate, să amintesc lucrul acesta, dar s'a repetat în diferite rânduri — și în urma urmei e chestie de o elementară bună-cuviință și tinerii noștri să țină cont de ea, măcar de aci încolo!

Serata s'a dat cu concursul pedagogilor din loc, pentru cari nu pot să am, decât cuvinte de laudă, atât în ce privește executarea colinzilor: „O, ce veste minunată“ (G. Dima), „Patru păstori“ (T. Popovici), sub conducerea conducătorului lor Șt. Secetă, cât și în ce privește predarea piesei „Răsplata păcătosului“. Toate rolurile acestei piese — în afară de rolul „Ingerului“, predat foarte bine de dș. Irina Nistor, au fost jucate de pedagogi, într'o interpretare cât se poate de bună pentru niște diletanți. Iată și persoanele, cari au avut rol în pieză: T. Cocș (Simion), V. Sas (Păstor), Teodor Oțal (Sluga păstorului), Teodor Stoia (Iosif), Iuliu Conțiu (Irod), Traian Pop (Vameș), Augustin Andone (Rabin), Aurel Timar (Soldat), Nic. Cristian (Gașpar), Nic. Boeriu (Melchior), Victor Băcilă (Valtazar).

Acțiunea se învârte în jurul Nașterii Mântuitorului, turburarea lui Irod la vestea adusă de cei trei crai, bine alimentată de intrigele Vameșului, care reprezintă nota hazlie a piesei.

După cât știu eu, piese de genul acesta, noi nu avem, dacă nu considerăm drept piesă acțiunea naivă a „Irozilor“ noștri. De aceea, cred că autorul localizării, ar face foarte bine, dacă și-ar publica-o în broșură, dând astfel o pieză foarte bună și mai ales foarte potrivită pentru diletanții noștri, cari pretindeni se pregătesc să joace vre-o pieză în zilele de bucurie generală a sărbătoririi Nașterii Domnului. Acesta cu atât mai virtos, cu cât pieza e întretesută cu colinzi de ale noastre, și caracterul păstorilor, de pildă, e destul de pronunțat românesc.

După terminarea reprezentației s'a început distribuie darurilor de Crăciun, precedată de o vorbire a secretarului Reuniunii, care aduce mulțămintă tuturor celor ce au contribuit spre acest scop, pe lista doamnelor

colectante: Livia Domșa și Nelli Maior. Colecta a fost inițiată și de astădată de Reuniunea femeilor. Contribuirile damelor a trecut peste 260 cor.

Și veniau în șir lung — longus ordo! — băieții săraci și copilele sărace, să-și ia fie-care părechea de ghete, căciula, sau ce-i va fi rânduit generositatea oamenilor buni.

Un murmur vesel umplea sala.

Era veselie conștiinței unei fapte bune săvârșite — după cuvântul Mântuitorului — pentru unul din cei „mici“.

Micuții aceștia, când vor ajunge mari și puternici, să-și aducă și ei, la rândul lor, aminte, cum sunt ei astăzi!

Al.

REVISTE.

Franta. Lupta ce a pornit-o guvernul francez în contra bisericii, durează și se înverșunează. Pe încetul părăsesc episcopii reședințele, se golesc seminarele și sunt dați afară din casele parohiali preoții; toate acestea nu decurg așa în liniște, căci poporul ține cu biserica.

Dupăce până acum nu sunt insinuate decât 32 biserici catolice la oficiile civile, cari vreau să se constituie, adecă vreau să fie puse sub paza legii despre asociațiuni din 1881, vor trece în posesiunea statului și bisericile. Pentru vremea când e să se țină serviciu se vor lăsa spre folosință preoților, ca „prezidenți ai societății culturale“. „Ei vor fi responsabili despre toate incidentele, ce se vor întâmpla în decursul slujbei“, spun circularele ministrului Briand. Pe baza legii amintite la toate slujbele poate fi de față un oficial al statului, „care prevăzând ceva incident, poate disolva când vrea ședința“, cum am zice noi: poate întrerupe pe preot când vrea, și tot așa poate scoate pe oameni din biserică. — De altfel statul dispune și de biserici, și le poate da în arândă, ori le poate folosi cum îi place. Despre două biserici a și venit vestea mai de mult, că sunt date în arândă, și se va deschide în ele câte o cafană.

De altfel poziția guvernului nu e așa sigură, cum s'ar crede. Majoritatea absolută a parlamentului îl susține ce e drept, dar nu sunt toți deputații de aceeaș părere cu privire la executarea legii de separație. Combes și toții văzându-și visul cu ochii, sunt mai radicali, și li-se pare, că guvernul nu e destul de energic în executarea legii. Altor li-se pare prea nedreaptă procedura guvernului, și deputații guvernamentali l-au rugat pe Clémenceau, să fie mai moderat; acestora li-a răspuns: Eu nu ascult nici năcer sfaturile acelora, ale căror mieri merg la biserică.

Nu numai gazetele creștine din Franța, ci și din celea liberale, socialiste, critică aspru pe guvern. Așa zice „Journal des débats“, că

guvernul a făcut mai multe boacâne, între altele înșiră purtarea lui față de Msgrul Montagnini, secretarul nunțiatului. Foaia aceasta dorește din toată inima o împăcare între guvern și biserică.

În Franța se repetesc lucrurile de pe vremea revoluției: au început iarăș cultul rațiunii și a filosofiei. Pe vremea aceea rațiunea o închiupua o femeie, căreia i-se închinau. Femeia aceasta a murit în cea mai mare mizerie trupească și sufletească, și toți inscenatorii cultului rațiunii au fost pedepsiți cu moarte de pretinii lor. Napoleon I. văzând starea dezolată, adusă de dușmanii bisericii peste țară, a rugat pe Papa să încheie concordatul, — oare ce va fi acum, când lucrurile de azi așa de tare samănă cu celea dela sfârșitul veacului al 18.?

Ungaria să află într'o agitație și frământare de selecțiune. Epistola lui Kossuth a fost ca o bombă. Partidul 67. vôlește să părăsască partidul dela putere.

Prea s'au incurcat itele și prea grea e răspunderea, ce cade pe guvern. Când kossuthiștii au luat în mână frânele guvernării, magiarii credeau că a sosit ziua mult așteptată de a schimba în magiar tot ce este în Ungaria. Dar lucrurile au rămas și mai departe tot cum au fost — dacă nu-și mai rău, ceea-ce privește rassa cu domnia în spate. Pentru ceea-ce au luptat kossuthiștii, azi nu să mai amintește; abzie de bună voie de toate în schimbul unor concesiuni, cari sunt adevărate utopii.

Se spune, că guvernul va abziece de toate pretensiunile lui, și va face tot, ceea-ce va dori Viena, numai să-i lase să introducă votul universal, cum lui îi place.

Suntem tot unde am fost: Viena a dictat, iar magiarii au ascultat cu toată supunerea.

Suntem la marginea falimentului economic, — magiarii o văd aceasta — și tac, iar popoarele din Ungaria să dujmănesc ațit și năcăjiți de lepra omenimei, și magiarii nu simt și nu știu aceasta.

Când e să te bată Dumnezeu, fii ia mintea.

Austria intră într'o nouă eră. Votul universal primit de ambele case va deveni lege, și aceasta lege va da o nouă viață de muncă. Austria mistuită prin certele interne să va putea ridica, ca să-și apere cu demnitate interesele și prestigiul ei.

Rusia se pregătește să-și aleagă deputați pentru dumă. — Acolo focul arde sub spusă. — Călea pe care înaintează în liniștirea spiritelor e călea ce duce spre catastrofă.

Germania, unitară și cu mintea, Germana nu e destul că e îndușmănită cu toți să mai sfășie și ea însăși. — Parlamentul a fost disolvat pentru că partidul catolic *centrul* nu a sprijinit politica colonială a guvernului, și a împăratului. Azi decurg alegerile.

La ordinea zilei e „jos cu centrul“. Catolicii însă au primit lupta cu toată hotărârea și să prevede, în urma minunatei organizări a lor, că din această luptă guvernul va eși bătut.

Anglia încă să ceartă. Casa de jos strigă: „Jos cu casa de sus“, pentru că aceasta din urmă, cu minte și stăpână pe vederile și convingerile ei, a zis: oltă proiectului de lege, prin care să eschidea religiunea din școalele populare.

Partea literară.

Bunica Iova.

Pentru dumneaei nu mai are nici un preț viața asta. De privea cu ochii ei mici, ca două capete gaibine de vespă, în lume, vedea lumea spălătăcită, cum ar fi o față de masă, ce-a fost odată albastră, dar acum nu mai are nici o culoare. Se și uita dumneaei încruntată la oameni, cu un dispreț rece, ce-l arăta câte odată și prin ridicarea buzelor. Trecea, în casă, de pe vatră pe laviță, apoi mergea iar la vatră, fără s'o întrebe cineva ce are. Nici că avea dumneaei ceva, numai i-se uria, că n'avea ce să facă. — Pe afară, într'un puiu de ger de să-i facă nasul vânăt în două clipe — nu cutează să ese. Mai strângea tăciunii de pe vatră, lua chiar în palmă jarul împrăștiat, fără s'o ardă, — și-l aruncă în sobă. Apoi se uită la mâța ce-și ridica spinarea în semicerc, și umbla s'o ajungă cu degetele noduroasă, răschirate: »Chee!«

Când pe ușa deschisă abia se deslușea în frigul alb ce năvălea în casă sluga voinic, bunica Iova, clătina din cap să vadă mai bine, și-i făcea apoi semn să se apropie.

— »Da.. ai gătat'o?
— Nu chiar bunico, nu chiar. Mai am de făcut trei găurele.

— Apoi dacă le gați mi-o aduci mie. Așa-i?

— Aduc, doar amândoi am vorbit. Va fi tare frumoasă!

— Noa vezi! Caută să fie tare frumoasă.

Sluga își vede de lucru, iar bunica Iova, se gândia la minunea ceea de fluieră pe care i-o făgăduise unui nepotel, — cel mai mic și cel din urmă care mai ținea la bunica. Cei mai răsăriți ascultau și nu prea de dansa, dar mai ales nu prea stau în vorbă cu ea. Cel mai mic se supăraseră chiar acum pe ea, și într'un plâns cu sughițuri, îi spusese mamei că nu se mai culcă în patul bunicii, că bunica-i suflă tot în obraz.

Și eră bătrână, mânca-o-ar pământul s'o mănânce, de nu mai știai de multe ori ce să alegi din vorbele ei. Mai auzia și greu pe lângă alt năcaz, și avea doi obrazi mâncați de străbutele și pârâiașele bătrâneții, de să fi apucat pe drumurile acelea o furnică ar fi rătăcit ca într'un labirint. O bărbîță ascuțită și gură curat ca o pungă, ce-o desfaci cât țin baerile.

Nepoții îi luau dintr'o alunecare a mânuții crișarul cel ținea în pieptarul de lână, și la care bunica ținea foarte mult. Se gândia că cine ști ce cuceriri va face cu el. Când se pipăia, începând să spună ce le-a cumpăra bunica pe crețar, nu mai eră nici el, nici nepotul. Și când răsăreau nepoții prin casă, întreba dela vatră.

— »Mă, care-ați furat crețariu?

— Eu nu l'am furat.

— Nici eu.

— Eu nici nu l'am văzut.

— Nici eu.

Dacă grigea mai bine de bănuț și le cumpăra gogoroane roșii de zahăr, îi chema pe toți în jurul său și desfăcea tolcerășul

de hârtie. »Ție două, ție două, ție...«, Dar n'apuca să spună cum le va da tuturor și cel mai ștrengar i-l zmâncă din mână, și fugea afară. Ceialți după el. — Bătrâna rămânea tare năcăjită de data asta, lua lemnul să dudue mâța de pe vatră, dar izbea în gol. —

Când veniau nepoții întristați în casă bunica își ridica capul.

— »Ție daduți-a?

— Nu mi-a dat.

— Da ție?

— Nici mie.

— Nici ție?

— Nici mie.

— Toate el le-a mâncat?

— Toate!

— »Spartu, că par'că-i spart de nu se mai satură!« zicea bunica Iova și se jeluia la norusa.

— »De maică, ce să le faci, îs ca dracii.«

— »Ha?« făcea bunica și nu mai zicea nimic.

Sara când venea acasă ficiorul său, tatăl ștrengarilor, se întorcea cu jalba la dânsul.

— »Și care zici că le-a mâncat pe toate?«

— Ioniță.

— Ioniță? Hm!

— El, că par'că-i spart de nu se mai satură«.

Și iară nu mai zicea nimic. Vedea dumneaei că Ioniță-i vinovatul și alta ce iar mai fi trebuit.

La culcare era de multe ori zarvă, și plânsete aprinse. Cum erau mulți trebuia să se culce unul și cu bunica Iova. De dumneaei nu le plăcea la nici unul că adurmia îndată și horcăia de gândea că se înecă. Soartea cădea tot pe cel mai mic, căci numai el putea fi convins.

— »Cine nu se culcă cu bunica nu crește mare«.

— Pe care n'ascultă îl duce mama pădurii.

Cei mai mari se izbeau pe jos și n'ascultau, cel mai mic mergea sfios lângă bunica. —

Dacă se întâmpla și cu acesta vr'o neînțelegere, bunica se silea din răputeri să dreagă ce-a stricat, să-l îmbune. Mai c'o jucărie, mai cu zahăr, dar tot mai mult cu vr'un bănuț.

*

Când se apropia însă Crăciunul mai avea și bunica ceva rost la casă. Că ceialți ai casei aveau de lucru, cine să stee toate sările să-i învețe colinde pe copii? Bunica Iova, că și așa n'are cu ce-și omori vremea.

Și mai eră ceva. În întunerecul din casă, — numai focul în cuptor — nepoții nu vedeau pe bunica ci-i auziau glasul tainic, ca și-când ar veni de după cuptor.

— »Pe mine să mă înveți o colindă frumoasă.

— Și pe mine bunico.

— Pe mine și ai a cu doi boeri bogăți.

— Pe mine aia cu »melu grasu mel frumosu«.

Numai cel mai mic se opria la acelea-și cuvinte.

— »Pe mine.. pe mine.«

— Pe tine te învață bunica aia cu doi oameni bătrâni!

Bunica știa cuvintele dar n'o mai ajuta glasul să spue cumu-i legea și melodia. Ci începea încet, pe nas, cu gura aproape închisă, de ție-se părea că într'adevăr glasul acesta vine nu numai de după cuptor, ci dintr'altă lume, adus de un vânt încet și slab. După ce mârăea așa pe nas mâncând cuvintele, făcând să s'audă numai în restimpuri vr'o silabă mai clară, trecea la alt colind, cu altă melodie. pe când nepotul a cărui cântare s'a gătat rămânea plin de ciudă, gata să plângă.

— Cum ai zis bunico după »doi boeri?«

— Vezi bine așa trebuie »doi boeri!«

— Da după asta ce vine?

— Bogăți. Doi boeri bogăți, Domnului nostru.

Și bunica trebuia, în urma urmelor să spue numai cuvintele, fără cântec. Numai aici se incurca dumneaei, că fără arie nu prea afla cuvintele. Astfel colinda dela început până la cuvântul cu pricina, apoi îl spunea tare. Eră migălos și mergea încet, încât ceialți își perdeau răbdarea.

— »El știe destul bunico. Acum pe mine.

— Pe tine te învață bunica.

A celui mai mic eră colindul cel mai scurt. Bunica i-l colinda dintr'o ruptoare.

Doi oameni bătrâni
Hat de dați în câni,
Că de ne-or mușca
Voi de dracu-ți da.

Cei mai mari rideau de asta, dar bunica le spunea că-i tare frumos și-l îmbuna pe cel mic. — Cu sara de cap stau nepoții în jurul ei la vatră și încetul cu încetul învățau colindele, numai vorbele de mulțămite le mai trebuiau. Aici bunica Iova știa numai atât.

Dă-mi colăcelu

Că mă stringe geru.

Dă-mi un covrig

Că mor de frig.

Dar celor mai mari nu le plăcea. Auziseră ei altfel de mulțămite dela colindători, și acestea rămânea să le învețe dela slugă. Cel mai mic însă era îndestulit și se cerca să spună cuvintele

Dă-mi lăcelu

Mă cinge gelu..

Dar când știau colindele venia altă greutate. Toți cinci nu puteau merge la olaltă ci doi cu doi.

— Eu mă duc cu Ioniță

— Și eu mă duc cu Ioniță

— Ba eu mă duc cu Ioniță.

Toți ar fi voit să meargă cu Ioniță. Că el era cel mai viteaz, nu-i era frică de nici un câne. Apoi el știa colindul de nu se împiedeca nici odată. Bunica cerca să-i îmbune:

— »Că toți nu puteți merge cu Ionică.

— Că eu mă duc bunico cu el

— Ba eu:

Și câte doi începeau să plângă de odată. Ioniță simțindu-și superioritatea zicea dârz;

— »Cu plângoci nu mă duc la colindat.«

Și câte doi încetau deodată, grăbind să-și ștergă lacrimile. Bunica-i împărția în două, ținând pe cel mai mic în poală.

— »Voi mergeți la olaltă« — și da pe doi deoparte.

— Și voi la olaltă, și da de altă parte pe ceilalți doi, Apoi întreba:

— »Bine va fi așa? Tu ești cu Ioniță, pentru că Ioniță-i mai mare și tu mai mic și te apără de câni. — Tu ești cu Niculae pentru că tu ești fată și el e ficior și te apără de câni. — Bine va fi așa?«

Cei din păreche se uitau unul la altul măsurându-se, par'că nu s'ar fi văzut până acum.

— »Bine bunică!«

Dar în clipa aceasta începea să țipe cel din poală, care s'a văzut deodată rămas singur, fără soț. Dar Iova îl îmbuna.

— »Noi mergem amândoi, taci tu puiele!«

*

Ziua cea mai neliniștită pentru bunica Iova era însă ajunul Crăciunului.

— »Azi-i ajunul lui Crăciun, așa-i bunico?«

— Așa-i.

— Azi mergem la colindat, așa-i bunico?

Așa-i!

Și săriau cu toții de sub țolul cald, pe când în ochiul de fereastă abia se crepa de ziuă.

Bățele li-le tăia sluga din grămada de lemne din curte, dar trebuia să reteze bunica la ele, până erau pe o formă de lungi, ca să-i încete din plâns.

O trăgeau pe bunica Iova de mânecă în unghere să facă repetiție, și cât ce gătau zup în curte și la porțiță să vadă nu se mai face sară. Mama copiilor are de lucru cu pânea, cu cōvrigii și colăceii, cine să grigească de haine mai groase pentru copilașii ce-or porni la colindat?

Bunica aduce un clichin vechiu, mare

— »Care-l vrea pe asta?«

Și toți se îndeasă, împingându-se, plângând, — dar cel îmbrăcat când vede că nu-și poate mișca mâinile începe el să plângă în locul celor ce au rămas despoiați. Bunica e numai gură și numai mâni acum. Imbracă pe unul, îl desbracă și pune haina pe altul, și tot așa până nu mai poate, și iese mama, plină de faină din cămară:

— »Care nu se îmbracă nu merge la colindat.«

Atunci tac toți tăcerea peștelui, stau neclintii de-i poate grămădi cu hainele bunica după bunul ei plac. Groși, ca umflați cu pae, cu traista după cap, cu bățele în mână, stau lângă ușe.

— »Încă n'a înserat bunico?

— Nu încă.

— Da înseră așa-i bunico?

— Aș.

Și vr'unul ca să vadă iese afară. Al doilea după el. Al treilea tot așa. Al patrulea. — Cel mic începe să plângă, că s'au dus la colindat. Bunica iese după ei, și într'un ajun de crăciun îi aduce în casă de treizeci de ori, ca să tacă cel mic.

Când mama, colo dup'amiază, nu mai poate auzi ușa izbindu-se vine și-i spune. »Să meargă acum. Niște copii ca ei ce să mai aștepte, — pentru ei a sosit Crăciunul.«

Și bunica Iova de voe de nevoe trebuie să se infășure în cojocel cu cel mai mic cu tot și să lunece până în vecini, să colinde și neamul asta îndărătnic.

*

Atâta-i slujba bunicii Iova, când s'apropie Crăciunul, și până pleacă nepoții la colindat. — Când se întorc își spun vitejile părinților și nu bunicii, ce rămâne iarăș la vatră, gândindu-se poate departe în urmă la alte vremi, ori poate negândindu-se la nimic. — Dar dela o vreme, cum băeții n'o mai bagă în samă, ci colindă pe tata și pe mama, bunica își pune mâna în sân.

— »Care colindă și pe bunica îi dă bunica un crețariu!«

Și nepoții vin și cei mai mari încep colindul lor cu stratul de busuioc cu cărarea prin mijloc, cu leagănul de mătăasă. — Da în leagăn cine șede.

Da bunica fată dalbă.

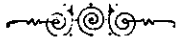
Tot șede și chindesește..

Părinții rād și bunica le dă bănuțu, dar trebuie să mai scoată din fundul pământului încă doi pentru ceilalți.

*

După asta are pace până la Crăciunul celalalt, de l va mai ajunge. N'are nimic ce face, n'o întreabă nimeni de nimic, ci trece dela vatră la laviță, privind la lumea asta ce-i pare așa de ștearsă ca o măsură ce-a fost albastră odată, dar acum nu mai are nici o culoare, așa-i de ștearsă.

I. Agărbicean.

Un episod.

Dacă azi, după o lungă durată de vreme mai încerc a mă ivi iarăș printre cei ce dau încă semne de viață, e numai gândul insistător de a trage o dungă vârtoasă peste toate cele trecute: ce am fost, ce am simțit și cum am trăit.

Căci și trăiesc în alte plaiuri acum. Departe, cu mult mai departe ca odinioară, de toate acele locuri și persoane, cari mi vor rămânea mai dragi peste toată viața-mi, — m'am sălășluit dintr'odată aci — să fi fost măcar într'un ceas cu noroc — ca într'o husdoapă de neguri nepătrunse.

Ce eram eu — unul singur — să-mi fac, așa, ca cum ai bate în palmi, și cunoșcuți și prietini buni oamenii aceștia, pe cari nu-i mai văzurăm în viață, nu le știam portul, traiul, năravul, dar ce știu eu, poate nici graiul, — limba, în care să înțeleg.

Eram peste întâia noapte aci, mai corect zis, peste o a doua jumătate din noaptea întâia. După o călătorie de o zi și o noapte, ce era mai natural, decât să mă folosesc de bunăvoința gazdei, care mă sălășluia, cât să poate de bine. M'am culcat numai decăt.

Ei, dar oameii mei nu ar fi alergat de doue, de trei ori pe la vlădica după popă, dacă ar fi fost atât de muflugi și treampa-leamfa, încât să nu alerge acum în ruptul nopții, care să dea mai întâi mâna cu rărintele „cel nou“.

Voiu fi durmit mai bine de un ceas, când mă deșteptă ceva ca o băjbăială de vorbe înghițite. Ascult mai bine... adecă erau ei, viitorii mei credincioși. Au venit să vadă pe Sfinția Sa părintele.

Și ce gândiți, că m'oi fi întors pe cea-

laltă dungă... M'am îmbrăcat cât să poate mai iute și am grăbit la ei. Știam eu pentru-ce.

Mai întâi — ei mă privesc ca incremențiți, apoi să dau în vorbă cu mine sfoși și cu multe întrebări. Eu sub toată durată acestei conveniri am fost așa gândeam în mine, răpitor de curtenet și dulce la vorbă.

După-ce mă aflai iarăș singur, începui că tot omul, să judec asupra impresiunii, ce voiu fi făcut-o asupra lor, care în definitiv, după esaminarea și combaterea tuturor pro și contra dovezilor, nu putea să fie decăt bună, foarte bună.

Dar acestea ca în treacăt, — pentru ei era hotărîtor să știe de sum cântăreț ori nu, dându-mi aci libertatea de a-mi validita glasul pe ori-ce șală, începând dela sopranul pițigăiat până la cel mai din urmă bas răgușit.

Aceasta o auzisem chiar până a nu veni aci și apoi adinea-ori cum spuse unul cam guraliv, că ei avură totdeauna „preoți harnici, dar cei asta pe lângă cântăreți“.

Așadar întâia slujbă la ei, are să fie esamenul, care să-mi dea calificația de „popă românesc.“

Săraci cărți îndopate cu atâta sete și trudă în vreme una după alta șese-spre-zece ani impliniți, atâta ați ajuns să prețuiți în viața de toate zilele... Și mai că era să le rostesc sdravăna sentință de a le hărui carii acolo unde sunt, până ce le-oi mai deschide... o și făceam la tot cazul, dacă nu mi-aș fi adus aminte că nu am, biete, mai nici una.

Măhnirea, ce mă cuprinse acum, era răsbunătoare. O așa măhnire grozavă în viața mea numai odată mă mai cuprinse, anume: când profesorul de muzică mă declară pe mine, studentul de a patra clasă gimnazială, în auzul alor șese-zeci de conșcolari, neapt pentru toate timpurile de a putea eși din mine vre-un glas.

Și acum iată-mă gata osândit de a auzi iarăș această sentință, pe care mai că aș fi uitat-o într'atâta, și încă nu dela un profesor de muzică.

Destul de rău, că poate să ajungă omul la atâta mizerie!...

Între cei patru păreți înguști ai chilioi, cu ferestrite deschise, ce dau în fața unui deal cu podgorii uriașe de pruni, mă prindea sara, o sară lină și frumoasă, dar pentru mine totuși străină. De printre crengile bogate de verzi venia până la mine, când rupt și lungit, alte-ori năvalnic și domol cântecul unor priveghetori, și ca și cum mi-ar spune, că sunt străine și ele pe pământul acesta...

Cântarea la tot cazul e un dar mai pe sus de preț, nu ți-o poți însuși nici prin învățatură și nici prin nici un fel de meșteșug. Așa! Chiar de aceea cântarea e adevărată și cea mai intimă povestire a sufletului, despre ce vede, cum simte și ce doarește. Dar cântărețul nu poate să-și indulcească viața din însuși cântecul lui; aceasta e dorul necântăreților, celor cari ascultă.

Aceștia din urmă apoi pot să slăvească până la nori, dar chiar așa pot să și pogoare și chiar să blasteme, pe ceta ce cântă.

Și vai de cântărețul, care să încumetă prea la deal, înainte de vreme și fără urcături, că să prăbușește sărmanul ca o piatră de cele de nimica și în cele din urmă piere mai desnădăjdut și decăt omul cel mai din urmă...

Și apoi de câte alte molestări nu e chinuit bietul cântăreț.

Dacă îl împinge nenorocirea în cutare societate, să-i zicem aleasă, cu doamne și domnișoare, apoi flămând ori prea sătul trebuie să sberbe, când pe sughițate și urlet, alte-ori schimonosit și răgușit, să înțelege fără să imoarte aceasta schimbare de șcăli, ceasuri întregi. Ca pe urmă să ajungă a culege un duim de complinte cam somnoroase și șterse...

Pe când necântărețul e mântuit de toate aceste; și de primejdia de a cădea din olimpicele înălțime și de disgustul de a cânta, când nu ți-e de cântat.

Așadară rezultă de aci; mai ferică a nu fi, decât a fi cântăreț. Și aceasta împrejurare nu imoartă, de ești laic ori ba.

Așa raționăm în liniștea sărei primăvăratică, care să lăsa tot mai întinsă, mai mohorită.

Eram decis, că aci nu îngădui teren nimărui. Și ca cel mai fericit om din lume m'am culcat cu propusul ca de astă-dată să-mi aduc cu toată oseidia în rând trupu-mi obosit...

A doua zi după aceasta, care era Duminecă, a trebuit să constat, că putea ușor să treacă și vremea slujbei și și a reprezentanților oficioase, până ce m'aș fi pomenit, dacă nu întrevenia incidentul, pe care vi-l spun.

Erau cinci ceasuri de dimineață, când mi-să părù, că aud sub fereastră ca o morăitură, în clipa următoare mi-să deschide ușa și gazda într'o răsuflare, dar plin de mândrie, îmi spune ceva, din care înțeleseiu atâta, că trebuie să fie ceva.

Acel ceva a fost spre zăpăceala mea, corul cântăreților, care mă salută de-odată cu zorirea dimineții.

Să nu fi fost Duminecă și să-mi stea slujba înainte, aș fi înghițit un păbar cu apă rece.

Dar în sfârșit ca om nou, dela care după toate probabilitățile vor aștepta mai mult ca dela înainte fostul, mi-am priceput situația.

M'am îmbrăcat chiar pe când și corul își isprăvise înalta lui misiune. Când am apărut în fereastră, cu o privire învăluită în dragoste și mulțămiri, unul dintre ei dintr'o răsuflare îmi prezintă omagiile lor de dragostea și bucuria, ce o presimțesc de pe-acum în vederea propășirei și înfloririi corului, care de sigur va fi de aci înainte povățuit și condus cu multă pricepere și înțelepciune de Sfinția Sa părintele, care aci între noi să trăiască la mulți ani fericiți.

Le-am răspuns, cum și trebuia, emoționat până la lacrimi și ca inspirat de o putere mai înaltă cu erumperile unui artist adevărat, care să însuflețește de tot, ce e nobil și frumos. Și le-am mai spus și despre iubirea și dragostea, ce le-o dau de moștenire, și că printre cele dintâi datorințe ale mele va fi nisuița de a-i împretini tot mai stăruiitor cu sirguința și dragostea artei de a cânta, și pe aci înainte la mândrie și renume în țară.

De altcum, dacă nu aș fi vorbit așa, aș fi compromis știința, asta nu e prea mult, dar m'aș fi compromis pe mine, căruia numai în clipa trecută îi anticipară o bună dosă de știință și pricepere în toate...

Era după amiazi. Lumea băjbăia pe drum, în sus și la vale. Grupul coriștilor de lângă colțul școalei e vioiu și neastâm-

părat din samă afară. Discută cu foc. Cristănușul (crăsnicul) să rumpe dintre ei și vine la mine. Cu fața aproape esaltată de satisfacție și mândrie îmi spune, între măguliri, că unii de-ai corului, după intonările mele din biserică, afirmă că aș da pe baritonul, alții pe tenoristul, dar părerea generală e, că dau foarte corect și melodios pe tenor doi.

I-am răspuns flegmatic: bine judecă, pe acela l-am dat în totdeauna.

Și că din figurile, ce le sui și cobor cu atâta gingășie și podoabă, iese că „sunteți cântăreț de samă, dar nu vreți să cântați“...

Mă gândeam în mine, ce nu au fost în stare să mă facă cei 27 ani, iată m'a făcut o singură zi: „cântăreț de samă“.

Apoi nu e dreaptă vorba: că toate vin la vremea lor.

La Paști, când tot preotul trebuie să cânte pe: „Hristos a înviat!“, îmi veni în sfârșit rândul. Acum nu mai puteam trăgăna „cestiunea arzătoare“.

Ce gândiți iubiți cetitori! Am cântat foarte frumos, am cântat de minune!

Coriștii și cântăreții și toți, spun că așa frumos nici un preot, din câți i-au avut, nu le-a cântat pe: „Hristos a înviat!“

Ca sămnn de vădită îndestulare și respătă, coriștii acum nu mai vor să cânte pe „Hristos a înviat“ al lor. E prea pitic, prea trăgănat, prea fără de nici o artă pe lângă al meu, care e măreț, e elegant, e ori-cum ai vrea să-l poreclești dela „măreț“ înainte.

Apoi lume și pace. După atâtea dovezi neresturnabile m'am împăcat cu idea, că sunt cântăreț. Și am pășit pe aci înainte.

Dintre altele multe, amintesc: numai atâta, că la concertul din a doua sau a treia Duminecă după Paști am încântat până la erumpere publicul, cu imposantele mele espueri despre rolul și misiunea cântăreții în viața omului, a popoarelor.

Succesul, zic, mi-a fost enorm, așa că de astă-dată nu putui scăpa de năvala credincioșilor mei, dar mai ales a coriștilor, până ce nu le-am promis solemn, că de aci înainte le voi fi și conducător și dirigent și de toate, câte numai potesc.

— — — — —
Și-acum la sfârșitul comediei, poftim și pune-te pe lucru: Că nu mi-e plin capul cu atâtea sucituri întorchiolate, ți-au mai trebuit și de aceste mirosenii ciudate, când încovoiate și pline, când încruciate și goale, cari în lumea artistică să numesc: note.

Nu-mi rămâne alta, decât să recurg la profesorul meu de adineaoră, care pare-mi-se, că mi-a fost bun și m'a lăudat în totdeauna.

Llan.

Căsuța din hotar.

De cum dă în iarnă, de se albesc pletele late ale brazilor, căsuța de sub strașina neagră a pădurii tot mai puțin arată, că adăpostește în ea încă viață de om. Din hornul ce abia se zărește din coperișul înămețit, iese într'una fumul alb, subțire, și se pierde curând în țaria văzduhului albastru, care stăpânește peste întreg ținutul, neclătit, ca un craiu încremenit în tronul-i. Seara se vede până târziu în noapte prin fereasta înflorită în ghiață, licărirea slabă și îngândurată a opaițului;

din când în când tresare, palpită, alungând valuri de umbră prin odaia scundă, ca și cum ar vrea să aducă aminte, că e vremea să se stingă. Dar în casă nime nu-i are grija; cei doi băiețași adorm de cu seară pe vatra caldă îmboldoriți în cojocul mamei, — iar mama, torcând, cu ochii ținți într'un loc, nici nu iea seama, că opaițul tot mai arde; gândul ei aleargă întrebând pe departe, de unde n'are cine-i aduce răspuns.

Așa e aceasta în tot anul, de când s'a ridicat căsuța albă sub strașina neagră a pădurii de brad. La un an după căsătorie ș'au făcut aici căscioara și s'au mutat în ea, căci aici le era moșia, un petec de loc, la marginea hotarului. Vara lucrau moșia amândoi, și pe la vecini, pentru plată; nici nu erau ei vara așa de singuri, pe cât de departe erau de sat, căci de când trăgea plugarul întâia brazdă prin postul Paștilor și până târziu, când rămăneau pustii coceniștile, hotarul era tot plin de oameni. Dar iarna părea c'a înghițit pământul toată viața de jur împrejur. El își lua securea lată și firezul și mergea pe departe, unde se tăiau lemne de lucru în păduri. Acasă venia rar, de mai aducea târgășuri pentru lipsa casei și-și mai vedea copiii, — ș'apoi pleca iar, departe.

Crescură mari băieții, și cu ei, viața creștea în căscioara pitită în zăpadă. Mama torcea toată ziua și până seara târziu, de al ei și de prin sat, pentru plată, și-și petrecea cu băieții ce-și căutau într'una jucării nouă. — Se dedaseră toți cu traiul stingher de cealaltă lume, acolo departe, în margine de hotar, în căsuța albă adăpostită sub strașina pădurii de brad. Tatăl venia rar, dar desăgii lui totdeauna aduceau pentru băieți din orașul de departe, bunătăți nouă, și era pentru ei o adevărată sărbătoare, când venia acasă tata.

Dar cea mai mare sărbătoare era pentru ei ajunul Crăciunului, când aducea tata pe »Moș Crăciun.« Colo când amurgia de a binele înspre seară, iacă și Moș Crăciun bătea la fereastă și întreba de sunt copii buni ori răi la casă, — și nu credea, până nu-i colinda fiecare câte o colindă și atunci Moșul dădea în luntru desaga cu bunătățile, după care intra și tatăl spunând unde l-a găsit pe Moș Crăciun, ce-au povestit pe drum și cum l-a adus la casa lor. — Mama le spusese, că totdeauna la ei vine mai întâiu Moș Crăciun, — dacă vor fi buni; căci tatăl îi iese lui Moș Crăciun în cale și-i ajută să treacă dealul ș'apoi îl abate pe la casa lor, dar bătrânul nu intră nicăiri, până nu se încredințează că sunt copii buni la casă.

Și cât ce dădea în postul Crăciunului, grija cea mai de căpetenie a băieților era, să învețe câte o colindă frumoasă pe seama lui Moș Crăciun. — Anul acesta învățaseră o colindă nouă, tare frumoasă, și acum așteptau cu dor seara de ajun, bucurându-se înainte de bucuria lui Moș-Crăciun când o auzi colinda cea nouă.

A nins minune în iarna asta; mai o săptămână în capet din căsuța albă nu puteai vedea nici până în poala pădurii. Și acum a dat un frig de-a înmărmurit zăpada cât a fost de groasă. Cărarușa până la fântână și în curte până la grajd, atâta e tot drumul ce se mai vede la căsuța pitită între troiene de zăpadă în largul pustiu al hotarului sub sprânceana pădurii de brad,

și te face să crezi că mai locuiește om în trânsa. Jur împrejur tăcere ca în fundul pământului; din când în când câte un trosnet scurt răsună din pădure: se rup crengi pe cari zăpada le-a îngreunat prea tare; rar mai vezi câte un iepure ieșind în sărituri încete din poala pădurii și uitându-se mirat în dreapta și în stânga.

În căsuța pierdută în nemărginitul al al zăpezii, băieții nu se pot împăca cu gândul, că nu mai sosește odată seara de ajun, iar femeia e puțin cam nedumerită, — e mult, tare mult de când n'a mai venit bărbatul... Ce-o să fie? Doară nu-i se va fi întâmplat ceva? — Și gândul acesta face de-o furnică prin tot trupul. — E departe! Cine știe? Cine vine aicea să-i spună ei, pe o vreme ca asta! Și acum se mângăia: Drumul, drumul! Asta e! N'a vrut să mai colinde de două ori atâta drum prin așa omăt, de aceea n'a venit. Dar vine astăzi; e ajunul și poate vine încai mai de vreme.

Băieții nu mai au astâmpăr; începe a însera și mama le-a spus, că astăzi poate vine Moș Crăciun mai curând ca de altă dată, să fie buni, și să steie gata să-i colinde. — Stând în genunchi pe laviță zgărie cu degetele ghiața de pe fereastă, să vadă nu mai vine? — și năcăjiți aleargă la vatră să-și încălzească degetele înroșite de frig, ca apoi iar să înceapă același lucru cu florile de ghiață, cari pare-că în ciuda lor se prind tot mai frumoase. — Se înserează de al binelea, și Moș-Crăciun nu mai vine. Băieții nu pot pricepe de ce întârzie atâta și aleargă la mamă s'o întrebe. Ocupată cu lucrul, ea încă n'a luat în seamă întârzierea bărbatului; își împacă băieții cu câte o bucată de curechiu acru, ce-l taie pe Crăciun, și ei își fac acum de lucru, lângă vatră.

Și iar se gândește: oare ce-o fi? Îi aștepta de cu ziuă, și iacă nu mai vine. — O fi greu drumul, poate că e aci acușia, poate că numai cât nu intră în casă. — Așează curechiul în oală, toarnă moare și așează oala în vatră, nu tocmai în puterea focului, să fiarbă așa pe incetul, că vreme e destulă până dimineața. Mai deretică încoace și încolo prin casă, să fie toate în rând, ca la o sărbătoare mare, și isprăvind totul, se lasă ostenită pe vatră în lumina dulce a flăcării ce pâlpăie încet.

Băieții erau iar la fereastă; pe-o clipă uitară de Moș Crăciun și alunecând cu degetul alungul florilor de ghiață, vorbeau sfădindu-se încet, în glumă, a căruia floare e mai frumoasă; începură apoi a zgăria florile și lipindu-și ochii de geam cercau să pătrundă în lumina surie de afară, nu mai vine Moș Crăciun?

»Nu mai vine!« »Nu mai vine!«

Și cu glasuri plângătoare alergară la vatră lângă mama:

»De ce nu mai vine?«

»Vine, puii mamei, e aci acușia, numai cât nu-l vedeți.« — Și-și gândia: E greu să-ți rupi cale prin așa omăt; dar va fi plecat mai de vreme și el; va sosi doar acuși.

Dar micuții nu se mai încred și nu mai aleargă la fereastă să se uite.

»Unde e? De ce nu mai vine?«

»Aci e dragii mamei, pe aproape de noi; o fi și trecut dealul. D'a-poi iacă! Știi voi bradul cel mare de cum scobori dealul? Pe acolo trece Moș Crăciun; acolo

se adună iepurii și vulpile din pădure, să le deie și lor daruri, acolo își țin ele Crăciunul.»

»Hă-hă« riseră băieții amândoi. »Iepurii nu au Crăciun.«

»Ba au zău, acolo se adună ei sub bradul acela și-i colindă lui Moș Crăciun și dacă colindă frumos, Moș Crăciun le dă și lor daruri?«

»Ha-ha! Le dă! — Da ce le dă?«

»Le dă păpuși să nu le fie frig și mânuși făcute anume după urechile lor. Să-i vedeți cum îi țin urechile când colindă, numai să le deie Moș Crăciun mânuși, că astea le plac mai tare.«

Băieții nu mai puteau de răs; se îndemna unul din celalalt: urechile! hă-hă-hă! Mânuși! ha-ha-ha! — Acum le era prea cald lângă vatră, își dădură jos rochiile și se așezară în păcelul de pe vatră.

»Da vulpilor ce le aduce? Găini? și amândoi isbucniră în hohote de răs.

»Ba nu le aduce găini! Lor le aduce cizme roșii!«

Un răs cu sughiț cuprinse pe mititeii: »Cizme roșii! Cizme roșii! hahaha!« — Până se conteniră, căldura și răsul îi muiase de-al binelea. Nu știau despre ce să mai întrebe, că ce îi aduce Moș Crăciun. — Morăind o linguire se apropie acum și motocul, luându-și locul obișnuit, între amândoi.

»Da ție ce-ți aduce, Miau, ha? Ție ce-ți aduce?«

Continuându-și tacticos forăitul, motocul își freca capul când de unul când de celalalt, și în urmă se așeza colac între ei.

»Nu știi colinda, Miau, nu știi colinda! Ție nu-ți aduce Moș Crăciun nimica.« — Glasurile li-se muiau tot mai mult. Netezind pe spate pe Miau, îi făceau imputări, că n'a învățat să colinde, și glasul le suna tot mai încet, până în urmă nu se mai auzi de loc; adormiră amândoi cu câte-o mână pe blana caldă a lui Miau.

Oala fierbea la vatră în clocot domol și admenitoriu. Femeia se sculă de lângă copii și trecu pe pat, gândindu-se îngrijorată la »ce-o putea fi?« — Și de afară nici un zgomot, în casă lumina amestecată cu umbre a focului din vatră, căldura moale, clocotul ademenitor al oalei dela foc și sforăitul somnuros al lui Miau. — Apoi și gândurile ei se liniștiră, — încălcându-se... — adormi. — Și târziu în somn, i-se părea că aude zornăit de clopoței de sanie, și părea că sunetul se apropie, părea că ține spre casa lor. — Își încorda ochii să vadă și nu putea zări nimica. — Cu un scârțâit ușa se deschise și ea se trezi. În casă intră bărbatul, cu mustațele și părul pline de turțuri de bură.

— »Buună sara la Moș Ajun! Ci d'apoi așa...?« — și văzând că băieții dorm și nu-l mai așteaptă pe Moș Crăciun, își domoli glasul și întrebă încet: »Așteptat-ați mult?« — și fără să mai aștepte răspuns, adăugă: »Măne o să mergem și noi mai întâiu la biserică; la Crăciun n'am mai fost amândoi la biserică, de când ne-am mutat aicea; — ce bucurie o fi pe *ficiori*, c'or merge și ei atâta drum în sanie.«

Și târziu, adormiră în clocotul domol al oalei dela foc, gândindu-se, ce bucurii îi așteaptă pe *ficiori*, pe dimineața.

N. Ag.

O sară de Crăciun.

... Într'adevăr curioși suntem noi oamenii. Nici adâncimea celor mai sublime idei nu ne pătrund, fără formalități, fără de anumite mici nimicuri. Parcă nici n'ar fi Paști, dacă nu vezi ouă roșii! Și ce e Crăciunul fără de colinzi, colinzi dulci, trăgănite, românești. Crăciunul fără de glasuri argintii de copii nevinovați, cari îți strigă la fereastră: Lăsa-ni gazdă'n casă? Putem să colindăm?

Astfel de cugete mă frământă în sara de Crăciun șezând lângă sobă, departe — departe de vatra părintească în mijlocul Capitalei zgomotoase. Afară e frig, zăpada în fulgi mari și lini acoperă străzile pardosite cu un vâl argintiu. Nu mă simt bine aici în chilie, sunt prea singur, prea e tăcere în jurul meu în această sf. sară, când trebuie să auzim: »îngerii cântând și craii călătorind.« Ies puțin la stradă, să mai uit că sunt atât de singur și atât de departe de cei ce mă iubesc.

Grăbit trec pe bulevard și mă pierd în mulțimea și mai grăbită. Caut distracție, caut cutare, și nu aflu. Caut bucurie, veselie — doar e sara de Crăciun, — și aflu durere, mizerie. Dumnezeu știe, pe semne așa sunt eu, când văd trecând câte-o damă în foșnet de mătășă și parfum de violele, involuntar privesc la femeia zdrămoasă din colț, care zgriburind de frig cu un pruncor în brață cu voace slăbită își imbie trecătorilor gazetele de un crucer. Iar zuruitul asurzitor al automobilelor mă fac să privesc la acel dobitoc cu suflet, care-și târaie roaba încărcată cu bunătăți străine. Strălucirea palatelor nu mă mișcă, dar o privire asupra pivnițelor puturoase, cari sunt chismate se adăpostească sute de nemernici elăcași moderni, mă face să mă cutremur. O, prea e bătător la ochi contrastul într'un oraș mare! Câtă bogăție, dar mai multă mizerie, atâta prisos prăpădit, și atâta lipsă amară! Însă cu ceva totuși au mai mult cei loviți de soarte, decât proprietarii grămezilor de aur, și acest ceva e mai mult, decât tot avutul lor: *al lor e Hristos*, pentru ei, și între ei s'a născut. Dacă Hristos s'ar fi născut în mătășuri, într'un palat feeric luminat, în mijlocul plăcerilor și moleșirilor, ca profetul Budhiștilor — n'aș crede întrânsul!

Fulgii de zăpadă i-și cern tot mai deasă fărina lor orbitoare: mi-e frig, priveliștea orașului îmi face rău. Mă întorc acasă în chiliuța mea, acolo cel puțin e cald, și poate în această sară a împăcării și înfrățirii nu-mi vor turbura inima cugete atât de dușmănoase. Cerc să cetesc, dar zădarnic Ochi-mi fug peste șire, dar sufletul mi-e departe, acolo în satul meu, la casa noastră. Pun cartea la o parte și mă cuget, cum petreceam eu sara de Crăciun, pe vremea când eram între ai mei, le văd fața lor plină de bucuria sărbătorii, văd pe mama învărtindu-se prin casă, ca se gate celea de lipsă pe sf. zi de mâne. Săraca mama! Ea al doilea Crăciun îl petrece acum în recele mormânt. Din pragul căsii noastre i-se vede mormântul acolo, afară în cimitir. S'a dus, s'a dus...

Deodată-mi deschide cineva încet ușa. Tresar. E mama. Așa cum am văzut-o atunci pe catafalc, cărunță, palidă și rece. Îi sar în brață, o sărut, iar dânsa privește muștrător la mine, și-mi zice:

— De ce nu vii? Vezi, toți sunt acasă, numai tu lipsești. Așa ai fost tu totdeauna, mai mult ți-au plăcut străinii, ca ai tăi.

Apoi mă prinde de mână și mă trage cu sine. Iar eu mă las târât. Și mergem, mergem. Din depărtare se aude cum clocote satul de colinzile copiilor, cari imbrobodiți de iarnă, cu cușme mari, cu traista pe umăr și cu băta în mână vestesc din casă în casă nașterea Domnului. Din fereștile scunde se străcură raze lungi fine în noapte, apoi se pierd în lumina lunii. Ajungem la casa noastră în capul satului. Nimic nou, totul e cum am lăsat. Întru în casă. Ai noștri nici nu se miră de venirea mea, par'că ași fi fost la unchiul Ilie, sau la mătușa Veronică la colindat, cum îmi eră datina odată. Mă așez lângă focul ce vesel pălpăie în vatră. La fereastră o ceată de binevestitori își leagă, schimbând din picioare, colinda lor:

„O, ce veste minunată,
„În Viflaim ni-se arată,
„Ca născut prunc,
„Din Dubul sfânt,
„Vergura curată.

Sorioara lipită de părete, cu un deget pe buze, privește cu ochi mari, răzători, când la cei dela fereastră, când la noi. În urmă acestia își sfârșesc colinda cu urarea:

„Să fi gazdă sănătos,
„Cun colac de grâu frumos,
„Cât rotița plugului,
„Să umple straița pruncului.

— Câți sunteți? întrebă mama.

— Cinci, răspund deodată cinci glasuri la fereastră. Apoi fiecare își capătă covrigul, pe care nu l-ar da pentru tot bunul lumii, îl bagă în traistă, între ceialalți, iar mâne când îi înșiră în ață, își știe spune, că fiecare colac de unde e.

În urmă alt grup de colindători pășeste la fereastră, cari până acum cu multă nerăbdare așteptau la o parte.

— Lăsa-ni gazdă'n casă?

— Lăsa.

„Colo'n josu mai în jos

„Este-un răt verde, frumos,

Apoi alți colindători și alte colinzi. Deodată s'aude la ușe obicinuita colindă a „diecilor.“

„Astă sără-i mare sară

„Florile-s dalbe.

„Că-i sara născutului

„În ieslele boiler.

Și în acest amestec curios de glasuri deosebesc bine viersul scârțitor al diacului bătrân, vibrările ascuțite a badii Tănase, a curatorului, tenorul celui mai tânăr cantor, Condoș Gligore glasul răgușit al unchiului Toader și meeitul de capră a clopotariului Vasilică; iar badea Alexă, colectorul ca om mai cu carte să nizuiește din răspnteri să deie secundul cu vocea lui prinsă în gât și lăsată pe nas.

Tata grăbește a-le deschide ușa, iar ei scuturându-se de zăpadă intră rând pe rând, cu câte un: „bună sara lui Crăciun!“

— Să trăiești ciocoi bătrân! le răspunde tata în poiezie. Se pun la masa așternută și între glume vesele și închinări de prasnice dau peste cap câte-un păhar de vinars dulce și încălzit, ca să-și mai demortască oasele. Mama îi imbie cu colac și carnaț fript. Ei gustă a lene, căci în iastă sară în multe locuri trebuie să mai mănec. Apoi pofțind gazdei, ca să ajungă în pace și sănătate sfânta zi de Crăciun, pleacă mai departe căci — cum zic — sunt numai la început, și vreau să ajungă și la părintele, care șede în cea cap de sat, pe „dâmbul popii.“

Pe rând vin apoi flăcăii urmându-și colinda cu glas de fluer; iar alții vin cu steaua, de colțul fiecărei atărnă câte un clopoțel sleit, și pe care o mișcă ritmic după tactul colinzii. Ba chiar și cei doi cioroi, lăutarii satului cu doaga lor uscată să grăbesc a vesti nașterea Domnului, primind în schimb colac și coaste de porc. Încetul cu încetul colindătorii se tot răresc satul devine tot mai tăcut luminile rând pe rând se stâng, și liniștea adâncă numai câte un lătrat de câne o mai tulbură, undeva departe.

Mai apoi în revărsatul zorilor lin răsună clopotul din turnul bisericii cucuiate pe un vârf de deal chemând pe toți la sf. slujbă. Și acum invie tot satul; bătrâni și tineri, bărbați și femei în haine de sărbătoare își îndreaptă pașii într'acolo, de unde vine glasul chemător. Pruncii zburdalnic sar prin zăpada moale, iar opincile bătrânilor lasă urme adânci după sine.

Colo badea Pante, crâșnicul își tărăște cioboatele lui uriașe, urmat de cei doi ficiori ai săi.

— Bună dimineața bade fătule! Cum, cum?

— Bine să-ți deie Dumnezeu Dle, răspunde badea Pante saltându-și pe umeri sumanul nou, știu. — ai mai venit pe la noi? Ei, da, bine faci, barăm de sfântul prasnice.

— N'ai venit la colindat bade Pante!

— Nu, dle, că ia vezi ts bătrân, nu mai văd noaptea, și baba și acum tot zace, biata. A noastre-au trecut, dle, dar am cine să umble în locul meu ia smei aștia, — și arată spre ficiori.

— Ce-i nou bade fătule?

— Nimic, dle, tot trudim cu sărăcia, mănec-o focu, și tot nu scăpăm de ea, să ține de noi, ca scaul de oaie. Abia în sf. sărbători o mai scuturăm de pe grumazi. Și par'că așa ne vine, că nici nu ne simțim bine, dacă nu avem ceva după cap. Și vorba cu vermele dedat în rădăcina hreanului.

Suim încet pe „dâmbul popii.“ Înaintea noastră două babe stau cu mâinile răzâmate în șold, ca să mai răsufe. În fine ajungem la biserică. Badea Pante își scutură bine cizmele de zăpadă. își ia căciula făcându-și o cruce largă, și-și netezește pletele, ce scilpesc încărcate de unt, și intrăm. Mă așez în strană, și ascult pierdut într'o altă lume glasul scârțitor al cantorului: „Hristos se naște măriți-l, Hristos din ceriuri, întâmpinați-l.“ Așa mi-se pare, că melodia aceasta scârțăitoare mă leagă mai mult, decât toate operele capitalei. Iar când începe părintele din altar cu tenorul său puternic, de par'că se cutremură temelile bisericii, un lung fior îmi trece prin întreg trupul. Nu înzădar se laudă poporeni, că: „nu-i popă ca al nost, și nu-i slujbă ca la noi, să mergi, cât vei merge.“ Și azi e și mai frumoasă sf. slujbă. Azi e slujbă de prasnice. În loc de: Cuvine-se, azi cantorul cântă: Mărește suflute al meu. Iar la priceasnă corul copiilor începe:

„Trei crai dela răsărit

„Cu steau'au călătorit.

Apoi continuă diecii în străni și poporul din naie. Cântă părintele în altariu, și femeile în tindă, cântă doar și ingerii în ceriuri...

Dar a ținut mult sf. slujbă, m'a umplut frigul, și par'că mi-a amorțit o mână răzâându-mă de strană. Mă cutremur, și —

mă trezesc. Adurmisem cu cotul pe masă, cu gândul departe, la satul meu, la casa părintească. În chilie e frig, mi-s'a stâns focul în sobă, și lampa abia mai licăre. În chilie vecină cineva doinește încet o melodie trăgănată, par'că ar veni din altă lume. E târziu. Am durmit cam mult, dar cel puțin am avut și eu aici între străni sară de Crăciun.

Simion Gocan

Pentru pânea de Crăciun. *)

— de Carol Tavastjerna. —

La Nord-Vestul Rusiei zace Finlanda, care se ține de colosalul imperiu rusesc. Locuitorii Finlandei se țin de rasa germană și se silesc a-și păstra individualitatea și obiceiurile germane, deși Rusia face eforturi spre a-i slaviza. Locuitorii stepei, pe lângă toate lipsurile, sunt robusți și mulțamiți cu puținul, ce li-l dă sărăcicioasa țară. Când e în Finlanda lipsă de bucate, țării sunt siliți adeseori, să-și facă pâne din făina din scoarța arborilor amestecată cu ceva făină de ovăș, fac adeca așa numita pâne de coaje. Renumitul poet finlandic Carol Tavastjerna zugrăvește în povestirea următoare, cât de greu este unui țaran finlandic, căruia i-s'a gătat și așa numita pâne de coaje, a luptă pentru câștigarea pânei de Crăciun.

Antti Metsäntausta stă în coliba sa pe cuptor și clocește. Se gândește la mizeria lui, fără de a se lăsa conturbat de copiii lui, care se joacă pe padimentul negru.

Chilia apare într'o anumită bunăstare. Lucrurile de casă sunt curate și copiii nu sunt peste măsură sdrențoși. Aceasta impresiune se mai mărește și prin răgirea unei vaci, ce vine din grajd.

Zece miluri jur-împrejur zace parohia Kunsamo, vechia patrie a pânei de coaje. Aci afli bordeie, care sunt cu mult mai sărăcicioase decât al lui Antti.

Acestuia-i lipsește de astădată numai un lucru: iubita pâne. De aceea se joacă copiii de-a »cuptul pâni« cu bucăți de lemn, de aceea este tatăl familiei atât de posomorât pe cuptor, așteptându-și muierea, care mersese des de dimineață în satul vecin, să aducă pâne de coaje.

Deodată scârțâie neaua dinaintea colibei. Ușa se deschide scârțâind, și, ocolită de un nor de aer rece ernatic, intră în chilie nevasta lui Antti.

Copiii năvălesc asupra ei, și ea-i drăgostește. Apoi observă pe Antti pe cuptor. Ea se apropie de el și-i zice amărâtă:

»Auzi, Antti, tu trebuie se te ridici și să mergi în parohie«.

»Ce grabă-i?« mormăi Antti. »Pe însărate toruși nu pot plecă la drum.«

»E grabă, că suntem flămânzi. Eu aduc veste bună din satul vecin. Deacolo au fost toți la olaltă în parohie, unde corona împarte făină de Crăciun la toți lipsiții. Ridică-te, dară Antti, și mergi și tu unde merg ceialalți, și atunci pe sărbători avem cel puțin pâne proaspătă.«

Antti se întinse pe cuptor, scutură capul și se scărpină în ceafă.

»Așa, așa, adeca nu-i alt modru, decât să mă iau la cerșit?«

»Acum nimic nu mai ajută. Nu trăim noi deja a patra, zi numai din lăptișorul, ce ni-l dă vaca, blândul dobitoc? Nu strigă

*) Aceasta poveste ne-a trimis-o regretatul Reteganul încă în 1903 însoțită de următoarea urare: »Poftesc, ca Anul nou să te afle sănătos, și să-ți aducă mulți abonenți, cari plătesc anticipative și colaboratorii, cari să-ți ușureze munca, cu lucrări interesante. Eu de 1½ an mai mult bolnav decât sănătos.« Odihnească în pace! Red. »Unirei«.

copiii după pâne, și nu flămânzești tu și eu? Cât timp o mai putem duce așa?»

»Așa-i, după cum spui tu. Numai de nu ai avea o grabă atât de îndrăcită!»

»El încă injură! Ce ai făcut tu, ca să ne aperi de foame? Întreagă toamna o ai clocit după cuptor și ai așteptat, ca să vină domni forestieri să-ți îmbie de lucru. Dar ei nu au venit și nici nu vin în ăst an. E prea puțină, nea în păduri, spre a putea transporta lemne de lucru, de aceea noi trebuie să flămânzim. Asta o ști și tu. De nu mergeam eu prin vecini în săptămânile din urmă, spre a împrumuta, atunci o pățiam. Că tu nu te urnești din loc, ci insisti, să junghiem vaca, deși avem fân de ajuns pentru ea și numai ei avem de mulțămît, că nu s'a ciuntat puținica viață, ce o mai avem. Dar acum s'a gătat cu ajutorul vecinilor. Și ei au trebuit să meargă în parohie după făină. Ca și când ar fi cerșitorie, când însuși împăratul dă, celorce cer! Chiar nici bogatul din curtea cea mare nu mai are de unde da. Chiar azi mi-a spus. Și nu mi-a dat decât o făliuță de pâne pentru mine și asta pentru copii!»

Cu aceste scoate o bucată de pâne neagră și tare de coaje și o pune pe masă, pe când copiii se adună în jurul ei voioși.

»Gata ești odată?» zise Antti după ce încetă nevasta și prinse a-și desbrăca hainele de pe de-asupra. Ea nu aude, ci merge nerăbdătoare cu pruncul cel mai mic la leagăn, să-l lăpteze.

Antti merge afară murmurând. Muierea se întoarce spre copii, după ce lăptă pe cel mai mic, luă din dulap o fîngie de jumătate cu lapte, ducînd pînea cea neagră de coaje în ea să se moaie, și, ocolită de copiii cei flămânzi, care de 24 oare nu îmbucaseră nimic, se gătară de ospăt.

Pe când ei mîncau încă, intră Antti în chilie, aducîndu-și vîrzobii (cismele de nouă). Nu se poate răbdă să nu arunce o privire la ceice se ospătau, se sterse cu mîna pe la gură, și înghiți, ca și când ar fi avut ceva în grumazi. Apoi aprinse o așchie de pin și se puse pe vatră să-și cărpască vîrzobii.

Muiera privi la el tăcută; fața i-se înseninase. Apoi zise, întorcîndu-se spre el:

»Oare n'ai putea merge din Pusula cu caii cuiva? Cineva merge desigur în parohie să cumpere una alta pentru sărbători?»

»Ce-mi pasă mie de caii cuiva, câtă vreme pot merge cu picioarele mele?»

Dar sunt cincizeci de verste¹⁾ până la biserică și tu de-o săptămână n'ai mîncat nici odată omeneste.»

»Mi-a rămas atîta putere, cât se pot face drumul acesta pe vîrzobi.»

»Dar de multeori trebuie mers la vale și la venirea-n coace ai de adus sacul cu făina-n spate.»

Ea nu primî nici un răspuns. În fine Antti și-a gătat de tocmit vîrzobii. Îi duce afară în tindă, vine iar înapoi și zice nevastei sale scurt, să pună de-a'ndemîna sacul cel mai mare și mai curat. Apoi se urcă iară pe cuptor spre a se culcă.

»Dar când pleci?»

»Acea nu te impoartă! Fi îndestulită dacă-ți voi aduce făina omeneste.»

Sara mai cercă odată Ana să-și mîn-

găie bărbatul, punîndu-și mîna pe a lui. El se făcu însă că doarme, și mîna-i rămasă nemișcată.

A doua zi iasă Antti afară în frigul cel mare. Eră des de dimineată și stelele schinteiau pe cer. Ușor ca o umbră apucă drumul spre pădure, care duce în jos spre satul vecin. El se sculase în toată liniștea și s'a gătat de cale, fără de a conturbă pe ai săi din somn. Numai foalele-i corăia peste voia lui atît de tare, cât se temeă, să nu i-se trezască nevasta. Își îmbracă cojocul cel alb de miel, își încătărămbă șerparul cel de piele preste mijloc, își tăie ultimele foi de tîbac pentru cale, își aprinse pipa și plecă. Își mai alesese și băta cea mai tare și potcovită cu fier, căci în apropierea Crăciunului umblă lupii în potăi întregi.

Cînd se apropiă amurgul de sară al acelei zile, merge un om obosit de cale, cu un sac gol, de a umăr și cu o pipă scurtă în gură, pe drumul ce duce din parohia Vunsamo. Cincizeci de verste a făcut Antti în douăsprezece ceasuri, și acum e aci. Rușinat de jumătate se uită în jur de sine și rămîne locului înaintea prăvălicii, unde erau adunați cai și oameni.

»Aici e, unde împăratul împarte făină pentru Crăciun?»

»Făină se capătă aci de bună seamă, și dacă nu ar fi chiar împăratul, cel ce o împarte.»

Tot atîta-i. Antti intră în prăvălie, așteaptă, până se poată străbate la tîrabă, și în fine cînd îi vine rîndul, își ia sacul de pe umăr și-l întinde negustorului, fără a zice o vorbă măcar. Acesta e ocupat cu ajutorii lui cu tot, sub controlul unei dame onorabile, de a pune din sacii cei mari făină în straițele și săcuții celor lipsiți. Toți sunt albi de făină până la genele ochilor.

Îndată se începe interogația:

»Cum te chiamă? — »Antti Metsantausta.« De unde?» Din Metsatanka din colo de satul Pusula.

— »Ai voi să capeți făină?» — »Da, ni s'a spus, că aci se capătă făină în cînte.« — »Ai în adevăr lipsă de făină?» — »În glumă doară nu făceam eu de astădimineată cincizeci de verste pe vîrzobi!»

»Flămânzești așa dară?»

— »De-o săptămână n'am mîncat nici o bucată de pâne.«

Negustorul privi la el cu neîncredere, se întoarce apoi cătră damă și zise:

»Acesta-i prea puternic și prea bine îmbrăcat. El de sigur nu are lipsă de elemozină, despre aceea puteți fi convînsă!»

Antti privește în prăvălie fără curagiu. El vinește de mînie și de rușine și gîngănește cu voace nesigură: »Așa e, precum spun, sunt venit aci din catunul de dincolo de satul Pusula...«

»Nu e aci nimenia din satul Pusula, care să dovedească că ești lipsit?»

N'a fost nimenia aci. O voce observă, ca satul Pusula și-a primit deja ieri făina, ca se ajungă cu ea acasă înainte de sărbători.

»De ce veniși tu așa tîrziu și singur? întrebă negustorul repede. Antti își pierde tot curajul; atîtea ar fi avut de spus, dar se îneca la toată vorba. După ce cu declarația nu puteau fi mulțămîți, observă dama în mod binevoitor:

»Uite, nene, noi putem da din mila regimului numai acelor, care sunt în adevăr lipsiți. Pentru d-ta e o nimica, a cere dela preotul o adeverință despre lipsa d-tale. Dacă aveți adeverința preotului veniți mîne iară.

Antti se ridică, aruncă o privire cruntă spre negustor și spre sacii cei cu făină, își apasă căciula pe frunte și se departă.

*

În ziua următoare, în ajunul de Crăciun înainte de amiază, se află Antti de timpuriu în prăvălie, și încă însoțit de un servitor dela o curte din apropiere. În perplexitatea sa și-a adus aminte de el, că-l cunoștea de pe timpul cînd se pregătiau amîndoi pentru confirmațiune, l'a căutat multă vreme, atunci sara, până l'a aflat în fine, și l'a recunoscut, l'a crezut și i-a dat cină și pat de odihnă, și acum a venit servitorul spre a mărturisi pentru Antti. Astfel a căpătat Antti fără greutate, ceea ce căută. I-au umplut sacul îndesat până la gură, dar cînd a spus el, că încă azi are să-l ducă păuă acasă, cincizeci de verste pe vîrzobi, începî negustorul a mai goli din el.

»Nu, nu,« zise Antti năcăjit, »lăsați-l numai plin. O să-l duc eu.«

»Dar cîntărește două măji, și aceasta e mai mult, decât poate duce un om:«

»Așa-i. Dar eu am muieră și patru copii acasă, care de două săptămîni flămânzesc. și noi avem lipsă de tot, ce am putea căpăta, că în ăst an nu vin curînd domni forestieri se mă îmbie cu lucru.«

»De ce nu ai spus ieri, că ai muieră și patru copiii, care flămânzesc?» întrebă dama.

»Acea nu o putui spune între atîta oameni! Mi-a fost a dracului de rușine.«

Atît dama, cât și negustorul nu se puteau ține de răs. Antti își căpăta sacul plin, mulțămî și întinse damei în semn de deosebită stimă mîna sa cea dură. Cînd voi să plece, se mai întoarce odată din ușe și zise negustorului:

»Nu mi-ar da domnul negustor în credință, până la primăvară, o păpușă de tîbac? Nu simțesc așa tare nici foamea în stomac, cînd am ce fumă. Ieri încă, numai tîbacul mi-a mai dat putere, acum nu mai am de loc.«

Negustorul răsă și se arată galant înaintea damei, dînd lui Antti două păpuși mari de foi de tîbac, spunînd că de aceea le dă lui Antti, deoarece ieri l'a judecat fals.

»Dar la primăvară o să ți-le plătesc omeneste,« zise Antti și-i întinse acum și lui mîna de adio.

Afară se despărți de amicul său, de servitorul, își umplu pipa cu tîbac, se urcă pe vîrzobi și dispărî ca o săgiată, deabia plecat sub greutatea sacului.

Nu e încă tîrziu înainte de amiază. Sub influința tîbacului și a izbîndei își percurgea calea, sperînd pe sigur că încă înainte de miezul nopții o să fie acasă. Calea-i bună și nu e multă nea prin păduri. Amorțeala picioarelor, ce și-a contras-o din strapația de ieri, încă o se dispară, după ce s'a da odată bine drumului.

Cînd a apus soarele și au prins a răsări stelele, i-se deschidea pădurea cătră un lac mare, acoperit de ghiață, și aci pri-

¹⁾ O vîrstă e cam un kilometru.

cepù Antti, că a treia parte a drumului e călcată. Nu mai era în voia de astă dimineață, călătoria n-a fost destul de repede, și afară de aceea simte oboseală în toate membrele, astfel încât mai bucuros s'ar fi trântit în nea, să doarmă o leacă.

Spre a se împropeta, se aruncă cu toată repeziunea de pe ripă în jos pe ghiață. De aci îi veni un vânt în față și-l cuprinse frigul. Cu începerea sărei iar s'a făcut mai frig, gulerul cămeșei cel asudat îngheață și-l sgarie la grumazi. Sacul cu făina îl apasă fără milă, și funea îl taie la umere.

Departa peste lac zărește la o casă singuratică lumină. Un moment se gândeste să meargă la căldură să se odihnească o leacă, până nu intră mai adânc în noapte. Dar a abzis de acel plan. Își desleagă sacul din spate și-și desbracă cojocul. Dar e prea frig, ca în noaptea de Crăciun să meargă cineva numai în cămașă. Mătură ghiața de sub picioare frumos de nea, și dă cu piciorul în ghiață până o sparge, să iasă apă din produs. Apoi ia cu băgare de seamă o mână de făină din sac, o amestecă cu apă de o face cir, și o soarbe. Asta-i fû cina în ajunul de Crăciun. După aceea se pune pe sac, își aprinde pipa, și se pune iar la cale.

În coliba din Metsantoka își așteaptă Ana bărbatul încă de cu seară, deoarece ea calculează, că el chiar atât de timpuriu a plecat din parohie, ca de acasă. Laptele de eri l-a fost împărțit între copii, fără de a gusta ea o singură picătură măcar, și se ostenește să-și țină curagiul. Ea are mângâierea, că vaca în urma bunei nutriri de Crăciun, îi dă mai mult lapte ca de comun. Liniștită duce laptele în chilie și-l pune în dulap, unde stau deja gata corfele de nuele, în care s'ar pune pânila cele proaspete, îndată ce va sosi Antti. În gândul ei chiar vede pânila cele frumoase și-și avea copiii pe cap mai cu dragoste ca de comun.

Încă înainte de a insera a încălzit chilie de scaldat, spre a putea oferi bărbatului ei, numai decât o scaldă de vapor, îndată ce va sosi acasă. Lemne sunt aci destule din darul lui Dumnezeu, și când tû scaldă destul de caldă, încălzi cuptorul cocător din chilie, pentru a face o adevărată căldură sărbătorească. Apoi se scaldă ea și-și scaldă copilașii, ca să fie curați pe sărbători.

Seara vine, dar Antti nu mai sosește. E deja timpul, de a merge la culcare, și copiii, cari sunt plini de așteptare, și au observat, că se întâmplă ceva neobicit, nu voiau să se culce. Ei voiau să aibă Crăciun, după-ce le spusese muma lor, că azi va veni.

»Crăciunul vine numai deodată cu tata«, le spuse ea.

»Și când vine tata?« întrebă ei.

Ea-și liniști copiii, dar pe sine nu să putu liniști. După-ce i-a succes în fine a-i adormi, ea-și luă roata de tors și în neliniștea ei începù a toarce firul cel infinit.

*

La câteva oare după miezul nopții, o urechiă bună putea auzi în noaptea cea liniștită a Crăciunului un suzet lin.

Deodată pocni ceva. Ana se deșteaptă și o cuprinse un sentiment plăcut. Alergă la ușă, o deschisă repede și sări o figură intrând în curte.

»Antti!... veniți?«

Antti nu putea scoate nici o vorbă respicată. El răspunse ceva nehotărît, își lăsă cu greu vârzobii, care rămân locului, pe când el înaintă spre ușă. Brumă, nea, făină s'au unit laolaltă și l-au transformat într'un om de ghiață. Ana îl trase în chilie, iar el se aruncă pe banca dela cuptor fără vre-o vorbă, suspinând adânc.

Ana, ținând aschia de pin aprinsă într'o mână, îl eliberează de sarcină și de cojoc, îl cercetează cu îngrijire, să se convingă, nu cumva i-a înghețat vre-un membru, dar se liniștește, după-ce află, că-i scaldat în sudori. Ultima lui sfortare de a ajunge acasă, i-au scos acele sudori.

»Și-acum trebuie, Antti, să mergi numai decât în scaldă. E încă cald destul și pot face și mai cald.«

Antti se lăsă să facă cu el ori-ce, mulțumit că-i acasă. Muierea îl conduse în scaldă, o mai încălzi, de zi era destul de caldă, și nici nu avu timp să observe, că Antti n'are cămașă. Ea îl părăsi numai după-ce îl văzù că s'a pus pe bancă plin de sudori, ca să se sbicească pe paie, ce erau întinse acolo, și pielea lui se roși, iar membrele, sub binefăcătoarea influință a apei celei calde, se desmorțiră.

Atunci alergă ea repede în chilie de locuit și aprinse numai decât un foc zdravăn în cuptorul de pâne. Copiii se deșteaptă și văd că a venit Crăciunul deodată cu tata. Ea-i îmbracă cu hănițele cele mai bune și le spune că îndată vor mânca, să se sature.

Bucurie!

Numai după o oară aduce pe Antti din chilie de scaldă. Atât e de obosit, de mai că nu poate merge fără sprijin.

În lăuntru toate sunt ca schimbate. Pe vatră arde un foc zdravăn, masa e acoperită cu o față de in albă ca neaua, aschii subțiri de pin luminează toată casa, și în mijlocul mesei stau patru corfe de nuele pline de pâni frumoase, cari aburesc plăcut și fac apetit chiar celui ce ar fi sătul, vezi că le făcuse Ana numai cu lapte și făină curată. Copiii ședeau în jurul mesei, care după mărime, fără de a atinge bucatele și Ana a pus pe cel mai mic din leagăn și-l ține în brațe.

»Vino acum, iubite Antti, și binecuvântă pânea noastră cea de Crăciun!«

După-ce au zis rugăciunea de masă, zise Antti, care dela sosirea acasă nu pronunțase nici un cuvânt:

»Jumătate din făina trebui să o ascund într'o groapă în năsip, câteva verste departe de aci, că dacă nu făceam așa, nu mă mai vedeai până-i lumea. O se află eu însă locul, și o să aduc peste vre-o zi, două.«

»Dar s'o fi amestecat cu năsip«, răspunse Ana.

»Dar de unde? — o golii în cămașa mea și o învălui bine.«

După-ce își potoliră foamea, îi veni Anei în minte, că în alte locuri, pe acel timp merg oamenii la liturgie. Ea își căuta cartea de cântece sfinte:

»Vom cânta un cântec, ce-l știm pe de-a rostul.«

Cântecul, ce-l știu flămânzii locuitori ai deșertului pe de-a rostul e: »Lăudați pe Domnul, că e bun Domnul!«

Trad. de:

I. P. R.

În război.

Cei doi nu să puteau despărți deolaltă. De trei ori și-a întors cel de călare calul, ca să plece îndărăpt, căci ceasul cât l-a căpătat, era aproape trecut și iară-și mai avea ceva de întrebare.

— Și cum zici, a murit și Onea lui Toader? Săracu, cât n'a plâns, când am plecat în țara asta blăstămată și nouă ne era numai vecin.

— S'au schimbat multe, decând ești tu aici. Copilele, pe cari le purtam în brațe astăzi sunt fete mari, și cele cari au fost mari, astăzi sunt măritate. Alți copii aleargă pe uliță și sara când oamenii vin dela sapă și vitele din câmp, ce răzgae, ce jocuri. Cam cum is copii.

— Să va fi schimbat de buuă seamă. Toți ne schimbăm. Dapoi, cari duc dorul de casă acum de zece ani în pământ străin?

— Și eu am lăsat trei copii acasă și nevastă și am plecat la oaste. Săracii miei! D'apoi porunca e poruncă.

Să opri repede, ca să nu arete ce se petrece în lăuntru lui. Simția cum i-să înecă glasul și nu-și puteau opri cele două lacrimi. Soarele să grăbea să se lasă după o coamă verde de pădure din marginea hotarului. În sufletul lui să sbăteau o lume. Ce știe astalalt de călare, ce poate simți unul venit acuma deacasă, unde a lăsat mamă și copii. Bine ar fi fost să fie dus și el de zece ani iar fi acum inima tare, ca oțalul.

— Și tu pe cine ai luat? întrebă cel de călare.

— Pe a lui Grigore fată.

— Pe Anica?

— Ba nu pe Ilina.

Celalalt trăsări și fără voie smânci calul, de a sărit cât colo.

Amândoi tăcură.

Umbrele s'au întins pe întreg șesul, numai niște spinări îndepărtate de munți mai prinseseră puțin din lumina soarelui apunător. Și ce bine ascundeau umbrele acestea roșata ce s'a ivit în fața celui de călare.

Își aduce bine aminte de Ilina. Cu dorul ei a plecat la oaste și cu nădejdea la ea voia să se întoarcă. A gândit și el la început, că dă D-zeu din ceriu, să scape mai pe puțin, că-l vor trânti gloanțele alea-nului la pământ, și apoi va fi trimis să se ridice acasă. Dar n'a avut noroc, Ilina n'a mai așteptat. Acum e târziu.

Vremea trecea. Cel de călare nu mai putea sta.

— Să anzim de bine Nașcule, și porni grăbit îndărăpt.

Răzimat de o salcă aplecată să uită cesta după el, pânăce săriturile repezi și dese ale calului încetară. Ca o mână de nor rătăcitor să vedea acum pravul scos de copitele calului și să pierdu în zare.

Pe Nașcu nu-l prindea locul. Gândul și inima îi erau departe, acasă.

Fără să știe și acum ce face să întinse pe earbă, și să uita în nemărginit. Jur împrejur era zgomot mare. Câte-o detunătură puternică de tun străbătea din marile îndepărtări până la el.

Între strigăte continue, alergări, pușcături cine ar mai fi avut timp să se gândească? Doar o doină, ce o cânta cineva din un fluer departe la marginea rîului în șes îl mai trezea din buimăcoala în care era. Dar și aceasta a încetat iute și au rămas strigătele fără sfârșit și tropotele cailor ce aduceau nouă porunci, nouă primejdii pentru bieți ficiori.

Obosit și buimăcit de zgomot a adormit, ca pe ziua cea mare de mâne să fie treaz și limpede.

* * *

Era în ajunul luptei dela Peschiera.

— Aveți de griji ficiori, zise căpitanul Boer, cătră singurul scadron român grănițaresc de husari, să nu nechere caii. Orice zgomot, ce ar da de veste aleanului, că suntem aproape de el, ne culcă pe toți la pământ.

Merg husarii pe furiș înainte. În vine le ciocotea sângele și unul nu era să se gândească la moarte. Au plecat de cu seara și acum erau aproape de țintă. Să fie în zori la marginea pădurei fără să-i descopere cineva, căci altcum polog îi pune pe toți gurile de tun, ce sunt îndreptate chiar către pădure.

Ajunseră întrun aluniș des împletit cu spini, caii nu mai puteau străbate, ficiorii își ștergeau mereu sângele de pe față, ce țignea în urma plesniturilor de alun.

— Dați-vă jos măi ficiori zise căpitanul. Luați cai de frâne și după mine.

Un sgomot repede de săbii să făcu și porniră înainte. Grosul de cavalerie era departe către șes. Pe cer scilipeau stelele voioasă ca niciodată.

Privirea tuturor era îndreptată către marginea pădurei, ce era să nu se mai gate și luceafărul de dimineața de mult s'a ivit iar în răsărit să revărsa de zori.

— Suntem la țintă ficiori zise Căpitanul deodată.

Era în zorii zorilor, când au ajuns în marginea pădurei. S'au oprit cu toții.

— Fiți gata ficiori, când se va da signalul și nu mai crească earbă verde pe unde am trecut zise scurt Căpitanul.

— Tu George să nu te lași de mine.

Erau vecini cu satele și primejdia îi făcuse frați de cruce.

Lui George nu-i mai trecea din minte Nașcu de eri.

Trecutui-a vreodată prin minte, că pe câmpul de război să se întâlnească cu bărbatul aceleia, căreia el i-a dus dorul până acuma?

— Sărmanul, să gândi George, ce să poate petrece în inima lui. Bucuros și-ar fi dat el acum viața în locul lui Nașcu, el nu are pe nime, dar acela cu câtă frică și cu cât dor e așteptat acasă.

S'a luminat binisor.

În jos era o vedere grozavă. De pe dealuri vărsau tunurile foc și cete de cete să deprindeau și să adunau în val. Călăreți treceau ca vântul peste colini, ca să se piardă iute după dealuri.

Ciocoteau sângele în vinele husarilor.

— Don Căpitan ziseră deodată sloboade-ne la vale.

Căpitanul încă își ținea calul cu amândouă mâinile.

Cine să se mai gândească în clipa aceasta la maica de acasă?

Înainte lor să petrecea o luptă grozavă. Infanteria a pătruns în șes și s'a aruncat setoasă de sânge asupra unui sat așezat pe o vale. Tunurile încetară și o luptă crâncenă de baionet să da acum piept la piept.

Husari nu să mai puteau stăpâni.

— Sloboade-ne Domn Căpitan.

Cu sabia trebuia să-i mâne îndărăpt.

Deodată vine signalul secret și pornesc încet pe o alvie sacă a unei văi adânci către șes. Călăreții trebuia să atace în stânga îndată ce atacă infanteria aripa dreaptă a aleanului.

Au ajuns nebăgați în seamă până în marginea șesului. Aci s'au oprit. În niște răchite întinse de pe marginea cealaltă a râului era grosul cavaleriei. Pe cer strălucia soarele plin și cald a unei zile de vară.

Se da signalul de atac. Ca și când ar fi ieșit din pământ, husarii au umplut șesul și s'a pornit ca iurtuna în văzduh. Și clătina pământul sub copitele cailor.

George s'a lăsat înainte pe grumazul calului și strângea mănunchiul sabiei să-l sfarme în palmi. Era vai de cel ce pică.

Suerau gloanțele prin rândurile husarilor, cari alergau nebunește înainte, către satul unde infanteria luptă piept la piept cu aleanul. O clipă încă și au sfărmat primul careu. Apoi al doilea și al treilea. Husarii au dat năvala în sat, o ploaie de gloanțe îi futâmpină. Baioneta și sabia se măsură laolaltă. Calul lui George lovit de un glonț se răstoarnă cu călăreț cu tot. Un alt călăreț s'a răsturnat peste el.

Când s'a trezit numai țipete și gemete se auziau pretutindenea în jurul lui. Incepă să-i fie frică. Își pipăia oasele. Întinse picioarele și nu simțea nici o durere. I se părea că e numai ostenit. Puse mâna pe frunte, era plin de sânge. Un glonț l-a ajuns de bună

sămă în cap. Îl prinse acum o jale de moarte și își acoperi fața cu mâinile.

Lângă el se mișcă un altul și gemu odată infrișat.

— Săracii mei de-acasă, zise celalalt.

George de-abia l'a înțeles.

— Cine ești tu măi prietene, zise către de unde veni glasul.

Nu capătă răspuns.

George a încercat să se târăie până la celalalt, dar nu putea trece o brazdă proaspătă. Se ridică de abia în cote și cu o sfortare uriașă vrea să treacă, dar amețit să re- toarnă dealungul în brazdă.

Când s'a trezit era lângă Nașcu.

George își uita de sine și îl prinse de mână.

— Măi Nașcule, dar ce-i cu tine?

Celalalt își ridică a silă pleoapele, să uită cu ochii stânși la George și gemu de abia iarăș.

— Săracii ai mei!

— Săracii gemu și George acum și plânse tare.

Soarele a răsărit iarăș pe cer. Câmpul s'a umplut de ostași. Tunurile iară bubuiau și lupta s'a început între cei rămași.

George să ridică din răspuneri și voia să-i ude buzele fripte ale celuiialalt cu apa, ce îi rămasă în ploșcă, dar un glonț rătăcit îl lovește în tâmpla și cade fără grai peste Nașcu.

* * *

Când căpitanul a spus mai târziu întâmplarea aceasta, pe Ilina n'o mai prindea locul. Își ținea, că ea e de vină, că s'a făgăduit unuia și s'a măritat după altul. Și sărindarele pe la biserici nu mai încetau. Dar liniște nu a aflat nici așa.

Într'o zi s'a dus. Unii zic, că s'ar fi dus până la locul unde-i îngropat bărbatul și acolo ar fi murit și ea.

Library Cluj

Tul.

Nașterea.

Era o noapte 'nfricoșată și o vreme grea de neodihnă;
Deslănțuirii de patimi grele treceau prin lumile de tihnă
Ș'o nepătrunsă, oarbă ceață, învenină viața 'n piept,
Zădarnic fulgeră blăstemul în glasul sufletului drept!

Și gânduri sfinte 'ncremeniră în pleava sufletelor moarte,
Căci nu răzbiau prin ceața neagră, ca să 'ndrepteze și să poarte
Pe drumuri vechi, demult uitate, șireagul inimilor reci...
Deasupra stă conducătoare povața gândurilor seci!

De-odată 'n vuetul de patimi tresare-o lume și să miră...
În fundul zării 'ntunecate un nor de ceață se resfiră
Ș'o stea strălucitoare, albă, clipește-adânc în răsărit
Și 'n dulcea ei văpae lumea o nouă lume-a 'ntrezărit!

Înfiorată stă mulțimea cu ochii țintă la minune,
Se 'nmoaie suflete de peatră, s'așează mințile nebune,
Și 'n zarea stelei scilpitoare zăresc un chip mântuitor,
Ș'aud cântări neauzite, cari varsă 'n suflete fior.

Un glas duios resun'atuncia din așternut frumos de paie,
Ș'o față îndumnezeită revarsă din priviri văpaie,
Și spune lumii 'ncremenite povestea harului ceresc...
În prav mulțimea se închină și inimile preamăresc.

Din nou a prins putere 'n pepturi speranța cea mântuitoare,
Fioruri sfinte, înviate la caldul mângâierii soare
Revarsă 'n suflete povața, intrând prin vălu 'ntunecos,
Și traiul lor e traiu de pace, iar gândul lor e gând frumos!

„Mărire întru cele 'nalte și celui Preaînalt mărire,
Pe acest pământ să fie pace și întru voi bună'nvoire!...
Cântarea zboară valuri-valuri și se revarsă pe pământ,
Și tot mai tare arde 'n inimi și se 'ntărește focul sfânt.

Iar El, Trimisul mântuirii, din așternutul său de paie,
Binecuvântă blând poporul și varsă din priviri văpaie,
Ce samănă credința dreaptă în lumea plină de păcat,
Și jos se 'nchină 'n cet poporul, iar sus zimbește-un Împărat!

Arghir.

† BACIU IONAȘ.

S'a împlinit deja o săptămână, decând baciul Ionaș, cel mai mare cântăreț al Blajului, și-a închis ochii pentru totdeauna. Bardul nostru, atât de iubit de toți câți l-au cunoscut, a murit subit, fără să aibă vreme măcar să geamă, ori să-și dea pe deplin seamă de puterea loviturii supreme, ce i-se aplică în viață. O lovitură de grație a fost aceasta din partea crudelului Mors-Imperator. Cântărețul pururea senin, care a cauzat altora atâtea momente de plăcere în viață-i, a vrednicit să moară ușor și liniștit, aproape pe neștiute: „ca un cântec bătrânesc“...

Un fel de Barbu-Lăutarul eră el, când începea să-ți cânte cu glasul lui dulce cântece vechi, doine mai ales, cari au legănat fantazia oamenilor de pe vremea lui — și cari încetul cu încetul se duc și să prăpădesc: și oamenii și cântecele!

Eră fără părechie mai ales în cântecele bisericesti. Se va scurge multă vreme încă, până să se mai nască un alt cântăreț, care să cânte cu dulceața neasemuită a glasului lui: „La râul Babilonului.“ „Acuma m'am odihnit,“ ori priceasna „Ostenit-am întru suspinul meu“...

Eră în glasul lui atâta adânc sentiment, atâta dragoste pentru cântările sfinte, cum nu mai este la nimeni. În aceeași vreme cântările „de lumea nouă“ nu-i plăceau, nu le cântă bucuros, și le învăță numai silit, auzindu-le necontentit, dela oamenii mai tineri, cari îi fuseseră elevi cu toții și au ajuns în urmă să-i fie tovarăș bătrânului. El ne zicea „mă,“ cunoștea pe părinții noștri și pe noi pe toți, decând eram mici, abstracție făcând de întinsele lui cunoștințe și simpatii, pe cari le lăsase în urmă-i pretutindeni, pe unde umblase.

* * *

Cetesc jurnalele cari aduc vestea morții lui și rămân măhnit de prea multa răceală, cu care se trece preste acest necrolog. Un artist așa de unic în felul lui, așa de cunoscut în întreaga lumea românească vrednică — cred eu — măcar câteva șire de călduroasă parentare. Înregistrarea simplă a necrologului își dă impresia, că prea suntem superficiali și prea curând dăm uitării pe oamenii, pe cari i-am iubit în viață. Și abia s'a închis mormântul deasupra-i, abia s'a așezat peste el cel dintâiu strat de zăpadă!

* * *

Înainte cu câțiva ani, bătrânul își pusese de gând să se mute în țară, la nepotul său, prof. Brânzeu. La masa comună, ce s'a dat, la despărțire, când s'a ridicat baciul, cu păharu în mână, să spună și el câteva cuvinte de adio, abia putea să vorbească de plâns. Spunea atunci, că are nădejde să vină iarăș la Blaj. În scrisorile ce le trimetea atunci, spunea foarte adese-ori: „iarăș m'am visat în catedrală“.

Nu se simția el bine fără catedrală, ale cărei ziduri au resunat de atâtea-ori la cântările lui; îi lipsia catedrala din Blaj, la umbra căreia și-a adăpostit copilăria și tine-

rețele — viața lui așa de frumoasă, până la vârsta de 64 ani.

Îi lipsia catedrala și refntors, îl vedeai în fie-care Duminică acolo, cântând până în timpul din urmă.

Și catedrala i-a răsplătit această dragoste, dându-i cel din urmă salaș cu prilejul prohodirii.

* * *

În vremea din urmă îl aflai pe baciul pe „peatra“ dinaintea gimnasiului, cetind „Gazeta“ și uitându-se peste ochelari la trecători, cu cari lega vorbă. Era de un umor sănătos, întreșesând în vorbă, zicători populari, cari multă vreme vor rămânea neuitate.

Când vremea se mai recise, venia în sala de conferință, își luă o gazetă sau o revistă și petrecea ceasuri întregi între noi.

Iar seara pe la cincii, îl vedeai traversând încet-încet piațul luându-și drumul spre casină. Dacă erai la masa de biliard, îi vedeai de departe umbra, proiectându-se pe perețele din față, și cunoștea, după popasurile lungi, ce le făcea, că baciul Ionaș sosește la obicinuita partidie de „calabăr“.

* * *

Acum n'are să mai vie, nici la biserică, nici la „peatră“, — nicăiri!

S'a stins ca un brad prăvălit de izbura fulgerului.

Ci noi vreme îndelungată încă vom simți că lipsește glasul lui măiestru, din armonia cântărilor noastre sfinte.

Și prin mintea noastră va trece atunci imagina — din ce în ce mai palidă — a unui mormânt, sub gliile căruia odihnește: *cel mai mare cântăreț al Blajului.*

Al. Ciura.

De săturat toți trebuie să ne săturăm!

În colțurile străzilor se ivesc vânzătoarele de costume, din fundul sifoanelor se scot paltoanele, oamenii mai friguroși aprind câte-o țiră de zăgneată, cuptoriul însă nu se dă invins, fumă ca un locomotiv. Doamnele — casnice — se plâng, că prețul verdețurilor din nou s'a urcat. Acesta-i tipul lunei Octobrie la oraș mare.

Glasul cel mai puternic, care întrece pe toate celelalte, e glasul stomacului. Azi mâne e aci iarna, trebuie să încălzim, luminatul costă mai mult, iar de mâncat, trebuie să mâncăm și peste iarnă, nu ne putem pune gura în pod. Medicul Carol Teodor, principe de Bavaria a demonstrat științificește, că trupul iarna are trebuință de nutremânt mai mult decât vara. Măța sa de probă a căpătat vara-iarna aceeași mâncare. Numai cât în decursul iernii abia vegetă cu cele 12 Dg. de carne și 1.5 Dg. de unsoare, vara însă se și îngrășă.

De altfel și fără experimentul acesta destul de interesant, știe fieștecare din experiență, că iarna are lipsă de nutremânt mai mult. De știut, știm noi atâta, numai cât de unde să câștigăm cele de lipsă, când toate se scumpesc și după toată probabilitatea scumpetea va crește.

Mai zilele trecut eră dispută înfocată între scriitorii englezi și francezi asupra artei culinare. În special »sosul« dădea cea mai bună materie de ceartă. Pagubă, că

domnii aceștia nu ș-au luat osteneala să cerceteze mai cu de-amăruntul bravurile culinare săvârșite de doamnele dela noi cari nu dispun de venite prea colosale. — Acestea duc la extrem vorba: »și capra să se sature și curechiul să rămână.« Dar toate își au marginile. Fiziologia nu permite superlativul sfaturilor: »mâncăți mai puțin, ori luați mâncări mai primitive.« Știința e severă, nu lasă din principii. Spune, că omul deplin format, care desvoaltă o muncă de mijloc, are lipsă de 100 gr. albumiu, 55 gr. grăsime și 500 gr. hidrați de carbon la zi. Dacă trupul omului nu primește cvantul acesta, — slăbește și îi scade puterea de lucru.

Hidrații de carbon se câștigă mai ușor. Pânea și zaharul îi conține în așa măsură, încât cei mai mulți oameni nu duc lipsă în privința aceasta. Apoi nutremintele acestea nici nu s'au scumpit așa de tare, încât să nu și le poată procura și omul cu venite mai puțin.

Nici chespiunea — grăsimii nu-i chiar desperată, căci ne trebuie abia 55 gr. și nici prețurile nu — sunt prea urcate.

Dar cu atât mai tare ne încurcăm când ajungem la albumin. Organismul nostru scoate albuminul mai cu samă din carne, lapte și ouă. În carnea de vită, macră sunt 18%, în calitatea mai bună 20%, în carnea de vițal 15%, în șonca macră 23%. Un ou conține cam 6 gr. Presupunând, că cineva are organism foarte bun, încât exploatează perfect alimentul consumat, omul acela vrând să-și câștige cele 100 gr. necesare la zi va trebui să mănăce 500 gr. carne bună de vită ori 600 gr. carne de vițal, ori 17 ouă. Căroră le place laptele, vor consuma la zi 2.5 litre, dupăce nici în laptele cel mai bun nu sunt mai mult de 4% albumin. Trecând la finanțarea lucrului vedem, că carnea de vită îl va costă pe om 2.50 K. cea de vițal 1.80 K., iar ouăle 1.40 K. Atâta bani au foarte puțini oameni, deci cu dreptul ni-se impune întrebarea, cum să ne câștigăm alimentele, cari conțin albuminul necesar?

Albuminul artificial încă nu-i aflat, deși mulți chimiști de frunte se ocupă cu problema aceasta. Dar și când ne va stă la dispoziție albuminul artificial, cine știe, dacă organismul nostru va fi îndestulit cu el. — Până la altă rânduială suntem siliți să cercetăm regnul vegetal și animal. Spre acest scop putem folosi tabela făcută de König, directorul institutului agronomic experimental din Münster, care încă susține că-i mai igienică câștigarea albuminului din carne. — Să vedem, cum stăm cu carnea între împrejurările aceste critice.

Prostia publicului mare e vrednică de admirare. Ori poate ni-a mers prea bine până acum. E un șir întreg de cărnuri, cari pot fi exploatate cu toată liniștea și azi aproape nime nu le ea în samă, — francezii mâncă cu plăcere iepurii de casă, aceștia se cultivă foarte ușor și ieftin. La noi sunt desconsiderați, macarcă sunt neasămănat mai buni decât carnea de căne vândută în cercul al VI (Budapesta). La noi numai oamenii bolnavi mâncă porumbi, iar melcii și broaștele se vād numai la masa gurmandului. Carnea acestora însă nu mult apasă în cumpănă, căci ca aliment pentru publicul mare nu poate veni în so-

cotință. — Porumbul de Brest, care e foarte mare, nu-i cunoscut în Ungaria. Dar sunt alte sălbătăcimi, cari nefiind puse sub dare de conzum ar face serviții minunate familielor mai modest salarizate. Locul prim îl ocupă carnea de cerb, carea dă o tocană foarte bună și costă 60—70 f. Kgramul.

Cu mult mai însemnați sunt peștii. Carnea de sălbătăciuni abia conține 20% de albumin, a iepurelui de casă 21%, între pești sunt și de aceia, cari conțin 80% albumin, bunăoară batocul (Strekfisch). Durere, peștii noștri sunt scumpi și pe lângă sistemul de acum de exploatare nici n'avem speranță, să se ieftinească. — Dar s'au făcut probe succese cu Importul peștilor de mare și numai lipsa spiritului de viață e cauza, că în Budapesta nu-i o circulațiune tot așa de mare ca în Berlin ori în Paris. Chiar și Viena conzumă mai mulți pești de mare, macarcă depărtarea e cu mult mai mare. La noi nu se pune pond nice pe peștii sărați ori murați, ș-apoi chiar și heringii conțin aproape atâta albumin cât carnea de vițal.

De n'avem bani nici pe astfel de carne, atunci trebuie să ne întoarcem spre regnul vegetal pentru câștigarea albuminei necesare. Aci păstăioasele ocupă locul prim, pentru că fasolea, mazerea și linte conțin 24, 25 ba chiar și 26% de albumin. Ce e drept și prețul acestora s'a urcat în zilele din urmă, dar încă tot sunt ieftine, căci costă abia 40 f. linte, care prestă omului cele 100 gr. de albumină, de câtă are lipsă la zi.

Faptul acesta se și exploatează cu succes de conducătorii culinelor în stil mare. Casarmele, temnițele, sanatoriile nici n'ar putea exista fără păstăioase. Acestea și pânea formează baza costului în localurile amintite. — Cine știe de nu vom ajunge și noi la același cost, dacă mai ține scumpețea de acum.

Și ne dă nouă pânea cea de toate zilele... numai cât nici din pâne nu ne putem acoperi esigințele, pentru că la zi ar trebui să conzumăm 2 Kg de pâne, cvantul acesta însă nu-i igienic pentru stomac și intestine. Din pâne ne câștigăm însă hidrații de carbon, căci conține aproape 50%, așa încât cine poate conzuma mai multă, n'are nevoie să mai mănecă prăjituri și zahar. Dintre alimentele vegetale abundante în albumin mai amintesc ciupercile. Acestea încă sunt neglijate de tot. La noi atât solul, cât și clima sunt foarte prielnice ciupercilor și totuși se consideră ca mâncare de lux. De ar vrea să imiteze oamenii noștri cultura ciupercilor din Paris, ar avea la îndemână și bani și nutremânt bun. — În Paris le cultivă în pivnițe, la noi se fac pretutindena și încă soiurile cele mai fine: truffe, hiribe, mănătarce etc.

Drept încheiere să amintim ceva despre grăsimi: Prețul acestora se urcă paralel cu a cărnii. Deci se impune dela sine, să cercăm în regnul vegetal suplimentul grăsimilor de animal. Fiziologia ne sprijinește nisuița aceasta, căci e constatat, că grăsimile de proveniență vegetală se pot mistui mai ușor decât cele estrase din cărnuri. În locul prim stă oleul, apoi celealalte grăsimi vegetale și numai după acestea untul, unsoarea de porc, de găscă și de vită. Aceasta e cea mai grea. Espe-

riența s'ar părea că contrazice științii. Publicul mare în scurtă vreme s'a săturat de unsoarea de cocus.

Sămna, că nu se împretinește ușor cu grăsimile vegetale, după ce oleul cel veritabil e foarte scump. — De altfel pe lângă dedare, care ar urma cu timpul, mai e altă cauză foarte de mare moment. Unsoarea de de cocus se poate falzifica foarte ușor. Ș-apoi la noi în Eldorado alimentelor falzificate se și falzifică în en gros și în loc de unsoare de cocus mâncăm o amestecătură de său, creri de animale, făină, întăreală și câte altele.

Împrejurările noastre economice sunt de așa natură, încât — chestiunea grăsimilor s'ar putea rezolva ușor și ieftin prin producerea mai intenzivă a untului.

Combinând alimentele recerute de natura omenească cu starea finanțiară de tot modestă a publicului mare, trebuie să o supunem, că până ține scumpețea de azi suntem siliți a ne îndestuli cu mai puțină carne, și să mâncăm pâne, păstăioase, crumpene, lapte, unt și caș, intinzându-ne din când în când și la sălbătăciuni. Esprimând în numeri raportul dintre bani și alimente vom afla, că pentru aceeași sumă de bani căpătăm în pâne de grâu 4500, în pâne de săcară 5400, în mazere 5800, în fasole 5880, în linte 5300, în crumpene 500, în lapte 2400, în unt 1100, în carnea de vită 600, în carnea de porc 700, în ouă și în carnea de găină 500, — în șpargă 82, în poamele uscate 78 și în carfiol 56 unități de nutremânt. Trecând datele acestea pe limba culinei, zicem, că alimentele înșirate la început le vom folosi zilnic, iar cele dela lapte încoace azi mâne le vom gustă numai la prasnice.

Dar să nu desperăm, căci trebuie să vină timpul, când cei interesați vor pricepe vorba lui Moleschott că »Der Mensch ist, was er ist.«

De săturat înse trebuie să ne săturăm și până atunci.

Dr. Szerb Zs. (Uj Idők nr. 45.)

Din Italia.

— Impresiuni din vacanță. —

Castel-Gandolfo, la 26 Oct. 1906.

Octomvru e cătră sfârșit. Coluete Latiniului, ca niște sănuri pline și rotunde — sunt încărcate de roduri și de binecuvântare; spiritul blând al păcii plutește peste ele. Un singur murmur domoi și trăgănat, ca o sfântă rugăciune să înalță din toate unghiurile, din toate ascunzișurile. Parcă te-ai găsi într'un tâmplu nemărginit, — totul e solemnitate și sărbătoare: căci acum sunt duși „villaggiatori“ veniți din cetate, cari cu cântecele lor scâlciate și răgușite, cu vorba lor fără rost și răstită, cu mișcările iuți-vărtej turburau calmul și sfîntenia locului. S'au dus de-odată cu canicula și cu pulverea verii, ca să se îngroaie din nou între zidurile ruginite de fum și praf și în sgotul asurzător al cetății eterne. Cu ei s'au dus stolurile de băieți pestriți, lărmitori, și mai nestămpărați, decât argintul viu, dimpreună cu tovarășii lor: de joc, de preumblare, de masă: câni piticoți, liși, cu zurgulae și cu coada colac; și podoși cu coamă de leu și cu coada măciucă.

Din roiul de lume, ce cu căderea caldului se grăbia să iese, pe toate porțile din Roma și peste vară erau resfirați pe la scările de mare, prin satele de prin prejur, prin vilele de pe dealurile acestea, abia au mai rămas acum cu noi puțini vânători de paseri, cari doară își inbesc mai mult pușca și desişul, decât nevasta și copiii de-acasă. Din vreme în vreme ne mai trec grăbiți pe sub ferestri, pășind vitejește și bătând doba în buze studentii cu suflet nestămpărat, cari au părăsit toiu cetății; ca să-și mai depue o clipită sarcina grijilor sarbede, ce-i apasă pe băncile școalei. De altcum cărările nedede, udate de roua nopții sunt tăcute, goale. În faptul dimineții numai mai trec după lemne țărani grijoși pe urechiații lor cuminți; ori băieți, fătați de strengării cu vântul în căpăt se arată și să perd în codru după castane.

Pe lângă drumurile de țară stau mereu la locul lor neobiceiuit bătrâni sdrențoși și gârboviți, cerând mila dela trecători, cari acum sunt și mai rari și mai nepăsători.

Nefericiții aceștia, ca niște fii ai blăstămului, ca semnele amenințătoare ale unui rău obștesc, zilnic să sporesc; și cu cât societatea împinge înainte mai iute și mai învrăjbit fatalul car al progresului, cu atâta mai piângător și mai pătrunzător să aude vaetul lor: al neputințoșilor, jertfelor, ori nenorociților rămași îndărăpt pe urma goanei păgâne. Mult mai virtos însă să aude aici în Italia, unde cerșitoritul devenit o profesiune ușoară, de bun profit și fără rușinea aceea bărbătească, ce o are omul în natura lui, e o rană, ce doare foarte — și ce Italianul sincer și simțitor nu șovăește a o mărturisii. E o boală, ce din orașele mari, unde a prins rădăcină, să lătește mereu și prinde noue rădăcini, ca iederă și prin satele din jurul lor. Toți văd răul, cum crește și știn, că trebuie curat, însă nici unul nu pune mâna pe unealta ascuțită, ca să-i curme viața.

Nu, căci e cu neputință. Nu e acesta rău de eri, de alaltă-eri, ci rău nutrit de veacuri de însă-și împrejurările vieții, cari să proptesc una de alta și una naște pe cealaltă. Iată cum: O societate profund evlavioasă, fundată pe tradițiuni bătrâne, de dragoste creștinească, cum e cea italiană, nu poate, decât să momească acești fii ai mizeriei și ai milei; îi simțeste, că sunt membrele ei neputințoase, de aceea îi ocrotește și grijeste, cum îți grijeste tu brațul ori piciorul, ce te doare; dar sub degetul ocrotitor și milos al societății nu, că să se întărească și să se vindece, ci tot mereu să sporesc. Toată luna aduce rodul său: noi schiopi, ologi, bătrâni încărunțiți și denervați înainte de vreme, nefericiți în ale familiei etc. etc. Și societatea îi suferă și îi milue și pe aceștia, ca pe ceialalți, căci sunt fruptele ei naturale.

Și cum n'ai cunoaște de pe frupte pomul, când a dă pomană e egal: a fi bun creștin, bun catolic, cu un cuvânt om de Dumnezeu? Și nervul societății îl formează astfel de oameni.

Nici schiturile solitare învăluite în o atmosferă tainică, ce stau de-asupra fie-cărni sătuleț, ca ingerii amenințării, cu locnitorii lor misterioși, ca, arătările din altă lume, toți tămăie și rugăciune, cari arși de soare descâlți, cu capul gol și peste haina-le lungă,

dură și ruginié. Incinși cu o funie albă, ca un Christ judecat la moarte, îți vin la poartă și îți cer milă (ceea-ce nici nu întârzie: căci cine ar respinge pe Hristos, dacă pentru un pahar de apă și un codru de pâine îți dă cerul?): n'au putut să nu facă asupra spiritului simplu al poporului o adâncă și trainică impresiune: asupra poporului, carele imitează totdeauna bucuros, adese-ori pe dos și cu alt scop, dar imitează exemplul dat de alții. Cu cât mai vârtos însă trebuia să imiteze această virtute eroică predicată de pe amvon cu gura, pe drum cu straița și cu bastonul, de aceste ființe cu port și voce profetică. atunci, câni cu ea nu să stâmpără numai foamea și setea, ci să cumpără și cerul, și când ea a venit nechemată la ușa săracului și nu săracul a cercat-o. Și ce era mai ușor pentru cel sărac și lipsit, neputincios, poate și trândav, dar rușinos de până aci de a cerși dela altul, decât a-și spăla fața roșie de rușine cu virtutea călugărului, a eși și el cu straița la largul drumului și a face așa din ea o profesiune periculoasă?

Dar poate, că și aceea e drept, că cine nu are pe al său, nu lucră bucuros pe al altuia. Și pe aici, durere, sunt prea mulți aceia, cari, ca să poată avea ceva, ce ar putea chema al său, trebuie să lucre mult la alții.

Tu străin sosit de curând în Roma te înspăimântezi de vasta estindere a renumitei „Campagna Romana“. E toată necultivată, deșartă și arsă. De veacuri n'a intrat în țelina ei învârtoșată — afară de hârlețul arheologului ferul rămător al plugului. Valea aceea de mii de jughere nici odată n'a fost împărțită așa, ca snte și mii de guri flămânde să-și poată muia foamea cu o bucată de pâine câștigată, asudând pe brezele ei.

Din vremile păgâne. — când încă era înflorită de vilele, parcurile și economiile marilor căpitani ai republicii romane: a Porciilor, Luculeștilor, Tullianilor etc.: o mână de oameni, ce găsiu strimte provinciile întregi pentru îndestulirea pasiunilor lor lacomoase și invidioase — al căror cuib de desfătări era; peste tot evul mediu cât era teatrul cel mai sângeros al invidiei și al urei îmbătrânite, dintre nobili din Roma, principii di Tusculo și dintre barbarii destrugători, cât timp era în mâna celui mai tare și până în zilele noastre, când o găsești, tristă și necultivată în mâna a lor 7 ori 8 principii ori nobili, cu titluri sonore, dar cu punga suptă; cari cu ea așa întâlenită, părăsita și ușoară de dări cel puțin își păstrează titlurile, tradițiunile și onoarea străbunilor; cu ea cultivată însă și încărcată de dări, venind un om rău poate, că bancrotese definitiv, cum au pățit-o mulți din semenii lor.

O societate deci profund creștină, cum e aceasta, pe lângă o împărțire atât de rea a pământului și într'o climă atât de caldă, ca asta, ce moaie vinele, îngreunează și inclină corpul către nemișcare, către desfătări momentane, nu poate fi, decât prielnică cerșitorilor, ca ploile line buruenelor.

Verile caniculare, învăpăiate, când circularea repede a sângelui e întoarsă numai la stabilirea echilibrului intern, turburat de caldul excesiv, opresc îngreunarea stomacului cu mâncări alese și în măsură mai mare; iar de alta parte iernurile ușoare, ca

la doi toamnele stâmpărate, fără neaună, mai mult vânturi umede și mizguiri mai durătoare, decât ierni, cari li lasă meru pe-afară — nu pretind baine groase, nu chilii încălzite (pe cum nici n'au sobă în ele), nu mâncări prea grele și sucoase ca sub cliemele aspre. Așa traiul devine lesne și o necesitate a momentului.

O lipsă comună deci ca asta să mulcomește: cu un călcăi de pâine, cu o limonadă, și doue trei smochine, vara; iarna cu un tăerel de brusturi de varză, de zeler, de „fnoechi“ ș. a. copti în ulei, cu o pleasă mai caldă de macaronii prăjiți, cu un pumn de castane fripte și un „ghioit“ de vin nou și nebotezat.

Total e un nutremânt ușor și efin, ce-l cumperi cu 3—4 „soldi“. Și tocmai de aceea sunt lipsuri, cari nu le turbură sufletul cu gândul de ziua de mâine, care e nesigură ca și cea de ieri petrecută în neajunsuri. Cel mai energetic să pleacă să suflească și cu puțină opintire o duce de azi pe mâine; pentru cel trândav, lenos viclean, ori chiar slăbănog însă, ce e mai lesne — când deja li lipsește rușinea, ce societatea nu i-o cere, ca sămân de îndreptățire a faptei, decât a eși în colțul cel mai de aproape al străzii și dela primul trecător milostiv a cerși acești „soldi“ neînsămnați? Apoi făcută prima încercare, așa își va câștiga meru, toată viața prânzul și cina.

Mulți acum s'au dedat cu răul, ca și alții cu binele; mulți însă să svârcolesc în neputința lor de a-l estirpa și își varsă amarul inimei în oțtări și exclamări prin coloanele ziarelor, ce-ți umplu sufletul de întristare. Grosul societății însă e nepăsător la toate; o mână vesel înainte; râde la toată gluma și glumește la toată vorba și cheful bun a lui îți pare fără fund.

Dar nici în aceasta viață ușoară și voioasă, de flutur, deși îți curge atât de natural și lins sub ochi, nu e greu să distingi ceva de străin, de bizar și îndărătnic par'că, un fel de desertăciune mai accentuată, decât în alte neamuri, cari toate să arată pe ascuns în îmbrăcăminte-i, în purtare-i, în petreceri, și în simțământul meru treaz de sine însuși ș. a.

Și aceasta, ca și multe alte — e un rău moștenit dela străbunii lor, cari par-că „au mâncat agreșele, iar nepoților li-s'au strepezit dinții“: da, nepoții au rămas cu pasiunile acestea, pe cari iute le cunoști, că nu-s copiii zilelor noastre.

Italianului îi place mult să impună, să facă pe stăpânul, pe bogătanul, pe învățatul. Barbați de altcum onești: servitori din case publice și private, păpucari, croitori, negustori mai mărunți, ce ziua la lucru și în slujbă poate poartă pălării de hârtie, nădragi cleioși și păpucci de ată. Dumineca, văzându-l, trecând gânditor pe lângă tine, ca cel confundat în gânduri grele, sub o pălărie albastră cu streșini largi, în hainele noue, croite după moda nouă, ori, în caz de o mai norocoasă întâlneală pentru tine — cu doamna de sub braț, ascensă și dansa la umbra unei tuși de trandafiri înfloriți, ce îi împodobesc capul. — Îți vei opri pașul și vei privi lung în urma lor, ca după enoscutul de odinioară, a cărni nume l-ai uitat; așa snt de schimbați. De bună samă Englezii și Americanii subțiri, lungi și ușurei din fire, dar grei-pământ de aurul, ce le

apasă buzunarul, nu-și trimit pe aicea așa de înfoiate doamnele lor.

Iar când își onorează patronul satului: un sfânt ori sfântă: pilde de blândeță din o vreme mai bună, ori când sărbătoresc zilele de mândrie națională cu musică, cu iluminatii și cu focuri artificiale, cari toate costează aur țaranului, care nu prea are nici aramă, — până noaptea târziu stau sgomotoși pe uliți, urmând cu ochi lacomi rachetele, ce să înalță, ca mingi aprinse și în liniștea straturilor înalte, exploadează în detunături puternice, ce le repetesc toate văile, vărsând o ploaie deasă de stele, de flori aprinse, și de tricoloruri naționale; iar când reprezentarea se gată între fulgere orbitoare și dărdăitori sguduitoare, massa curioasă cuprinsă de spaimă și admirare erumpe într'un urlet de plăcere; musica întonează marșul triumfal și ea se împraștie.

Toate aceste manifestări ale bucuriei, de altcum, destul de dese — au ceva ne-natural, arată o opintire neobiceinuită, e ca un fel de scuturătură violentă în cursul liniștit al vieții comune, care te supără oarecumva, trebuind să trăsari și tu gândul din calea ordinară a judecării sănătoase, și să cerci pe aiurea cauzele, a căror efecte târziu le vezi, ca fruptele bastarde între împrejurările de acum.

În ele eu văd ceva de păgân, de Roman; le cred sfărâmturi de amintiri din o lume depărtată; amptiri, cari nu trec din gură în gură, nici nu să învață din cărți, ci să sug așa cu laptele în leagăn, peregrinează și să propagă cu sângele din generațiune în generațiune, și depositându-se, formează primul și cel mai adânc strat al indivizilor, ale cărui licăriri de un colorit vag, nehotărât, dar oarecumva uniform, ce cuprind societatea într'un fel de atmosferă numai ei proprie, noi cu un singur cuvânt le chemam naturelul, conduita neamului.

Le cred mai încolo licăriri ostentive ale jocurilor nebune din vremea împăraților Romani, când flote să înnecau, luptând în canale de vin, și miresme plouau peste privitorii nesatioși de minuni grandioase, strălucite rari și surprinzătoare în coloseu, ba la flacărele sălbatice de una-alta și mai nefericită Troja să gusta dulceața versurilor nemuritorului Omer și în vuetul sinistru al curentelor învăpăiate, glasul blând al ghitarei.

Nebunii, cari dacă n'au fost și ele numai o poveste așa pe cum le descriu istoricii acelor timpuri; ne dau mult de meditat și ne escuză oarecumva, că am avut cutezanța de a legă împreună și de a deriva unele dela altele fenomene atât de diverse și atât de parte în timp a unui popor, carele poate s'ar supăra, dacă ar ști, că noi am vorbit serios, și nu am scris numai de dragul de a serie, fără ca să ne facem judecatori, eretici și auctoritate în cele povestite. Noi însă nu suntem istorici stricți, ci numai amici binevoitori.

Victor.

Cărți postale ilustrate,
cu vederi din Blaj. >

Bucata 6 fileri. — Suta 5
cor. franco.

Chestii contimporane.

III.

Biserica în veci va stă.

Cu simpatie sau antipatie, cu inimă bună sau cu ură, dar toată lumea cu interes și cu atențiune încordată privește mersul lucrurilor în Franța: soarta Bisericii în lupta ei cu puterile dușmane. Și meditând de sf. sărbători ale Crăciunului, când omenimea întreagă serbează iar amintirea celui mai însemnat fapt din viața ei: nașterea lui Hristos, Mântuitorul nostru, în jurul căruia se învârtte istoria universală, ca roata în jurul osiei sale, sau ca pământul și celelalte planete în jurul soarelui, — cu inimă îndurerată esclamă unii dintre noi: unde-i făptura ta, Hristoase, unde-i mântuirea, pentru care ai venit pe pământ, ai pățimit, ai fost îngropat, pentru ce orbecă lumea și azi încă în întunecul neștiinței și al răutății, pentru ce Biserica ta, dacă are să cuprindă omenimea întreagă — după 20 de veacuri, e relative încă atât de puțin răspândită și neamul omenesc nu că s'ar apropia, dar pare a se tot depărta de aceasta instituție singură mântuitoare?...

Un glas tainic vine și ne răspunde în modul următor. Oameni buni, ce vreți? minune așteptați? amin. amin zic vouă: mai mult ca minune. Eu sunt acela, care am făcut lumea, eu am dat și Biserica; eu concurg în tot momentul la operațiunile aceleia, eu mă îngrijesc și de aceasta; a mea este judecata și eu voi respăli, dreptatea mea este dreptate în veac și cuvântul meu adevăr! Însă ascultă omule și înțelege: când am făcut lumea, cu omul în ea, legi i-am dat ei, cari nu vor peri; și când am făcut Biserica, pentru acelaș om am făcut-o, care era dintru început: om cu suflet, cu rațiune, cu voință, dar voință liberă!... Eu când am făcut Biserica, nu am schimbat legile firei, nu mersul naturii; mântuirea mea nu e mecanică, nu e cojoc, care se dă gata, numai să-l fie cineva în spate, ci mântuirea mea e o putință, putință de a fi fiu lui Dumnezeu (Ioan. 1, 12); condițiunile, cu cari umblă mântuirea mea, le împlinește fiecare om de bună voie; eu dau puteri, energie, cari dacă le aplică cineva, se formează pe sine într-un desăvârșit, cum formează sculptorul statua sa! Pentru aceea nu vă uitați la aceea, că de 20 de veacuri numai atâția creștini sunt: la mine o mie de ani sunt numai ca o zi, și istoria noastră are încă un șir lung lung. Cărările mele sunt ascunse și sfetnicul meu nime nu a fost; ori cum să meargă lucrurile, eu le știu mai bine judecând: eu sunt Alfa și Omega, din mine a pornit și la mine se întorc toate...

*

De fapt, istoria Bisericii aici pe pământ, nu înseamnă petrecanie, chef și veselie. Nu trofee, nu cărari cu flori, ci înseamnă: luptă. Iar această luptă presupune alternative, scâderi și înaintări relative, dar nici odată nu: scădere absolută (*indefectibilitas!*) La capetul acestei lupte stă scris înainte: *biruință*, asta e sigur; dar în decursul ei? și aici: *biruință*, dar nu *cum o înțeleg oamenii*. Înaintea oamenilor acela învinge, care e primit de oameni, mărit, proslăvit; Bisericii i-e tot una: preamăresc-o oamenii sau o osândesc? Ea străbate, fără piedecă, spre scopul său anumit. Biserica învinge atunci, când se pleacă la picioarele ei împărății întregi, și atunci, când cei mai harnici fi ai săi pățimesc la moarte. Și nu se știe, care mod de învingere îi aduce mai mult și care e mai potrivit mijloc în mâna Providenței spre înălțarea ei? Ostașii ei prin moarte nu se răresc, ei se sporesc, căci bine a zis Tertulian: *sanguis martyrum, semen christianorum!* — Pentru aceea Biserica serbează pomenirea faptelor mari, întâmplare în interesul mântuirii noastre, cum e Nașterea Domnului; dar tot ea iubilează și la Nașterile mucenicilor săi: când aceia și-au vărsat sângele...

Aceasta ni-o arată și *ciclul sărbătorilor din 25—30 Decembrie*. Două zile serbăm Nașterii Mântuitorului, cântând:

„...răsărit-a lumii lumina cunoștinței“,... dar vine în ziua a 3-a: pomenirea sântului întâiului Martir și Arhidiacon Ștefan, și Biserica cântă: „Stăpânul eri la noi a venit cu trup, iar azi șerbul din trup a ieșit; eri Împăratul nostru cu trup s'a născut, iară astăzi șerbul cu petrii se ucide;“ apoi viue: pomenirea sântului 20 mii mucenici celor arși în Nicomedia, a celor 14 mii de prunci uciși de Irod, și a altor sfinți martiri și martire, învățându-ne pe noi pe toți aceștia, că oastea martirilor ca un luminător neapus resare, luminând prin credință inimile și cugețele celor curioși. Văzând aceasta urmarea a sărbătorilor, cu mirare întrebăm: cum vine Biserica să pună lângă olaltă bucurie și durere, veselie și gele; cum poate să ne conturbe voia bună de Crăciun prin pomenirea dureroasă a cumplitelor martiragii? Lucrul se esplică așa: nu este gele în sărbătorile noastre; în Biserica de aceiaș calitate sunt Nașterea Mântuitorului și Nașterile mucenicilor prin botezul de sânge; Biserica de-opotrivă se bucură în cele bune și în suferințe, ea este acea mireasă, care merge voioasă la moarte pentru Hristos, cântând: „pe tine, mirele meu, te iubesc, pe tine cântând mă torturez și împreună mă răstignesc și împreună mă înmormintez prin botezul tău; și pățimesc pentru tine“ (Troparul s. Eufemia, 16 Sept), pentru-că nu este rău în suferințe, în moarte cumplită, numai un rău este înaintea ei: păcatul.

Văzând din acestea rostul suferințelor în Biserica lui Hristos și puterea prigonilor împotriva ei, să ne întrebăm: ce poate strica acestei Bisericii soarta tristă: ce o poate aștepta în Franța? Și răspunsul vine de sine: nu Franța, dar toată lumea, infernul, porțile iadului să se scoale împotriva ei, și nu vor putea-o birui pe ea! Asta ni-o făgăduit-o Domnul Hristos. Biserica e casă puternică, zidită pe peatră; vină vânturi, furtuni, cari scot arbori din rădăcini și mătură pământul: nu vor puteau-o doborî pe ea; Biserica e o naie bine alcătuită, în mijlocul unei mări: sară apa turbată, izhească valurile, ea nu se va cufunda; Biserica este un vlăstar, care după ce a prins odată rădăcini, nu va mai putea fi stâns, până pământul va fi! De ce să ne temem? Nu am crede în originea dumnezească și în Pronia deosebită, care veghează asupra ei, dacă numai un moment ne-am îndoi despre viitorul Bisericii noastre!

Să vedem istoria. Cunoaștem stările vrăjmașe religiei creștine, când aceasta mai întâi a apărut și a început a se lăți. Vederile lumii de atunci erau cu totul deosebite, contrare principiilor creștine. Acest antagonism așa îl descrie sf. Pavel: „Dumnezeu a ales pe cele *nebune* ale lumii, ca pe cei înțelepți, să-i rușineze; și Dumnezeu a ales pe cele *fără putere* lumii, ca să înfrunteze pe cei tari; și cele *nenobile* și *nebagate în seamă* lumii le-a ales Dumnezeu și cele *ce nu sunt*, ca se strice pe cele ce sunt“ (1 Cor. 1, 27 urm.). Și totuși aceste au invins și Biserica s'a întărit! Renumitul profesor german, Paulsen, zice (System d. Ethik, 1889, p. 78): „între toate întâmplările, despre cari ne referă istoria universală, nici una nu e așa minunată, ca întoarcerea lumii antice la creștinism. Nu a fost încă o mișcare spirituală, căreia în tratată să-i fie lipsit totul, ce după mersul ordinar al lucrurilor o face în stare de a cuceri lumea, — ca creștinismul.“ Și ce se zice despre lățirea Bisericii la început, aceea stă și despre conservarea ei până în ziua de azi. Unde sunt împărățiile puternice ale lumii, din diferite epoce? Și ce au putut strica Bisericii prigonirile Chezarilor, erezele de furisită pomenire din veacul al 4-lea mai ales *oardele barbare*, *corupția morală* a șerbilor lui Dumnezeu, din *evul mediu*, renașterea păgânismului în s. 14—15 (*Renaissance*), *pseudo-reformația*, *revoluția franceză*, și multe alte momente de *criză*, cari numai în jumătatea a 2-a a veacului trecut au fost atâtă, încât au fost în stare să nimicească orice instituție omenească?... Și Biserica? Biserica e o *împărăție nebiruită* (Răvașul),

ea stă și cu fruntea înălțată strigă: eu am invins lumea! Așa va stă ea și în viitor și-și va vărsa harurile sale asupra lumii nemulțămitoare.

Căci ori cât să lupte împotriva ei filozofie, științe, literatură, cultură modernă, să nu uităm, că nu-i vorba de adevăruri *absolute*, căci acelea nu se pot împotrivi Bisericii, ci de *teorii* născocite, de *hipoteze* pretinse, de *directii tendențioase*, de *corupție morală*. Asupra acestora totdeauna va învinge adevărul! Și oricât se propășesc științele și cultura omenească, acelea nici odată nu vor putea alina nici o durere sufletească, nu vor înfrână nici o pasiune, nu vor imblânzi nici o inimă sălbatică, nu vor îndrepta pe nici un egoist, superb, invidios! Nu, căci acestea se țin de *altă sferă*, de sfera religiei, a cărei formă concretă e Biserica.

Și acum întorcându-ne iar la *chestia cu Franța*: ce va putea strica Bisericii soarta ei de acolo? răspunsul e: *nimic!* Fără a ne dimite în analiza stărilor concrete de acolo, constatăm, că pe lângă toate nedreptățile, ce se fac — negreșit, sunt nedreptăți *colosale*. — *esența Bisericii* nu o vor putea atinge niciodată, și în sfârșit nu ști, ce bine nu poate urma, din toate relele, pentru Biserica, chiar acolo în Franța, unde are lipsă de o înfătoșare esternă mai puternică, de o circulare de sânge mai sănătoasă, de o formă mai măreață în organizarea ei omenească.

Dar: *Biserica în veci va sta.*

Sf. Ioan Evangelistul are în *Apocalips* (c. 12. v. 1. urm.) o vedenie minunată, care de mulți se referă la P. Verg., dar înțelesul adevărat al locului acela e despre Biserica, căci sub figura femeii se ascunde Biserica și sub a bălaurului: vrăjmașii ei. Aici se descrie în mod grandios biruința Bisericii asupra tuturor vrăjmașilor ei. Iacă unele escerpte din locul citat: „Și *Sămna mare* s'a văzut în ceriu: *muiere îmbrăcată cu soarele* și sub picioarele ei luna și pe capul ei cunună din douăsprezece stele... Și s'au văzut *alt sămn* în ceriu, și iată un *bălaur mare* roșu, având șapte capete și zece coarne și pe capetele sale șapte cununii. Și coada lui trăgea a treia parte din stelele ceriului și le-a aruncat pe pământ. Și bălaurul a stătut înaintea muierei... Și muierea a fugit în pustie, unde era loc gătit dela Dumnezeu... Și s'a făcut *război* în ceriu: Mihail și ingerii lui se rezboiau cu bălaurul și bălaurul se rezboia și ingerii lui... Și s'a aruncat *bălaurul acela mare, șerpele cel de demult*, care se chiamă diavol și sătana, cel ce înșeală toată lumea... Și am auzit glas mare zicând în ceriu: *acum s'a făcut mântuirea și puterea și împărăția Dumnezeului nostru și puterea Hristosului lui, că s'a lăpădat păritorul fraților noștri, cel ce pârăia pe cei înaintea Dumnezeului nostru ziua și noaptea*...“

Cu aceste cuvinte conglăsuete rugăciunea liturgică a credincioșilor din Condacul Invierei lui Hristos (13 Septembrie): *ceriu mult luminos Biserica s'a ardat, pe toți credincioși săi luminându-i; iar întînsa stând, strigăm: aceasta Casă întărește-o Doamne!*...“

Nicolae Onea Brânzeu.

Cel mai frumos și mai potrivit
 Dar de Crăciun
 pentru copii dela 6—14 ani

este:

„Biblioteca copiilor“

de A. O. Maior.

Volumul I. și II.

Aceste volume cuprind: *piese de teatru, hazme, povestiri și număroase ilustrațiuni.*

Se află de vânzare la ori ce Librărie românească din Ungaria și România sau la Administrația revistei „Lucecărul“, Sibiu (Nagyszeben) Schewiggasse Nro 2.

Prețul: 1 cor. 60 bani sau 2 lei.

Plus porto postal 20 bani.

Mitropolitul Sava Brancovici,

de

Dr. AUGUSTIN BUNEA.

(Continuare.)

Altecum era lege încă din 1591, primită și în Appr. Const. p. III. tit. I. art. 8, că nimenea nu putea să-l bată pe cineva cu bătăi să-și schimbe religiunea, sau să fie bătut pentru statornicie în religiunea sa, și prin urmare nici Sava Brancovici episcopul cel cavinizant nu putea fi bătut pentru credința sa: „Végeztetett, hogy senki alatta lévő községet, jobbágyokat, házok-népét, se semmi némű rendeket, erőszak, vagy akárminémű büntetésnek is fényitekje alatt maga religiojára ne kényszerítse... sub poena floren. 200“.

La acest argument dl M. face observarea absurdă: „Care va să zică, toate scrisorile cronicarilor despre suferințele și persecuțiunile clerului și poporului român din partea calvinilor, după Dr. Augustin Bunea, ar fi niște palavre numai, pentru că românii ar fi avut deplină libertate a conștiinței, bucurându-se de exercițiul liber al religiunii lor“ (pag. 110).

Știe toată lumea, că nici într-o carte românească, nu este scoasă așa de limpede la iveală, ca în „Vechile Episcopii“, asupra bisericii românești din partea Calvinilor, și totuși dl M. cutează a afirma lucruri ca cele citate, cari nici prin minte nu mi-au trecut. Dar astfel de prostii se pot aștepta dela un om ignorant, care crede, că dacă o religiune este tolerată, aceasta atât însemnează, cât a bate cu vergi pe arhieriei ei.

Și mai ridicol este dl M. când se svârcolește, ca să dovedească, că legea, prin care se oprește baterea persoanelor pentru credință, nu se referă la religiunea cea tolerată a Românilor, ci numai la cele patru confesiuni recepte, și la preoții acestora (pag. 109), și ca argument aduce a doua oră aceea ce zisese mai înainte la pag. 106, unde cetim: „Din cuprinsul judecării, unde se zice, că magistratul să procedă față cu mitropolitul Sava după *Approbatæ Constitutiones p. I, tit. I, art. 3*, adică să-l trateze ca pe un individ, care se ține de secta Olahilor, sau Grecilor, tolerați numai de azi pe mâne, până când va plăcea principilor și dietei ca să-i sufere, — reiese în chipul cel mai luminat, că Mitropolitul Sava Brancovici într'adevăr pentru statornicia sa în credința ortodoxă răsăriteană a fost osândit“.

Aceasta „reiese“ luminat numai pentru cine nu pricepe, ce scrie, căci unde se zice în *Approbatæ* sau în vre-o lege, că cei de secta Grecilor și Olahilor pot fi bătuti cu vergi pentru statornicia lor în credința răsăriteană? Nicăiri! Am văzut, că nici chiar în legea draconică a dietei dela Sibiu din 1566 nu se dictă celor de legea grecească altă pedeapsă pentru statornicia lor în credința orientală, decât expulsarea și confiscarea averilor lor.

Dacă dl M. ar fi cetit cu băgare de seamă textul unguresc al sentinței aduse în contra lui Sava, ar fi văzut, că acolo nu este vorba, „ca magistratul să procedă față cu mitropolitul Sava după *Approbatæ Constitutiones p. I, tit. I, art. 3*“, ci se hotărăște, ca în sensul dispozițiilor din *Approbatæ Constitutiones p. I, tit. I, art. 3*, mitropolitul Sava ca persoană infamată să fie dat pe mâna magistratului civil, fără a se prescrie magistratului, cum să procedă față cu el: „hanem mint olyan infamis ssemély justa approb. constitutionis pars prima titulo primo art. tertio külső magistratus, úgy mint az mi kegyelmes urunk eő Nagysága kesében és méltóságos dispositioja (recte dispositioja) alá adassék“; ceea ce tradus corect pe românește, vrea să zică: „ci ca o persoană infamă, după dispoziția din *Approb. Const. p. I, tit. I, art. 3*, să fie dat magistratului din afară adică în mâna Măriei sale milostivului nostru domn și sub dispoziția lui înaltă“.

Articolul de lege citat în sentința Săborului, adică Appr. Const. p. I, tit. I, art. 3, are două părți. În partea primă se asigură principelui și magistraților celor mai înalți o ingerință foarte mare în afaceri bisericesti. La partea aceasta face alusiune sentința soborului, când zice, că Sava are să fie dat pe mâna principelui și a magistraților. Partea a doua se ocupă cu „presbiterianii“. Cine a cetit vre-o istorie a bisericii protestante din Ardeal, știe, că pe timpul lui George Rákoczy II, care a

edat *Approbatæ*, biserica calvinească era sfâșiată de două partide, una a „episcopilor“, care mai ținea ceva la constituția ierarhică a bisericii, și alta a „presbiterianilor“, care umblă să nimicească de tot constituția ei ierarhică. Agitațiunea produsă de presbiteriani era foarte mare. Principele, ca să înfrâneze pe acești novatori, adică pe presbiteriani, a adus pedepse grele în contra lor, și anume: pierderea averei și a capului, dacă nu și-l'ar rescumpără, și apoi îndată adaugă: „*Ide nem értvén az Oláh, vagy Görögök sectáján lévőket, kik pro tempore szenvedtetnek, usque beneplacitum Principum et Regnicolarum*“. Ceea ce atâta însemnează, că în sinul bisericii românești se permit înoirile, fiind nizuința protestanților să o prefacă și în credință și în rit și în ocârmuire într-o biserică curat protestantă. Ca motiv însă că pentru ce se permit în sinul bisericii românești înoirile calvinești, nu se aduce în lege motivul cel adevărat, adică tendința de a calvini de tot biserica românească, ci se aduce un motiv infamant, că adică sunt permise înoirile, pentru că „cei de secta românească sau grecească sunt numai tolerați până când va plăcea Principilor și locuitorilor țării“ (Vezi Pokoly József, Az erdélyi református egyház története, II, pag. 227, și cele premergătoare și cele următoare).

Iată dar că partea a doua din legea citată a *Approbatæ*, unde se vorbește de secta Olahilor și Grecilor, nu zice, că Românii și Sava puteau fi bătuti și osânditi pentru credința lor, cum crede dl M. în necunoștința desăvârșită a lucrului. Dar nu te miră, iubite cetitoriule, de ignoranța acestui om, căci el însuși spune (la p. 109), că nu a văzut colecțiunea *Approbatæ*, ci te miră de cutezarea și îngâmfarea, cu care scrie despre lucruri, ce nu le-a putut nici măcar controla.

Alt argument, prin care dl M. vrea să dovedească, că Sava nu a fost bătut cu vergi pentru viața lui nemorală, este, că în decretul principilor George Rákoczy din 1656 și a lui Apafy din 1662, prin cari este numit Sava, se vorbește de „curăția“ vieții lui: *de ejus modestia, vitæque integritate* (pag. 112). Dar abstragând dela împrejurarea, că aceste decrete sunt cu 24, respective cu 18 ani mai vechi decât sentința Săborului, toată lumea știe, că aceste expresiuni sunt *de stylo*, și că le întâmpinăm și în decretul de numire a celor mai răi și stricați oameni. Astfel de argumente numai pentru prostime se pot aduce.

Nu există deci nici o lege, nici o sentință, nici un act, nici un scriitor contemporan vrednic de credință, din care să se poată deduce, ori bănuși, că Sava ar fi suferit martiriu pentru credința bisericii orientale, și nici nu poate să existe, deoarece Sava a fost un episcop calvinizant, care a împlinit dorințele principilor calvini în ce privește calvinirea bisericii românești. De aceea greșește Samuil Clain, când zice, că Sava „pentru credință ar fi pășit multe nevoi, bătăi și mai pe urmă moarte“ (la Sincai, Chr. a. 1680 p. 202), tocmai precum greșește și atunci, când afirmă, că lui Sava „i-s'a tăiat capul la Iaci în comitatul Turzei“ (Ibidem, p. 204). Tot asemenea greșește Maior (Ist. bis. p. 79), și Cipariu (Acte și Fragmente, p. 70), și alți scriitori români și sârbești, când aduc căderea lui Sava în legătură cu împotrivirea episcopilor și preoților față cu tocmelile principilor calvini, deoarece Sava nu se împotrivi tocmelilor calvinești, ci le împlini așa, precum doriau Calvinii.

Să vedem acum și modul cum s'a adus sentința Săborului în contra lui Sava, căci și în privința aceasta dl M. ne spune multe lucruri, cari n'au nici un temei.

Dl M. (la p. 99 și 104) susține, că martori în contra lui Sava au fost „George Csicsói și Stefan Prónai mai marii și a cancelăriei curții Înălției Sale Craiului scriitori, și jurați notarâși“. Dar aci dl M., ca de obicei, din nou dovedește, că nu pricepe lucrurile, despre cari scrie, căci numitele două persoane n'au fost martori, ci au fost doi funcționari aparținători cancelariei principelui, cari fuseseră însărcinați cu ascultarea martorilor și cu luarea procesului verbal, în care martorii și-au depus mărturisirile lor. George Csicsói și Stefan Prónai nici n'au fost de față în Sobor, ci numai procesele verbale luate de ei au fost prezentate de Actor, ceea ce se vede din sentința Săborului, unde după ce se spune, că cine a fost de față, fără a se număra între cei prezenți și Csicsói și Prónai, se continuă: „procurator dicti Reverendissimi Domini Actoris exhibuit (sic!) nobis literas quaedam (sic!) duas videlicet re-latorias atestatorias per Egregios Georgium Csicsói et Stephanum Prónai majores (sic!) et aulicæ suæ celsitudinis Principalis Cancellariæ scribas et jure (sic!) notarios per Eandem suam celsitudinem ad id specialiter exmissos

legitime confectas (La Mangra, p. 170). Spre a înțelege însărcinarea lui Csicsó și Prónai cu luarea procesului verbal, observăm, că era obicei, chiar și în afaceri de drept privat, ca cercetarea să se facă prin canceliști sau notari de-ai principelui, ceea ce am observat în mai multe acte vechi. — Altcum rolul lui Csicsó în procesul lui Sava se poate cunoaște din rolul, ce l-a avut el mai târziu și în procesul grecului Ioasa f, unde îl vedem ascultând o mulțime de preoți români cu privire la purtarea acestui Vlădică (Vechile Episcopii, pag. 136—7).

Di Mangra ca să arete ilegalitatea sentinței soborului, relează:

a) „Că mitropolitul Sava Brancovici nu s'a judecat de către soborul cel mare al bisericii românești“. Aserțiunea aceasta este neîntemeiată, deoarece se zice chiar în sentință, că judecata s'a făcut „încă adunat fiind și stând soborul cel mare a păstorilor bisericilor românești din Ardeal, care sobor de cinstitul Sava Brancovici vlădica slujitorilor ziselor bisericii românești pe ziua 29. a lunii lui Iunie de curând trecute... adunat și făcut“. Iar sentința este dată „în adunarea cea de obște, sau în soborul slujitorilor bisericii românești din Ardeal, adecă din mai sus zisul scaun de judecată, adecă în mănăstirea Bălgradului făcut în ziua a doua a lunii lui Iulie anul Domnului 1680“.

Di M. când face excepțiune în contra sentinței, pentru că „Sava Brancovici nu s'a judecat de către soborul cel mare al bisericii românești“, arată cât de mult s'a calvinat și Preacuvioșia Sa. Nicăiri în canoanele bisericii orientale nu se spune, că episcopii au să fie judecați de către protopopii și preoții lor subalterni, din cari eră alcătuit soborul cel mare al bisericii românești. întocmai ca și Synodul „Generalis“ al calvinilor, ci episcopii, după canoanele bisericii orientale, au să fie judecați de un sinod compus din episcopi, pe cum se poate vedea și din Pravila de Târgoviște la canonul al 9-lea al sinodului dela Calcedon și la tâlcul acestui canon. Deci Sava Brancovici, după așezămintele bisericii orientale, trebuia să fie judecat de Sinodul episcopesc al Mitropolitului din București, căci de acest Mitropolit se ținea el.

Zice mai departe di M.: b) „Că soborul cel mare fusese convocat pe 29 Iunie 1680 de către Mitropolitul însuși, care bolnav fiind, n'a putut presida în sinod, deci nici nu s'a putut constitui legal în absența lui“. Di M. își închipuește, că și un sinod, care se constituie spre a judeca pe un episcop, încă trebuie să fie presidat de episcopul dat în judecată. Unde s'a mai auzit însă, ca cineva să presideze în tribunalul, care are să-i fie judecător?

Zice di M.: c) „Că judecata s'a făcut în lipsa mitropolitului, și după canoanele bisericii calvinești prin un județ delegat de principele Apafy, în care aceiași oameni, ai curții, erau și acuzători și judecători și martori“.

Deși mitropolitul, fiind bolnav, nu a putut fi de față în sobor, totuși el a fost reprezentat prin fratele său G. Brancovici și prin neguțătorul grec Ioan Pater, a căror apărare a fost ascultată, ceea ce din însăși sentința Săborului se poate vedea. Nu este însă adevărat, că aceiași oameni au fost și acuzători, și judecători, și martori.

Înainte de toate martorii nu sunt pomeniți cu numele, dar s'a cetit procesul verbal luat cu martorii din partea lui George Csicsó și Stefan Prónai. Când se va descoperi acest proces verbal, precum s'a descoperit cel luat în afacerea mitropolitului Ioasa f, se va ști și numele martorilor.

Judecători au fost: Petru Alvinczi ca președinte, asistat de protopopul calvinesc Ioan Veresmarti dela Benic, de Ioan Zoba protopop românesc din Vințul-de-jos și notariu al săborului românesc, și de alți bărbați mireni și preoți știutori de legi, cari au fost rânduiți de Craiul Apafy și de superintendentul calvinesc Mihaiu Thopheus, ca să judece împreună cu protopopii și cu curatorii și cu alți preoți foarte mulți ai bisericilor românești (una cum proattoctarum (!) *Ecclesiarum Valachicarum* senioribus, curatoribus, aliisque plurimis ejusdem dogmatis praedicantibus). De față au fost, precum se spune în sentință, 101 bărbați, cari toți au votat pentru degradarea lui Sava. Acusator a fost Stefan Pálos ca reprezentant al superintendentului calvinesc, iar apărători: George Brancovici și grecul Ioan Pater.

Este foarte interesant acest sobor calvinesc și românesc, dar el nu este unic, și astfel nu se poate zice, că a fost pus anume la cale, ca să peardă pe Sava, căci tot așa a fost alcătuit și săborul din 13 Iuliu 1682, care a osândit pentru simonie

pe mitropolitul Ioasa f Grecul (Vezi „Vechile Episcopii“, pag. 136—138). Vedem însă din acest sinod, până la ce treaptă de calvinire, umilire și înjosire ajunsese biserica românească cu niște arhieriei, cari nu se rușinau a umbla după episcopie pe la superintendentii calvinești, întocmai ca di Mangra pe la puternicii calvini ai țării, și a primi condiții umilitoare pentru sine și biserica lor, în schimb pentru o cârje, care se întorcea în cele mai multe casuri în capul lor propriu.

Ca însă să pricepem alcătuirea soborului, care a osândit pe Sava, trebuc să ne mai oprim puțin în fața lui.

La început soboarele calvinești din Ardeal erau compuse numai din preoți și protopopi în frunte cu superintendentul lor, și tot așa erau compuse și soboarele românești, fiind acestea o copie de pe cele calvinești. De pe timpul lui George Rákoczy I. episcopul românesc trebuia să atârne de superintendentul calvinesc (vezi mai sus), iar dela Geoge Rákoczy II. încoace au început a se ține și soboare mestecate, adecă din preoți și din mireni, și anume, din diregătorii cei mai înalți de confesiunea calvinească, din curatorii sau îngrijitorii bisericii, cari tot pe timpul lui George Rákoczy II. au început a-se introduce în biserică, și din patronii sau titorii bisericii. Mai târziu principele Apafy a început a-și arogă dreptul de a presida el însuși astfel de soboare mixte, sau în persoană, sau prin delegatul său. Tot sub el s'a introdus și un fel de consistoriu sau „curatorium“ mixt, compus din preoți și mireni, pe cum se vede din istoria lui Pokoly József (II, p. 286—7). Acest consistoriu sau presbiteriu, alcătuit supt înrăurința presbiterianilor, a fost introdus de Apafy și în biserica românească, căci Zaconicul spune: *„Iar titorii adevărați și jurați s'au rânduit în vlădicia mitropolitului Sava Brancovici“*. Cei dintâii titori și jurați, sau asesori la scaunul vlădicesc au fost protopopul Ioan din Vinț, protopopul Toma din Bălgrad, adecă doi preoți, apoi Dumitru Logofătul și Groz Miclăuș¹⁾, adecă doi mireni. Toți patru au fost întăriți de craiul Apafy, care le-a determinat și deregătoria (Vezi Cipariu, Acte și Fragm. p. 257—8).

Dar principii calvini nu s'au mulțămît numai cu organizarea bisericii românești după calapodul celei calvinești, ci au mers mai departe, contopind organizația bisericii românești în organizația bisericii calvinești, căreia au supus-o întru toate. Puterea Vlădicului din Bălgrad au restrins-o astfel încă de pe la a. 1643, încât el nu mai putea nici pune, nici înlătură măcar un protopop, nici nu putea aduce vre-o judecată mai însemnată (Cipariu, Archiv, p. 631). Încă înainte de Apafy, cum ne spune acesta în decretul din 1674, principii Ardealului... *„au ținut obiceiul acesta, că pișpecul cel de legea noastră (adecă cea calvinească) să aibă grije și să îndrepte greșelile, ce s'ar face în bisericile cele românești“*, adecă să schimbe credința și obiceiurile românești, cari după calvini erau toate greșeli. Apafy nu se mulțămește cu atâta, ci-l pune pe superintendentul calvinesc cap adevărat al bisericii românești, căci zice mai departe: *„Care obicei ținându-l și noi am rânduit, ca domnia lui de cinste pișpecul Tiszabécsi Gáspár să aibă grije de toate bisericile românești cele de sub stăpânirea noastră, și să le ocârmuiască după cunoștința sufletului său, îndreptând greșelile dintr'însele“* (La Șincai, Chr. a. 1674, și la Cipariu, Archiv, p. 575). Tot Apafy încă în anul 1669 a dispus, ca întreg soborul general al bisericii românești să atârne de soborul general al calvinilor (La Cipariu, Archiv, pag. 612), iar când Apafy a introdus în biserica calvinească soboarele și consistoarele mixte, compuse din preoți și mireni, întreg soborul bisericilor românești a început a atârna nu numai de superintendentul calvinesc și de soborul lui preoțesc, ci și de soboarele și consistoarele acelea mixte.

Astfel nimenea nu se va miră, când vede pe la 1680, că Sava este tras în judecată de superiorul, sau capul său Tóffi, superintendentul calvinesc, care îl dă pe mâna fiscului, sau procurorului său, Stefan Pálos; că presidiul acestui sinod îl poartă imputernicitul principelui, Petru Alvinczi; că în Sobor șed alătura Ungurii calvini cu Românii calviniți; că sentința se face și după canoanele bisericii calvinești și după ale celei românești, și nu se mai scrie românește, ci latinește și ungurește. Acestea sunt *„nemutatele obiceiuri și tocmele, ce are republica țării Ardealului“*, de cari face amintire Mitropolitul Țării-Românești în 23 August 1680 (Cipariu, Acte și Fragm.

¹⁾ Aici Zaconicul greșește, căci al patrulea a fost George Chira, pe cum vom vedea mai jos.

p. 234—5). După aceste nemutate tocmele a fost judecat și Sava, cum spune însuși mitropolitul din București, Teodosie: »*Cel mai denainte mitropolit Sava scoțându-se din scaun de cel ce domnește acolo Craiul Ardealului împreună cu tot sfatul țării și al protopopilor bisericilor noastre cari sânt acolo, pentru ale lui năpăști, de carele sfatul ca niște oameni slobosi l'au judecat acolo nepoftind judecată de aiurea*» (Cipariu, I. c. p. 234), adică dela sinodul Mitropolitului din București.

Deci Sava a fost judecat de un tribunal alcătuit după „nemutatele tocmele”, cărora era supusă pe timpul acela și biserica calvinească și biserica românească, calvinită în măsură foarte mare, nu numai din vina calvinilor, ci și din slăbiciunea arhierilor ei, și mai ales a lui Sava.

Sentința adusă de sobor combinată cu împrejurarea accentuată de noi, că Sava într'adevăr a fost scos din scaun pentru motive politice, mai lămurește încă un lucru, și anume, că George Brancovici a scris, ca de obicei în toată istoria sa, un mare neadevăr, înfățișându-l pe Sava ca pătimind pentru motivul, că nu voia să treacă la calvinism, și lăsându-l să moară sub greutatea loviturilor primite pentru credință. Faptul însuși, că-l lasă pe Sava să moară înainte de vreme, adică în 1680 sub loviturile calvinilor, arată, că Gheorghe a umblat să învlească sfârșitul rușinos al fratelui său răpitor, curvar și preacurvar, în o aureolă de martir, iar nu să scrie lucrul așa, pe cum s'a întâmplat.

În sfârșit din cele desfășurate rezultă, că cronicarul Cserei încă spune mai multe neadevăruri.

Este cunoscut, că Cserei zice, că Sava a murit în decursul bătailor (meg kelle halni belé), ceea ce nu este adevărat, căci el a murit după vre-o trei ani dela suferințele, ce le-a îndurat. Împrejurarea aceasta deja ne face a fi cu precauțiune față cu acest cronicar. Zice mai departe Cserei, că pe Sava l-a pârât un popă din Vinț (protopopul din Vinț Ioan Zoba). Această împrejurare însă nu este adevărată, căci Ioan Zoba în sentință figurează ca judecător, nu ca pârător, nici ca mărturie. Martori au fost persoanele ascultate de George Csicsói și Stefan Prónai, iar pârător Stefan Pálos. Zice Cserei, că *Székely și Nalácsi ar fi jurat*, că Sava își ține curvă la casă, ceea ce din sentință nu se poate adevăra, și este absolut fals din simplul motiv, că Székely László, din Noemvrie 1679 până în vara anului 1680, a petrecut neîntrerupt în Constantinopol ca sol al lui Apaty, și nu a plecat de acolo acasă, decât la sfârșitul lui Iulie 1680, adică după osândirea lui Sava (Monumenta Comitativa Transylvaniae, XVII, p. 7—10). Cum ar fi putut lucra Székely pentru nimicirea lui Sava, și mai ales cum ar fi putut jură în procesul lui Sava, când el petrecea în Constantinopol? Zice Cserei, că Székely László a fost rudenie de sânge (közél való atyafia) cu Sava. Dar despre un Ungur, care poartă numele de Săcuiu nu se poate pricepe, cum ar fi fost rudenie de sânge cu un Sârb, de cumva nu s'ar adevăra, că tatăl lui Székely László, care purta predicatul de Boros-Jenő (Ineu), nu va fi ținut în căsătorie pe vre-o soră de-a lui Sava. Până atunci este probabil, că Cserei confundă lucrurile.

În arhiva bibliotecii din Cluj, pe cum m'am convins astă-iarnă, se află mai multe acte, unele originale românești și de toată frumusețea, din cari am văzut, că soția lui Székely László a fost Bulcești Șara din Țara-Românească. Între altele se află un act, în care se zice, că la cererea jupănesci Bulcești Șara soția lui Székely László de Boros-Jenő, se ascultă trei mărturii, cari adevăresc, că Rákoczy George II. a luat împrumut dela *Diicul*, spătariul Țării-Românești, din orașul Sibiiului, 1030 taleri. Adevăritatea se întâmplă în 13 Decemvrie 1680 la ordinul principelui Apaty. Asemenea se află un hrisov al lui Șerban-Vodă din 1683, prin care se recunoaște lui Székely László dreptul la mai multe moșii din Țara-Românească, așezate mai ales în Oltenia. Se pare deci, că Cserei confundă legăturile ce le avea Székely cu o familie românească, punându-l greșit în legătură de rudenie cu Sava. Împrejurarea însă, că Székely L. avea o Româncă ca soție, și era om foarte bogat, cu multe moșii în Țara-Românească, nu ne lasă să credem ușor, că el va fi lăcomit și la banii lui Sava, iar împrejurarea, că Székely L. avea nevoie de bunăvoința lui Șerban-Vodă Cantacuzino spre a-i-se recunoaște dreptul la moșiile din Țara-Românească, ne face chiar să credem, că Székely nu se va fi sculat în contra lui Sava, fiind sigur, că Voievodul român, ca și înaintașii săi, cari toți au fost patronii Vlădicilor din Bălgrad, nu va vedea

cu ochi buni prigonirea lui Sava. Zice în sfârșit Cserei, că lui Sava i-s'au prădat averile și i-s'au cerut trei mii de taleri. Această faptă însă se poate explica fără a pune vina pe lăcomia lui Székely și Nalácsi, deoarece averea lui Sava s'a putut confiscă ca o rescumpărare a pedepsei de moarte, ce el ca adulter avea să o îndure după legile țării, dar care pedeapsă se putea rescumpăra cu bani. Este deci mai curând probabil, că Cserei calumniază pe Székely și Nalácsi, răsunându-și asupra lor, cine știe pentru ce. De altcum Cserei era un mare dușman al curții lui Apaty, din care și Székely László și Naláczy István făceau parte (Barițiu, Ist. Trans. I, p. 5). Astfel stând lucrul, și mai având în vedere și împrejurarea, că Cserei nu cunoștea sentința adusă asupra lui Sava, trebuie să admitem, că cronicarul nu spune adevărul, când afirmă, că Sava a suferit nevinovat.

Din toate acestea, credem, că cetitorul se va fi convins, că nimenea nu mai poate susține, că Sava a suferit pentru credința sa. El a suferit din motive politice și pentru viața lui nemorală.

* * *

Di M. se ocupă și cu activitatea lui Sava, înfățișându-o într'o lumină cu totul falsă.

La pag. 89 ne spune: »*Cele dintâu începuturi pentru instrucțiunea poporului le-a făcut mitropolitul Sava, prin așezămintele sale*»: „Iară pentru ca să se mai întărească și pruncii, nefiind școlă, unde să învețe, tot creștinul să-și ducă pruncii la biserică și popa după ce va isprăvi slujba bisericeii, să facă știre, cum să se strângă pruncii în biserică, să-i învețe cum este scris mai sus”.

Porunca această a lui Sava este însă identică cu una dintre condițiile, ce le puniau superintendentii calvinești episcopilor români, și anume, cu condiția, în care se zicea, că trebuie să se propună catechismul calvinesc băieților și fetițelor (Vezi „Vechile Episcopii”, p. 89), și este numai o explicare și întregire a poruncei, ce o dase Sava mai înainte: „Care cărți sânt scrise și scoase pe limba românească să se cetească, și să se învețe în biserică creștinilor și într'alte locuri unde va fi lipsă”.

Grija școalelor românești nu-l mistuia pe Sârbul. El urmăria singurul scop de a se ține în scaunul episcopesc cu concesiuni făcute calvinismului, pentru ca să poată încasa timp cât se poate mai îndelungat venitele vlădicești. De aceea nu se poate găsi nici o singură școală înființată de Sava, și nici școalele, cari trebuia să le înființeze sau să le susțină din venitele sale conform repetitelor porunci ale principilor calvini, nu le găsim nicăiri pe timpul lui, ceea ce dovedește, că ura lui, ca a tuturor Sârbilor, față cu cultura națională a poporului român era mai mare, decât slăbiciunea lui, cu care secundă veleitățile de calvinire ale principilor calvini. Mai jos vom vedea că Sava nu ținea școală în Bălgrad și din motivul, ca să poată el mânca venitele din fondul școlii.

Unde însă nu ajungea puterea lui Sava, înfloriă și școala românească. Prin decretul din 1656, cu care a fost numit Sava, ținutul Făgărașului nu era pus sub jurisdicțiunea lui. Aceasta se explică, — contrar combinațiunii făcute de mine în „Vechile Episcopii” (pag. 113), — prin împrejurarea, că în Făgăraș stăpâniă Susana Lorántfy, văduva lui G. Rákoczy I., care fiind o mare și energică pârmitoare a presbiterianilor, nici măcar principelui și episcopului calvinesc nu le îngăduia vre-un amestec în afacerile bisericeii calvinești din țara Oltului (Pokoly József, Az erd. ref. egyház tört. II, p. 332). Cu atât mai puțin îngăduia dânsa unui episcop românesc amestec în afacerile bisericești ale Românilor de pe moșia ei. De aceea s'a putut așeză în Făgăraș un episcop românesc calvinizant, cu numele Daniil, numai după 1660, când muri Susana Lorántfy (Vezi „Vechile Episcopii” pag. 113 și urm.). De altă parte însă Susana Lorántfy are meritul de a fi întemeiat o frumoasă școală românească la 1657 în Făgăraș, servindu-se de sfatul și îndrumările primite dela Barcsay Ákos, care ca ban al Lugoșului și Caransebeșului încă întemeiasc școale românești în aceste două orașe. Școala din Făgăraș era o școală corespunzătoare unei școlii primare, sau elementare împreunate cu un gimnasiu inferior și cu o școală normală (preparandială) și cu un mic seminarium teologic. Deosebită importanță se dădea cetitului și scrisului și învățării religioase în limba românească. Se propunea însă și limba latină. Nimenea nu putea fi preot, ori dascăl în țara Oltului, fără a fi trecut prin această școală, pentru care principeasa întemeia 8 aluminate. Conducătorul școlii căpăta plată: 40 flor., 25 vedre

de vin, 80 vedre de bere, 16 gălete de grâu, 2 porci, 2 cași, 25 cară de fân, și dela boerii români 50 floreni. Documentele relative la această școală se află în arhiva bisericii reformate din Făgăraș (Vezi Pokoly József, I. c., p. 278 și urm.)

Dl M. zice, că prin decretul din 1656, cu care fusese numit Sava, biserica românească își dobândise „independența și autonomia sa“, lucru ce numai falsificându-se istoria se poate zice. Dar dacă biserica ajunsese la independență și autonomie, pentru ce Sava din venitele cele mari nu a întemeiat și susținut nici o școală românească în spiritul bisericii orientale, cum susțineau calvinii în spiritul bisericii lor chiar și între Români, mai ales, că însuși principele George Rákoczy II. spune în decretul amintit, că pentru aceea îi dă lui Sava toate venitele episcopesci, ca să aibă mijloace îndestulitoare pentru *tipărirea cărților în limba poporului și să poată susține școale: »legitimos proventus suos percipiat, ut impensas pro libris lingua Ecclesiarum, quibus praeest, vernacula excudendis, scholis sustentandis.... sufficientes habere possit* (Cipariu, Archiv, p. 649). Nu-i pasă însă Sărbului de școale românești, și cu atât mai puțin de tipografia românească, care chiar dacă mai târziu ar fi perit în prădarea Bălgradului prin Turci și Tătari, la 1658, ori la 1660, Sava tot ar fi avut timp să o restaureze și să nu se lase întrecut de un protopop al său, Ioan Zoba dela Vinț, care a fost în stare să restaureze tipografia românească și să tipărească cărți începând cu anul 1683 (Bianu—Hodoș, Bibliografia Română, I, pag. 269 și urm.) Să fi tipărit Sava cărți religioase în spiritul bisericii orientale, dacă a fost așa de mare „ortodox“ și Român, precum se scrie neîntrerupt de cei ce vreau să amăgească pe cetitorii lor, cari nu sunt în stare a studia oamenii și vremile din trecut. Dar sentimentele lui sârbești erau cu mult mai puternice, decât să-l lase să facă ceva și pentru biserica, ale cărei venite le încasă, pentru ca împreună cu fratele său George să poată promova interesele Sărbilor.

Am văzut, că dl M. crede (p. 61), *»că după cuprinsul diplomei din 1656, biserica românească la începutul cărmuirii mitropolitului Sava Brancovici ajunse, pe un timp, să-și dobândească independența și autonomia sa*. Este și acesta unul dintre cele mai mari neadevăruri, ce s'a scris vre-odată de un scriitor român, căci cum poate, cineva vorbi de independența și autonomia bisericii românești, când din același decret se vede, că Sava a fost numit episcop numai la stăruința superintendentului calvinesc George Csulai, care a promovat mai mult decât ori care alt superintendent uniunea bisericii românești cu cea calvinescă magiară, și despre care un istoric calvin spune: „Az I. Rákoczy György alatt létesített oláh uniót, fia, Rákoczy György idejében, Csulai György püspök kettőzött erélylyel igyekezett szilárdabbá tenni. Megtört uton haladt és így sikerei is inkább lehettek. Basire Izsák egyenesen neki tulajdonítja számos oláh gyülekezet reformálását, habár ezen reform nagy része még a Geleji püspökségében kezdődött. Azonban tény, hogy Csulai igen ügyesen tudta felhasználni a gyulafehérvári oláh nyomdát és az ez alól kikerült művek, káté, zsoltár, újszövetség, stb. terjesztésével szép sikereket ért el“ (Pokoly, I. c., II, p. 277). Cum se poate vorbi de independența și autonomia bisericii, când Apafy spune în decretul său din 1662, că Sava a fost numit la 1656 pe lângă condițiunile impuse de superintendentul Csulai, cari condițiuni, ca toate cele impuse de superintendentii calvinești, nu puteau fi făcute decât pentru umilirea, calvinirea și contopirea bisericii românești în biserica calvinescă? Din faptul însuși, că lui Sava se încredințează spre păstorire și unele ținuturi, cari unul din predecesorii săi, Stefan Simeon (1643—1654), nu le-a avut, ci au fost supuse imediat superintendentului, se vede, că Sava a dat astfel de asigurări multămitoare, încât Calvinii au putut liniștiți să-i supună nemijlocit și ținuturile acelea, fiind convinși, că Sava va promova acolo calvinismul cu același zel, cu care îl propagau calvinii. Din această încredere în Sava se poate explica și împrejurarea, că principele nu a mai aflat de lipsă a băga în decretul de numire al lui Sava condițiile obicinuite în alte decrete de numire ale episcopilor români.

Dar decretul lui George Rákoczy din 28 Decembrie 1656 dovedește un lucru foarte important, care numai după descoperirile mai nouă istorice, l-am putut observa, și anume, că prin decretul acesta, cu învoirea lui Sava, s'a dat *pentru totdeauna* lovitura de moarte unei episcopii românești, și anume, episcopiei Vadului.

Nizuința principilor calvinești a fost, pentru cine înțelege documentele, totdeauna aceea, ca să nimicească cele două episcopii românești din Ardeal, întemeiate una de Voevozii Țării-Românești, și alta de Voevozii Moldovei, una dependentă de mitropolitul Munteniei, alta de mitropolitul Moldovei. Pentru aceea sub Ioan Sigismund Zápolya pe la 1566 s'au cassat pe timp mai scurt ambele episcopii românești punându-se în fruntea lor un episcop român calvinesc, George de Sângeorz, căruia i-a urmat în diregătorie și alți episcopi români protestanți, pe cum se poate vedea din scrierea mea „Vechile Episcopii“. Sub Bathoreștii catolici s'a restaurat cele două episcopii românești, opera frumoasă a voevozilor și mitropoliților din țările române. (Vezi „Vechile Episcopii“). Dar sub Bethlen și Rakotești iarăși s'a început opera de surpare a episcopilor române. Anumite ținuturi s'au rupt de sub jurisdicțiunea episcopilor românești și s'au dat unor episcopi sârbești, cum s'a întâmplat d. e. cu Sava dela Lipova pe la 1607, altele s'au dat din când în când episcopilor ruteni dela Muncaciu, altele s'au scos cu totul de sub jurisdicțiunea episcopilor români și s'au pus sub jurisdicțiunea episcopilor calvini maghiari (Vezi „Vechile Episcopii“, p. 96 și urm.), ori s'au dat unor episcopi români calvini, cum a fost în Bihor Avram Burdanfalvi la 1641 (N. Dobrescu, Fragm., p. 26). Câte odată episcopii Vadului se puneau ca inspectori generali și peste episcopii Bălgradului, cum s'a întâmplat cu Spiridon dela Vad la 1605 (Vezi „Vechile Episcopii“, pag. 73), altă dată episcopii Vadului se puneau sub puterea absolută a superintendentului calvinesc și a Vlădicului din Bălgrad sub condițiuni foarte aspre de a promova calvinismul, cum s'a întâmplat cu episcopul Savul la 1650 (N. Dobrescu, I. c., pag. 30). Altă dată episcopia Vadului se lăsa timp mai îndelungat vacantă, ca să se obicinuiască Românii cu desființarea ei, ori se puneau pe timp mai scurt sub episcopii Bălgradului, fără ase mai numi alți episcopi la Vad, cum s'a întâmplat sub Simeon Stefan (1643—1654). Dacă aceste două episcopii au putut-o duce atâta timp, este de a-se mulțami grijei neadormite, ce le-au purtat-o voevozii munteni și moldoveni, și considerațiunii, cu care și principii ardeleni erau siliți să se poarte față cu acei voevози.

Dar episcopia Vadului, cu toate că a fost totdeauna tratată mai mașter, decât cea a Bălgradului, nu s'a desființat de tot și pentru totdeauna până la Sava, care prin decretul lui Rákoczy din 1656, pe lângă episcopia Bălgradului, a primit și episcopia peste diecesa Vadului, în care nu mai găsim episcop după anul 1656, și nici nu se poate găsi, din cauza, că și următorul lui Sava, Iosif Budai, la 1680, a fost numit episcop, ca și Sava la 1656, peste tot teritoriul episcopiei Bălgradului și a Vadului, pe cum se poate vedea din decretul lui Apafy din 28 Decembrie 1680 (Cipariu, Archiv, p. 633), iar Teofil cel din urmă episcop din perioada unirii bisericii românești cu biserica calvinescă, a fost numit, la 1692, episcop peste toate bisericile din teritoriul principilor transilvani de odinioară (Nilles, Symbolae, p. 153 și urm.)

Așadar prin decretul lui George Rákoczy dela 1656, cu care Sava a fost numit episcop, nu s'a dobândit *independența și autonomia bisericii românești*, cum aiurează Preacuvioșia Sa Mangra, căci dacă din împrejurarea, că toate bisericile românești au fost supuse lui Sava, se poate deduce, că biserica a ajuns să-și câștige autonomia și independența, atunci trebuie să zicem, că și sub următorii lui Sava biserica a fost autonomă și independentă, căci și acești Vlădici aveau jurisdicțiune peste toate bisericile românești, ci s'a dobândit aceea, ce numai un Sărb, sau un calvinizant, cum fusese și predecesorul dânsului, Stefan Simion, cră capabil să îngăduiască: nimicirea pentru totdeauna a unei episcopii românești, înființate de Ștefan-cel-Mare și susținute de următorii acestui voevod, — s'a dobândit înegununciarea întregii biserici românești, pe care exploatatorul Sava a dat-o pradă calvinilor, ca el să-și poată asigura florenul dela fiecare preot de pe pământul principilor ardeleni în schimb pentru concesiunile, ce le făcea neconținut pe terenul calvinirii bisericii românești. Decretul lui Rákoczy dela 1656 este pasul hotărâtor spre prăpastia, care a infundat biserica românească în bezna, din care nu se mai vedeă alta, decât sclipeala titlului superintendentului calvinesc Veszprémi István din 1696: „Erdélyi Református magyar és oláh Püspök“ (Cipariu, Acte și Fragmente, pag. 255).

(Va urmă).

Noutăți.

„Sărbători fericite!“ dorim tuturor
cetitorilor și colaboratorilor foii noastre.

Hymen. *Alexandru Lascu și Melania Donescu*, invită la serbarea căsătoriei lor, ce se va celebra, în biserica gr.-cat. din Vașlab, la 10 Ianuarie 1907.

Din dieceza de Lugoj. *Schimbări în corpul învățătoresc.* Au fost numiți: Nicolae Lateș la Densuș, Alexandru Pestean la Lunca-Cernei, Ioan Cioară la Subcetate, Octavian Muntean la Clopotiva, George Pasca la Ostrovul-mare, Sigismund Nandra la Rîdemori, Emilia Nicoară la Bărbătenii-superiori, Ioan Goanță la Petroman, Gedeon Socol la Furlug, Romul Luțai la Cianadul-sărbesc, Laurențiu Togănel la Valea-lupului. — S'au strămutat: Lucian Bociat de la Ostrov la Fărcădin, George Grecu de la Petroman la Ștei, Roza Lupan de la Fărcădin la Tuștea, Dem. Maniș de la Valeadelși la Merceia, Iuliu Hârșan de la Liget la Lațunaș, Andrei Murășan de la Lațunaș la Liget, Val. Beau de la Rîdemori la Comloșul-mare. — S'au pensionat: Iosif Grozescu în Comloșul-mare, Demetriu Faur în Cianadul sărbesc, Nicolau Predoniu în Tuștea și Petru Pavloniu în Densuș.

Promovați. Nicolae Drăganu, profesor la gimnaziul din Năsăud, a fost promovat de doctor în filosofie la universitatea din Budapesta. — Silviu Brânzău, fiul preotului nostru din Ciuguzel, a fost promovat de doctor în medicină la universitatea din Cluj.

Ziaristic. Dl. *Augustin Paul*, membru în redacția „Gazetei“, a părăsit acest post. După informațiile noastre dl. Paul, care e un bun ziarist, va face parte din redacția foii partidului național român, ce va apărea la Pesta. — *Iuliu Ioanovici*, membru în redacția „Libertății“, împlinindu-și osânda de 1 an, suferită la Seghedin, s'a reîntors acasă, spre a face loc dlui *Ștefan Pop*, judecat la trei luni pentru doi articoli publicați tot în aceeași foaie. — „*Poporul Român*“ a fost vândut de dl. D. Birăuț, partidului național român, care îl va preface în ziar de toate zilele, publicând în același timp și o foaie populară săptămânală. Editor-proprietar a ziarului e dl. deputat Dr. Aurel Vlad. — Preotul *Elefterie M. Petrescu*, unul dintre fondatorii ziarului „Apărarea națională“ ce apare la Craiova, a repauzat săptămâna trecută. Repauzatul care era și un preot distins, predicator de frunte și mai ales naționalist înflăcărat, lasă adânc simțite regrete în cerul colegilor de la Craiova. Transmitem adânc simțiteie noastre păreri de rău.

Cancelărie advocațională și-a deschis dl. avocat Dr. Toma Vasinea în Puj.

Știri literare. În editura „Lucafa-rului“ a apărut vol. 2 din Biblioteca Copiilor, publicată de Dna A. O. Maior, un elegant volum cartonat, cuprinzând 11 povestiri și 22 ilustrații. Celea mai multe din aceste povestiri dragute sunt scrise ori traduse de dna Maior, câteva sunt de Basarabescu și una tradusă de T. Codru. Fondul moral a fie-cărei bucată, povestirea simplă și potrivită copiilor, ilustrațiile și tiparul frumos, fac din această publicație unul dintre cele mai plăcute și surprinzătoare daruri de Crăciun pentru copii. Costă 160 cor. și se află și la noi. — „*Amicul Tinerimei*“ nrl 9 și 10 publică în frunte portretul învățatului botanist Florian Porcius, repausat în toamnă la Rodna-veche apoi mai mulți articoli și ilustrații interesante. În acest număr reîntâlnim o scrisoare a lui Behe cu ilustrații proprii. Abonamentul anual e numai de

4 cor. — O pornire spre bine aflăm în apariția de la Decembrie a revistei lunare: *Lectura*, pornită pentru răspândirea literaturii și științei, publicând în broșuri lunari opere de valoare a scriitorilor celebri români și străini. Nrl 1. are cuprins variat, ca versuri de Alesandri și Goga, traducerea renumitului roman Don Chisot, un articol de Flammarion, Pseudokinegeticos, celebra bucată de Odobescu ș. a., un număr costă 60 bani. Și mai interesantă ni-se pare noua revistă, ce va apărea de la anul nou sub îngrijirea neobositului prof. Iorgă. Va purta titlul așa de vechin și cumințe: *Floarea Darurilor*, și va apărea de două ori pe lună în broșuri de câte 4 coli cel puțin. Va cuprinde articoli de scriitori vechi: a căror scris și ca limbă și ca stil poate fi de pildă vrednică, apoi traduceri bune după autori și mai buni, descrieri de călătorie prin țară și ținuturile românești, bucăți alese din literatura populară ș. a. va fi deci o adevărată antologie și îndreptar pentru întreg poporul românesc. „Iubirea — cetitorilor — pentru fie-care număr va asigura pe cel viitor.“ Sper. că vom putea arăta iubirea aceasta. — „*Vatra școlară*“ se va numi noua revistă pedagogică lunară, ce va începe se apărea la Sibiu, sub îngrijirea unui comitet de redacție, în frunte cu cunoscutul pedagog prof. Dr. P. Șpan.

Biblioteca pentru toți. De mult nu s'a pomenit nimic în foaia noastră de această prețioasă enciclopedie, care a ajuns la nrl 250, publicând în broșurile estive de câte 30 bani, celea mai variate specii de literatură, începând de la povestile lui Andersen, Creangă și Pan și continuând cu scriitorii de seamă: Vlahuță, Zimfirescu, Caragiale, Finimon și Carmen Sylva. În această publicație au apărut operele complete ale lui Creangă, Scrierile lui Ghica, poeziile și teatrele lui Alexandri, toate, poeziile de Bolintineanu și Vlahuță, și multe alte scrieri de multă valoare din literaturile străine, așa căt pentru un preț bagatel ori-cine poate să-și procure scrieri, cari mai înainte costau foarte mult. Așa de pildă operele complete ale lui Alesandri se pot căpăta cu 3 cor. pe când mai înainte erau 30 cor. Din prilejul apropierii sf. Sărbători recomandăm cu toată căldură atențiunii cetitorilor noștri catalogul acestei biblioteci. Librăria noastră îl spe-dează ori cui.

Școala economică de menaj, susținută de „Reuniunea femeilor române din Sibiu“, deschide cu începere de la 15 Ianuarie 1907, un *curs special pentru bucătăria fină*. Cursul durează trei luni. — Elevele, cari vor locui în Internatul școlii, primesc întreagă întreținerea pe lângă o taxă lunară de 80 cor. Elevele externe plătesc o taxă lunară de 40 cor., primind amcaza și ojină. — Elevele interne au să aducă cu sine: saltea, plapomă, 2 perini, 2 schimburi pentru pat, 1/2 duzină de rufe, 6 ștergere, pepten, perie pentru cap și pentru dinți câteva sorturi; cele externe: câteva ștergere și sorturi. — Înscriserile se fac la conducătoarea școlii, d-șoara Veturia Papp, Sibiu, Strada Baier Nr. 1.

Convocare. Despărțământul Sebeș al reuniunii învățătorilor gr.-cat. din arhidieceza de Alba-Iulia și Făgăraș, este convocat pe Duminecă, în 13 Ianuar 1907, la adunare ordinară în comuna Ghirbom.

Dela societatea meseriașilor noștri. — Duminecă, în 23 Dec. dl. profesor Deac a vorbit meseriașilor adunați în sala casei noastre: „Despre revoluțiunea franceză“. Conferința dlui Deac a fost ascultată cu viu interes. Au declamat băieții doamnei Trifan. Auditorul i-a aplaudat.

Dl. Camil Velicau, conducătorul Consumului, a dăruit la fondul „Societății meseriașilor 10 cor. Primească mulțumita comitetului.

Apel. Societatea de lectură „Inocențiu M. Clain“ a teologilor din Blaj, a tradus și edat în anul 1893, valorosul op. de meditații: „*Pregătire la moarte*“ al S. Alfons de Ligouri, care încă în anul de gestiune trecut

a epuizat cu totul. După-ce din mai multe părți s'a făcut întrebare despre opul acesta, se resimte lipsa unei noue ediții, care Societatea noastră de lectură cu greu o poate face între împrejurările materiale din timpul de față. De aceea ne luăm voie a apela la toți aceia, cari doresc să aibă acest op., potrivit preoților pentru a predica și laicilor pentru a învăța din el cum să-și întocmească viața conform principiilor Evangheliei lui Hristos, să linevoiască a ne înștiința despre aceasta prin o corespondență simplă adresată: Societății de lectură: „Inocențiu M. Clain“ a teologilor din Blaj (Balázsfalva). La caz, că se vor afla cel puțin 150 de prenumerați, noi cu dragă inimă ne vom apuca de revederea opului, și cu toate, că întreprinderea e împreunată cu risic material, vom mai aduce o jertfă pe altarul literaturii. Notăm, că prețul opului în cazul cel mai rău, nu va fi mai mare, decât 1 cor. 80 fil. Blaj, la 2 Ianuar 1907. În numele societății: *Septimiu S. Popa*, preșident, *Romulus R. Stoica*, secretar. — Nota: Onoratele Redacțiuni ale ziarelor și revistelor noastre sunt rugate se reproducă acest apel.

— Poporul român gr.-cat. din Eriu-Sâncraiu (com. Selagiu) este în stare foarte miseră, deoarece numai 6 români au ceva-și estravilan puțin, 22 numai case, iar 60 sunt zileri și servitori, cari trăiesc numai pe vetrele și breazda domnilor de pământ străini de neamul nostru. Ba încă nici aici n'au loc toți, și astfel mulți sunt siliți a lua lumea în cap și a emigra la America cu familiile cu tot. Pe lângă toate acestea bietul popor și-a zidit școală nouă corăspunzătoare legii, și-a condus învățator; dar durere, școala nu și-o poate provide cu recușitele de lipsă. Învățătorului nu-i poate da salariul core-spuzător, prescrie de lege, pruncii nu-și poate provide cu cărțile de lipsă. Întregirea salariului de la stat nu ni-se dă, deoarece și statul are școală în loc. Astfel poporul fiind apăsător de mizeria mare și până acum numai cu cea mai mare încordare și-a putut susține școala, dar acum nu și-o poate. Și perzându-și poporul acesta școala, îi este în pericol legea și limba. Deci de este ude-va lipsă de ajutor, acesta e cazul, căci altcum perim. Drept aceea cu cea mai mare umilită apelăm la inima călduroasă a Onoratului Public Ron. an, sperând, că acela va grăbi a ne ajutarea cu filerii sei, din cari am dorî să punem bază la un fond școlar, și cari ne rugăm să-i trimită la adresa oficiului parohial din Eriu-Sâncraiu (Érszenikirály) sau la Stim Redacțiunea a „Umrei“, a „Gazetei Transilvaniei“, a „Libertății“ și a „Gazetei de Duminecă“. Banii incurși la oficiul parohial în toată săptămâna se vor cuita în foile amintite. Deie bunul Dumnezeu, că prin sprijinul multor binefăcători să ne ajungem scopul. Cu deplină onoare și speranță suntem în Eriu-Sâncraiu, la 12 Dec. 1906. — În numele poporului: *Ioan Farcaș*, preot local, *Ion Mosa*, *Mihail Groza*.

Petreceeri. Coriștii români gr.-cat. din Roșia-montană, invită la *concertul* împreunat cu dans, ce să va ținea la 8 Ianuar a. c. (a doua zi de Crăciun) în localul ospătăriei dlui Alesandru Marosi, sub conducerea dlui Alex. I. Sigișorean. Venitul curat este destinat în favorul bisericii gr.-cat.

— Reuniunea de cântări a bisericii române din Turda, invită la *concertul* urmat de dans, ce-l va aranja Marti, în 8 Ianuar a. c. (a doua zi de Crăciun) în sala cea mare a hotelului „Europa“. Venitul curat este destinat în favorul bibliotecii școlare din loc.

— Corul tinerimei române din Jernot-faia, invită la *concertul* împreunat cu teatru și declamări, ce va avea loc Marti, în 8 Ianuar a. c. (a doua zi de Crăciun) în sala cea mare a hotelului din Reghinul-săseș, sub conducerea învăț. Alexandru Moldovan. Venitul curat este destinat în favorul nou edificăte școlii gr.-cat. din Jernotfaia.

— Reuniunea femeilor române din Blaj, își va ține *balul* Duminecă, în 20 Ianuar

a. c. în sala hotelului „Univers“, la 8 oare seara. Intrarea de persoană 2 cor., de familie 4 cor.

— „Societatea meșierilor din Blaj“, invită la producțiunea teatrală, care va avea loc Marți, în 8 Ianuarie a. c. (a doua zi de Crăciun) în sala hotelului „Univers“.

Dela postă. Din prilejul apropierii Ss. Sărbători, Direcțiunea postală face înțeles publicului, să fie cu băgare de samă la unele dispoziții luate chiar în favorul lui. Anume: Să nu pacheteze bani ori scumpețuri cu obiecte de ale năucării ori altele. Să țină seamă, că fiind o mare îngrămădeală la poste, să folosească corfițe, ori pânză groasă și numai pentru obiecte de mai puțină valoare hârtie groasă de pachetat. Să lege bine cu sfoară pachetele și să le sigileze. Să scrie adresa exact și detaliat. — Adresa o poate scrie sau de a dreptul pe pânză sau hârtie, sau pe un carton gros ori răbilită de lemn. Tot aceeași adresă să o vâre și în lăuntrul pachetului, în cazul când s'ar sfârșica învalitoarea. Tot pentru acest scop e recomandabil să însemne pe adresă și numele trimițătorului. Cuprinsul pachetului să fie declarat exact.

Dare de samă și mulțămire publică. Pentru școala noastră arsă la 19 April n. care s'au reedificat, au contribuit: „Arieșana“, institut de credit din Turda 40 cor. Simion Poruț, învățător în Turda-veche, colectă cu discul dela poporenii 9 cor. 50 fil. Gavrilă Pop, adm. protop. dela poporenii sei din Măhaci, colectă 13 cor. 84 fil. Ioan Bozanu, adm. par. în Poiana-Arieșului, colectă dela popor 11 cor. 60 fil. și dl Teodor Trombitaș, învățător în Grind, colectă dela popor 10 cor. 65 fil. Tuturor colectanților, pe cum și tuturor aceloră, cari au contribuit pentru școala noastră, le trimitem și pe această cale mulțămirea noastră cele mai ferbinti. În numele senatului scolastic. — Bagiu, 6 Dec. 1906. — Vasiliu Crișan, adm. parohial.

— La colecta, ce s'a făcut din partea Reuniunii femeilor din loc, pentru a să providea copii săraci pe sărbătorile Crăciunului au binevoit a contribui următorii: Excelența Sa Victor Mihályi, mitropolit 50 Cor. Ioan M. Moldovan, prepozit 4.— S. P. Mateiu, canonic 5.— Elena Mestor 5.— Dr. Augustin Bunea can. 5.— Ștefan Popu can. 4.— Dr. Vict. Szmigelski canonic 4.— Al. Ciura, 2.— Aurelia F. n. Solomon 4.— A. C. Domșa 2.— Jacob Popa, 2.— Dr. Ioan Bélan, 2.— N. S. Aron, 1.— Dr. V. Suci, 2.— A. Voda, 1.— Lucreția Domșa, 3.— Amalia Papiu, 2.— A. Ciato 2.— Ida Ilea 2.— Ida de Csato nasc. Rațiu 2.— Camilla Pop 2.— Aug. Stupariu 4.— Aurel Velican, 2.— N. N. 2.— Ioan Maior 2.— Dr. E. Solomon 2.— Dr. Ambr. Chețianu, 2.— Ioan Fodor 2.— Gavril Pop, 2.— A. Trifan, 2.— D. Trifan 2.— Muntean Florentina, veștminte. Otilia Mureșian, 60 N. N. 20 fil. Emiliu Viciu, 2.— Octavian Prie, 2.— Sinberger Salamonné 5.— Anton Pop, 1.— Nicolae Ionaș 1.— V. Suci, 2.— Octavian Măcelar, 1.— Rusan Luca, 2.— Gavril Precup, 2.— Rosa Solomon 2.— Valeria Radeș, 3.— Coltor, 1.— Dragoș, 1.— Carol Nagy 2.— Geni Maior 1.— Berta Solomon, 2.— Iuliu Pop, 2.— Geor. Muntean, 2.— Ilie Mircea, 2.— N. N. 2.— și un cabat N. N. 1.— Nic. Pop 1.— Emil Negruțiu 2.— Luiza Banfi, 2.— Victoria Ungurean 2.— Elena Pop, 3 cor. N. Popescu, 2.— N. N. 1.— N. N. 2.— I. German 2.— Elena Sanction, 1.— Aur. B. Gajia, 1.— Lucreția Viciu, Cornelia Deac 3.— Amalia Mezei 2.— Iulia Vancea, 3.— Mariora Caliani 2.— N. N. 1.— Maria Nicola, 2.— Valeria Domșa, 1.— Veronica Radu, 1.— N. N. 40 fil. V. Uilăcan Vestminte G. Both 1.— Onișor 1.— Catarina

Oltean 1:20 Ana Pepelovici 4.— Rud. Ritiu, 3.— Aug. Butar 2.— Ordace 1.— Amalia Smigelschi 5.— Dr. I. Marcu 4.— Augusta Dr. Szabó, 6.— Nic. Marcu, 1.— Dr. Ales. Nicolescu 2.— Amalia Grama 2.— Ștefan Roșian 2.— Tot dl Ștef. Roșian din fund. de predici 20.— Livia Domșa 1.60. Laolaltă = 265.— De asemenea firma Sebes Ferencz, a dăruit un număr însemnat de stoffe pentru haine. Tuturor acestor domni, doamne și d-șoare le mulțămeste în numele celor provăzuți cu veșminte, comitetul Reuniunii. Deie Dumnezeu, ca fapta aceasta nobilă să afle rezunet în sufletele tuturor și în viitor. — Blaj, la 1 Ianuar 1907. Elena Nestor, prezidentă. Octavian Prie, secretar.

Neorolog. † George Bașu, student în cl. VIII. gimn., a repausat în 19 Dec. 1906. la casa părintească în Zorlențu-mare. în etatea fragedă de 19 ani.

† Nicolae Ionaș. Înurmântarea neuitatului cântăret Nic. Ionaș s'a făcut în mijlocul părerii de rău a tuturor Blăjenilor, cari toți îl aveau drag. A pontificat canonicul Dr. Mareu, asistat de 6 preoți și 2 lectori și a predicat atât de bine prof. Dr. Nicolescu. În loc de cunună, prietini fac contribuiri la fondul iubiților repausați. — Colecta a încenut-o și dna I. Br. Hodosiu, dăruind 50 cor.

În veci amintirea lor!

Bibliografie.

A apărut:

Vasile Pârvan: Salsovia, București 1906, Prețul 1 Leu. Prezenta scriere face parte din un studiu mai lung asupra „Străjii romane la gurile Dunării“, a fost publicată mai întâiu în „Convorbiri“.

„Musa Română“, nr. 9. are următorii conținut: Impromptu și Pe gânduri (novelă) de I. Mureșianu; Bătăuța, aranjată pentru violină de P. Pipos; Foaie verde măr mustos, cântec popular, cules și armonizat de B. Anastasescu. Povestirea, Prinșonierul frizerului se sfârșeste în acest număr. „Musa Română“ e unica foaie muzicală la noi, apare odată la lună, și costă 24 cor.

Calendar pe anul 1907, compus după stilul vechiu pentru catolicii de rital latin din Moldova. A apărut în al cincilea an la Bacău și costă 30 bani. Cuprinde Vietiile sf. Anton de Padua, feric. Cunegunda, sf. Aloisiu de Gonzaga, sf. Nicolae Vlădica, feric. Margareta Alacoque și o novelată la ieslele pruncului Iisus, apoi câteva poezii religioase, și știri mai însămnate din dieceza de Iași.

Al XVIII. raport general al Comitetului central al Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiului pentru anul 1905. redactat de Victor Tordășian.

Proprietar, editor și redactor răspunzător:
Aurel C. Domșa.

Poșta Administrațiunii.

Am primit și cuităm abonamentul dela:

Csanádos pe 1906 pătrarul al 4-lea și 1907 pătrarul 1-im. *Mintil rom.* pe a. 1905. Ne rugăm și pentru cel de pe a. 1906. *Casina (Beiuș)* pe Oct.— Dec. 1906. *B. Ujlak* pe 1906 sem. 2-le. *Bogata rom.* pe 1906 pătrarul 4-le. *I. M. Bpesta* pe 1906 sem. 2-le. *Chereluș*, A. T. preot pe 1906 întreg. *Pătrângenii* pe 1906. *Jucul-nobil* pe 1906. *Sat-statina* pe 1906. *Reun. Năsdud* pe 1906 pătrarul al 4-le. *Bogșă-germând* pe 1906. *Racovița* (Lugej) pe 1906. *Siclaș* pe 1906

sem. 2-le. *D. Z. Abrud* pe 1905 Iuliu—Septembrie. *Turda-nouă* pe Martie—Decembrie 1906. *Nandra* pe pe 1906 sem. 2-le. *Boș* pe anii 1900—1903 *Sântioana* (Sajó) pe 1905. *Vă rugăm* și pentru cel de pe anul 1906. *Vasláb* pe 1906. *Gyó.-Szt.-Miklós* pe Octom.— Dec. 1906 și Ianuar—Martie 1907. *Fiscut* pe 1906. *Bardos* pe 1906. *Cohalm* pe 1906. *Oarba* pe timpul din 1/3 .906 până în 1/3 1907. *Madarász* pe 1904 sem. 2-le și 1905 sem. 1-im. *Vă rugăm* și pentru timpul restant. *Dragsina* pe 1905 sem. 1-im. Așteptăm și restul. *Cianul-desert* pe 1905. *G. Hodac* pe 1906. *Densuş* pe 1906. *Taşnád-Szántó* pe 1905. *Érkávás* pe 1906. *Bogdana* pe 1905 și 1906. *E. A. Verneșia inf.* pe 1906 sem. 1-im. *Aknasugatag* pe quartalul ultim 1906. *Petridul-de-mijloc* pe 1903 (Vezi și epistolă separat). *Unimăt* pe 1906 sem 1-im. *Câmpeni* pe 1906. *Piscari* pe 1903. *Vermeș* pe 1906. *G. C. Vlădeni* pe 1906 sem. 2-le. *Bandul-de-câmpie* pe 1906. *Fărău* pe 1906. *Rodna-nouă* pe 1906. *Dr. Cs. Ibagfalău* pe pătrarul uitim 1906. *Vedresdrány* pe timpul din 1 Iun.—1 Aug. 1903. Mai restează abonamentul pe timpul din 1 August 1903 până la finea an. 1906; adecă pe trei ani și cinci luni.

Uleiul comun de pește

are un miros și gust așa de neplăcut și să mistuie așa de greu, că copilor și celor morboși de multe ori nici nu le poți aminti de el; dar totuș azi, puterea aceea uriașă de nutrire și vindecare ce o conține uleiul acesta, se poate da ori și cui, pentru că sub forma *Emulsiunea de SCOTT* să presentă ca un nutremânt plăcut la gust și miros. — *Emulsiunea de SCOTT* e foarte plăcută și cu un mai mare efect ca și uleiul simplu de pește. *Emulsiunea de SCOTT* nu cauzează nici odată nici cele mai mici iregularități în digestiune iar asupra organismului are cele mai bune efecte.

Marca de probă a EMULSIUNEI de SCOTT este pescariul ce poartă în spate un pește.

Cu provocarea la aceasta foaie, trimițând 70 fileri, în timbre postale, spe-dează gratis mostra

Dr. BUDAI EMIL,
városi gyógyosztérára

(27) 7-12 BUDAPEST, IV. Váci-utca 34/50.

Prețul unei sticle 2 cor. 50 fil.

Se poate căpăta în ori care farmacie.

CONCURS.

Institutul de credit și economii „Arina“ din Sănișlău (Szaniszló, com. Sătmár), prin aceasta publică concurs pentru postul de contabil pe lângă un salariu anual începător de 1200 cor.

Reflectanții la acest post au să documenteze, că: au absolvat o școală comercială superioară; că au destulă praxă pentru ca să conducă comptabilitatea băncii de sine stătător; că posed pe deplin în scris și vorbit limba română și magiară și că și-au îndeplinit, resp. că sunt dispensați dela serviciul militar.

Comptabilul ales va avea să-și ocupe postul său în 1 Faur n. 1907.

Recursele sunt a să trimitte până în 10 Ianuar n la adresa Rvrs. Dn Coriolan Ardelean, președintele „Arinei“, arhidiacon în Nagykaroly (Jókai u. 8).

Sănișlău, la 30 Dec. 1906.

(1) 1-1

Direcțiunea.

Să caută:

2 învățăcei

din casă bună, isteți, cu purtare morală bună. Să aibă școala confesiională.

In atelierul de croitorie alui

Dionisie Trifan

(2) 1-?

Blaj—Balázsfalva.

A apărut!

„CALENDARIUL UNIREI“ pe 1907.

Prețul 50 fil. + 10 fil. porto.

A apărut!

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896
premiat cu medalia cea mare.

Turnătoră de clopote și fabrica de scaune de fer pentru
clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric

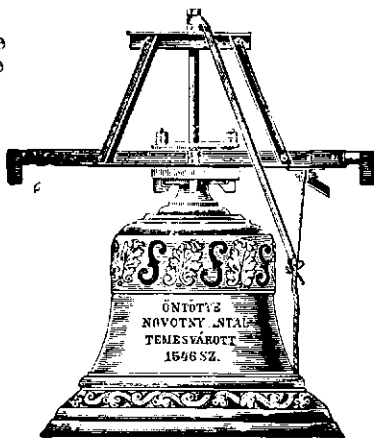
(8) 33 52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu ajustări de fer bătut. construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomand

→ clopotele găurite ←

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toate de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transilvania“

din Sibiu

(7) 33 - 52

intemeiată la anul 1868

în Sibiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurază în cele mai avantajoase condiții:

contra pericolului de incendiu și exploziune. edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte produse economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul morții și cu termen fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe viața întreagă etc. etc.

Asigurări populare fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: capitale asigurate asupra vieții:

90,981.088 coroane.

9.125.898 coroane.

Dela întemeiere institutului a solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 c. petru capitale asigurate pe viață 3,568,863.37 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi dela:

Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița și Cluj, precum și dela subagenții din toate comunele mai mari.

A APĂRUT:

„Mântuește-ți sufletul“

Predici pentru misiuni.

Traduse de membrii Societății de lectură „Inocențiu M. Klain“ a Teologilor din Blaj.

Această carte în urma felului practic de a vedea și expune adevărurile ce le tractează, corespunde pe deplin scopului ce-l urmărește. Atât ea instrucție religioasă, cât și ea predicarea cuvântului dumnezeesc e la înălțimea dorită.

Constă din 37 coale 8° și costă 4 cor. 50 fil.

Se poate cumpăra dela Societatea de lectură „Inocențiu Micu Clain“, și dela Librăria Seminarială.

Cea mai bună apă minerală.

Aduc la cunoștința Onoratului Public că
singur eu pot servi cu apa de:

RÉPÁTI

cea mai excelentă și sănătoasă
apă minerală.

BLAJ,

SALAMON SINBERGER.

Cea mai minunată și sănătoasă apă minerală.

!Pentru economi!

Prav pentru îngrășarea vitelor cornute, porcilor și a căilor. Vacile dau prin întrebuințarea pravului acestuia lapte mai mult și mai bun. De mare însemnatate este pentru ori care econom a întrebuință acest prav de îngrășare, căci prin acesta să urcă valoarea — adică prețul viteilor, porcilor și a căilor. — Prețul este 60 fileri.

Moartea cloșanilor și a șoarecilor. Un prav sigur pentru stărpirea acestora. — Prețul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuințarea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar și în timp de iarnă — pe când altcum nu ne ouă — sau foarte puțin. — Prețul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Știut este că vitele și porcii toamna și iarna întreagă, până la deplina dezvoltare a primăverii, suferă mai mult de mâncărimea păduchilor, prin care mâncărime sunt reținuți porcii și vitele în îngrășarea și dezvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridica prețul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuințeze această unsoare — căreia îi e prețul 20 și 40 fileri.

Extracțe pentru prepararea rumului și a diferitelor liqueruri. Cine voințe a-și prepară rum și liqueruri foarte bune și ieftine, să întrebuințeze aceste extracțe. Prețul pentru 1 litră 40 fileri.

Thea foarte ieftină și bună, 1 pachet 20 fileri, iar 1 kilogram 8 coroane.

Syrup de zmeură. Curat numai din suc de zmeură de pe munte, preparat cu zahar rafinat, 1 klgr. 1 cor. 20 fil.

Contra bătăturilor — ochi de găină la picioare — mijloc excelent și sigur. — Prețul 70 fileri.

Contra mânilor și a picioarelor înghețate. Prețul 80 fileri.

CORNEL DEMETER, apotecar

Șászváros, Piața școalei 41.